

NUMMER 1 SEPT - OKT 2018

podiet

PRIS 50 KR

GÖTEBORGS SYMFONIKERS KONSERTMAGASIN

*Artist in
Residence:
Janine
Jansen*

FENOMENET PETER MATTEI • STRAVINSKY MED ROUVALI • TAMBURINER FRÅN GALICIEN
CAFÉ TEREZIN MED ANNIKA THOR • JAZZ: JAMES FARM MED JOSHUA REDMAN

LJUDUPPLEVELSE I VÄRLDSKLASS

TA KONSERTEN MED DIG UT I VILDMARKEN

På Volvo utvecklar vi bilens ljudsystem integrerat med varje bilmodell, helt anpassat för akustiken i kupén. Tillsammans med Bowers & Wilkins och Harman Kardon – två av världens främsta experter inom avancerade audiosystem – bygger vi perfekt ljud som du kan njuta av vart du än åker. Ditt favoritstycke samtidigt som solen sakta sänker sig över nejden kan vara en oförglömlig upplevelse.

Välkommen in till närmaste Volvohandlare och upplev ljudsystem i världsklass.

MADE BY SWEDEN

podiet

ANSVARIG UTGIVARE

Urban Ward

REDAKTÖR

Stefan Nävermyr

FORMGIVNING

Magdalena Nilsson

SKRIBENTER

Ulla M Andersson, Sten Cranner, Rolf Haglund, Emely Howard, Stig Jacobsson, Esaias Järnegard, Katarina A Karlsson, Maria Katerine Larsson, Daniel Nelson, Stefan Nävermyr, Gunilla Petersen, Johan Scherwin, Edith Söderström, Annika Thor och Petra Kloov Vik

FOTO

Ron Beenen, Marco Borggreve, Bridgeman Images, Brissaud, Felix Broede, Sam Fairbrother, Marco Feklistoff, Håkan Flank, Carol Friedman, Måns Per Fogelberg, Getty Images, Stina Gullander, Ingrid Hertfelder, Andreas Herzau, Harald Hoffmann, Gregor Hohenberg, Dan Holmqvist, Ofelia Chang Jonsson, Kaapo Kamu, Ola Kjelbye, Shervin Lainez, Anna Larsson, Olle Lindeborg, Anna-Lena Lundqvist, Francis Löfvenholm, Ari Magg, Ulla Montan, Marko Mäkinen, Ella Nelson, Andreas Nilsson, Luca Piva, Shutterstock, Olle Seijbold, Paul Stewart, Gunnar Svanberg, Michael Trippel och Anna Webber

OMSLAG

Janine Jansen Foto Marco Borggreve.

ILLUSTRATIONER

Febe Jacobsson och Elin Andersson

Vi har eftersträvat att tillgodose alla upphovsrättsliga innehavare. Vi ber om överseende vid eventuella förbiseenden.

TRYCKERI

Ale Tryckteam

PRENUMERATION

Prenumeration ingår för konsertabonnenter. Säsongsens fyra nummer 200 kr, kontakta biljettkontoret, 031-726 53 00

podiet@gso.se 031-726 53 45

Göteborgs Konserthus, 412 56 Göteborg

gso.se

facebook.com/GöteborgSymphony

Instagram #göteborgssymfoniker

twitter.com/gbgssymfoniker

youtube.com/nationalorkestern

Kära musik- älskare!

De flesta av er har fått uppleva vår nye chefsdirigent Santtu-Matias Rouvali som tillträdde förra hösten. Han blir givetvis vår huvudperson denna säsong. I våras offentliggjorde vi stolt våra nya förste gästdirigenter:

Barbara Hannigan och Christoph Eschenbach som tillträder 2019-2020. Men ni får träffa båda med Symfonikerna redan nu i höst. Och vår renovering av Konserthuset fortsätter – i sommar har vi bland annat demonterat Konserthusets över 80 år gamla orgel som ska ersättas av en ny till stadens 400-årsjubileum 2021.

Säsongsöppning har vi 12-14 september med Santtu-Matias Rouvali. Här får ni uppleva Richard Strauss mäktiga En alpsymfoni och träffa Islands nya stjärnskott Víkúngur Ólafsson som spelar Stravinsky och Mozarts Pianokonsert nr 24. Missa heller inte nya föredragsserien Bodils bitar med Bodil Asketorp inför säsongsöppningen – då får ni höra mer om Strauss mästerverk.

Sedan följer flera fantastiska konserter som pärlor på ett snöre: 19 & 20 september är Eschenbach här och ger oss Bruckners tredje symfoni och Sjostakovitjs Cellokonsert nr 2 med Alisa Weilerstein. Kent Nagano gör sin sista produktion som förste gästdirigent med Richard Strauss och Bela Bartók den 28 & 29 september. Kent återkommer naturligtvis men vi kommer med denna konsert att tacka honom för de fantastiska åren med orkestern.

5 oktober är maestro Rouvali tillbaka med Beethovens två första symfonier. Solist är den härliga violinisten Baiba Skride som framför en respektfull hyllning till årets 100-åring Leonard Bernstein med hans Serenad. Veckan efter kommer årets Artist in Residence, Janine Jansen. Hon ger oss Szymanowskis Violinkonsert nr 1 – ett fantastiskt verk med en fantastisk solist!

I all denna stjärnglans med våra egna Symfoniker får ni inte missa orkestergästspelet med Bambergers symfoniker den 3 oktober. Den anrika orkestern dirigeras av hyllade Jakub Hrusa och solist är en annan av världens främsta violinister, Frank Peter Zimmermann.

Detta var bara överskrifterna – därtill kan ni uppleva Peter Mattei, Joshua Redman, Henrik Måwe, Relaxed Performance, Gagego!, familjekonserter, Världen i Konserthuset och mycket, mycket mer.

Välkommen till en ny säsong på Göteborgs Konserthus!
Sten Cranner, vd och konstnärlig chef

10

I detta nummer

6 Janine Jansen: Artist in Residence Holländsk violinist med egen profil	74 Peter Mattei Rösten, fenomenet, scenkonstnären
9 Kent Nagano tackas av Missa inte hans sista konserter som förste gästdirigent	76 Kosmische Musik Electronica i symfonisk tappning
14 James Farm Gränslös jazz med Joshua Redman	80 Succé för Side by Side-läget Rekordstor konsert på Scandinavium
16 Pampiga systrars symfoni Trotsig familjeföreställning i regi av Suzanne Osten	82 Unikt gästspel Concertgebouworkestern kommer till Göteborg
18 Nya cd Järvi och Blomstedt slår ett slag för Stenhammar	86 Trotjänare tackar för sig Tre musiker delar sina finaste minnen
19 Bobby McFerrin Multibegåvad artist ger konsert med lokal kör	88 Göteborgs Symfoniker ger konserter i Volvo-bilar Excellent ljudsystem lyfter appen
20 Baiba Skride Konsert och nytt skivprojekt med Göteborgs Symfoniker	
21 Bli ambassadör för Symfonikerna Ett stimulerande uppdrag med många fördelar	
70 Xabier Díaz & Audufeiras de Salitre Mäktiga tamburiner från Galicien	
72 Planetafestivalen En färggrann samlingspunkt i höstmörkret	

**Periodens konserter
presenteras på sid 22-68**

17

18

84

94

72

Alltid i Podiet

10 Mitt instrument: Bengt Gustafsson Violinisten på Stråkvägen	100 Symfonikryssat Kryssa och vinn en helkväll på Konserthuset
28 Tonsättarporträttet Frédéric Chopin	102 Nytt och blandat Aktuella notiser från musikvärldens alla hörn
73 Hallå där, Henrik Måwe Som spelar Chopin vid pianot och på scentiljorna	104 Göteborgs Symfoniker Presentation av orkestrens musiker och vokalsembles medlemmar
78 Konsten i Konserthuset Nocturne av Fritz Bange	
84 Min starkaste konsertupplevelse Kenneth Linton blev knockad av slagverket	
89 Vännerna på Konserthuset Kontantfritt för hela slanten	
94 7 frågor David Nelson kan inte motstå jordnötssmör	
96 Året var 1974 Ehrling blir chefsdirigent och för Stenmark går det utför	
98 Krönika Annika Thor berättar om boken och människorna bakom Café Terezin	

” Enkelhet är det högsta målet, inom räckhåll när man övervunnit alla svårigheter. När man spelat en stor mängd noter och sedan ännu fler träder enkelheten fram som kronan på den konstnärliga belöningen.

Frédéric Chopin

Artist in Residence

JANINE JANSEN

TEXT STEFAN NÄVERMYR FOTO MARCO BORGGREVE

Hon har haft en egen konsertserie i Carnegie Hall, spelat med London Symphony och Wiens filharmoniker, samarbetat med dirigenterna Valery Gergiev och Sir Simon Rattle och gjort en rad inspelningar som rusat upp på topplistorna. Nu kommer den hyllade holländska violinisten Janine Jansen till Göteborg som Artist in Residence 2018-2019.

Man kan lugnt säga att Janine Jansen kommer från en musikalisk familj. Pappan var organist i Utrechts domkyrka och lärare i stadens konservatorium, mamman är sopran och de båda bröderna musiker – organist respektive cellist. För Janine Jansen blev violinen hennes instrument.

– Jag skulle aldrig kunna spela något annat instrument än violinen. Ibland tänker jag att det vore underbart att sjunga men så inser jag att violinen är min röst och det är jag väldigt nöjd med, berättade hon nyligen i en intervju.

Och det är inte vilken violin som helst hon håller under hakan utan en Stradivarius, Rivaz – Baron Gutman från 1707, som den norska stiftelsen Dextra Musica låter henne disponera.

– Jag började spela på Rivaz-violinen för två år sedan och jag är fullkomligt förälskad i den. Huruvida en violin passar en är väldigt personligt. Nyligen provspelade jag några violiner hos en handlare i London. Det var verkligen högklassiga instrument men det betyder inte att de fungerar för mig. En violin måste matcha min tanke om ton och klangfärg. Jag vill ha ett flexibelt instrument som låter mig måla i klanger. Jag har insett att närhelst jag spelat något annat instrument åter-

vänder jag omedelbart till min egen violin. Det här är jag.

Janine Jansens internationella genombrott kom 2002 då hon som 22-åring debuterade med Philharmonia Orchestra i London under ledning av Vladimir Ashkenazy. Kritikerna var saliga och branschen fick omedelbart upp ögonen för den begåvade violinisten. Ett skivkontrakt med Decca följde och hennes inspelning av Vivaldis De fyra årstiderna blev en storsäljare. Sedan följde framträdanden i världens ledande konsert-hus med de främsta orkestrarna och dirigenterna och en lång rad framgångsrika inspelningar. Kring 2010-talet kunde hon ge upp till 120 konserter om året, vilket fick sina följder. När kroppen inte längre orkade med det höga tempot tog hon en time-out. – Jag framträdde inte på fyra månader och rörde inte violinen på två månader.

Hennes situation under den intensiva perioden skildras i dokumentärfilmen Janine från 2010 där man får en inblick i resandet, de utsålda konserterna och de fina middagarna – och alla människor som ville ha en del av henne. Filmen kan ses på YouTube. Efter speluppehållet blev hon mer sparsam med att ge konserter och kom så småningom tillbaka i fin form.

Hon har sina baser där hon andas ut mellan varven: Utrecht och Stockholm. Hon är sedan

2012 gift med den svenske dirigenten Daniel Blendulf.

– Under en intensiv turné kan jag verkligen se fram emot att få sova i min egen säng, att slippa bo i resväska och att få träffa familj och vänner. Att leva ett normalt liv.

För att detta ska fungera har hon sin egen metod: – Jag gör min planering så att den fungerar bäst för mig och Daniel, ”rödmarkerade veckor” då vi är tillsammans. Dessa får ingen röra.

Men det finns något enstaka undantag. – Som dirigent är Daniel i en annan fas i sin karriär än jag är som violinist. När ett bra tillfälle yppar sig är det viktigt att han griper det, medan jag numera känner att det är ok att tacka nej till förfrågningar. Jag vet att jag behöver tid att andas ut mellan turnéerna.

De har också funnit en fristad i Schweiz. – De senaste åren har vi hyrt ett hus som känns som vårt eget. Jag älskar att vistas där i de schweiziska alpernas friska luft. Under sommaren vandrar vi i bergen och på vintern åker Daniel skidor. Jag har ärligt talat inte så stora behov. Att cykla genom de holländska skogarna eller åka båt runt Stockholm gör mig glad.

Janine Jansen och Daniel Blendulf arbetar också tillsammans då och då.

– Vi kommer att framträda både i Göteborg och Zürich i vinter. Det blir violinkonserten komponerad av Daniels gode vän, den framlidne Anders Eliasson. Det kommer att bli något alldeles extra, att återigen få dela podium som vi gjorde förra säsongen i Singapore, Sydney och Stockholm.

Vid hennes första konsert som Artist in Residence kommer hon att spela Szymanowskis Violinkonsert nr 1 och i mars spelar hon kammarmusik av Brahms, Clara Schumann och Prokofjev. Och till det då Anders Eliassons violinkonsert. Dessa program säger något om hennes musikaliska bredd och nyfikenhet som kommer att få utrymme under hennes tid som Artist in Residence. Musik i alla dess uttryck och former utgör kärnan i hela hennes liv och verksamhet.

– Musiken är både för hjärtat och själen. Den är både vacker och kraft-

full och kan förena människor i en sal med energi och koncentration.

Musiken är hennes sätt att kommunicera och podiet hennes naturliga miljö.

– På scenen är jag säker och kan helt och fullt ge mig hän åt musiken. Om man inte är sann mot sig själv, vad är det då för mening med att spela?

Det är just där, i konsertsalen, allting händer. Janine Jansen kan se tillbaka på många storartade upplevelser i några av sina favoritsalar: Carnegie Hall i New York, Musikverein i Wien och Concertgebouw i Amsterdam. Karaktärsfulla konserthus med anor, tradition och lysande akustik. Kanske kommer Göteborgs Konserthus att räknas till dem när hon låtit sin Rivaz – Baron Gutman ljuda mot de ljusa lönnpanelerna i Nils Einar Erikssons akustiska skapelse. Tillfället kommer snart. Vi hälsar alla henne välkommen!

STORA SALEN
ONSDAG 10 OKT KL 19.30
TORSDAG 11 OKT KL 19.30
TORSDAG 29 NOV KL 19.30
FREDAG 30 NOV KL 18.00

STENHAMMARSALEN
SÖNDAG 3 MARS KL 18.00

Missa inte Kent Naganos avslutningskonsert

Det har varit många givande år med spännande projekt, en räckta kritikerrosade konserter, inspelningar som fått internationellt erkännande och omfattande turnéer till avlägsna delar av världen – Kent Nagano har genomfört ett imponerande arbete med Göteborgs Symfoniker sedan han började som förste gästdirigent 2013. Nu avslutas hans förordnande i Göteborg men ta det lugnt; han återkommer som gästdirigent framöver också. Kent Nagano är chefsdirigent för Montreals symfoniorkester och statsoperan i Hamburg och mycket efterfrågad av världens ledande orkestrar. Hans avslutande konsert som titeldirigent i Göteborg bjuder på Richard Strauss Borgaren som adelsman och pianokonserten Burlesk med fenomenale ryssen Yury Favorin samt Bartóks Musik för stråkar, slagverk och celesta.

Bland höjdpunkterna under Kent Naganos tid som Symfonikernas förste gästdirigent finns framförandena av Schönbergs gigantiska sång-, kör och orkesterverk Gurrelieder (inför en publik på 2700 personer i Prioritet Serneke Arena), Musorgskijs stora opera Boris Godunov i originalversion, skivinspelningarna med orkesterverk av Richard Strauss (Farao Classics) som belönades med Tysklands prestigefyllda Preis der Deutschen Schallplattenkritik samt en omfattande och uppmärksammas turné till Kina 2015.

STORA SALEN
FREDAG 28 OKT KL 18.00
LÖRDAG 29 OKT KL 15.00

S GSOplay: Kent Nagano dirigerar Mahlers Symfoni nr 3 – tillgänglig till 20 september

MITT INSTRUMENT

VIOLIN

Bengt Gustafsson

I artikelserien Mitt instrument presenterar vi i detta nummer Bengt Gustafsson, som spelar violin i Göteborgs Symfoniker.

TEXT ULLA M ANDERSSON FOTO OLA KJELBYE

Kanske var det mammas pianospel som fick Bengt Gustafsson att vilja bli musiker. Det var nära att en olycka ändade planerna redan innan de ens hunnit sättas i verket. Men tidigare än väntat kunde han spela både symfonisk musik och wienermusik.

Det kan verka som ett aktivt val att violinisten Bengt Gustafsson bor på Stråkvägen, men det är det faktiskt inte.

– Vi upptäckte inte att gatan hette så när vi såg huset för första gången. Men min fru och jag tyckte om det här området, så det var klart att vi ville bo här!, berättar han.

Bengt Gustafsson är en av orkesterns 18 första-violinister och har ett långt yrkesliv i Symfonikerna bakom sig. Han har varit fast anställd sedan 1977, men redan i januari 1975, bara 19 år gammal, fick han sitt första vikariat.

– Vi spelade Mahlers trea, det var så mycket information och så mycket att tänka på. På den tiden hade orkestern inte spelat Mahler så mycket, men numera har Symfonikerna utvecklat en större förståelse för hans musik. De judiska melodierna, hur han till exempel illustrerar i musiken **hur en** blåsorkester går förbi på gatan.

I husets största rum vetter fönstren söderut över villaområdet och skogsbrynet där bakom. Minibysten av Bach har sin självklara plats på den svarta flygeln.

Och där på ett bord ligger ett häfte med musik av den polske 1800-talstonsättaren och violinisten Henryk Wieniawski. Och så italienaren från 1790, förstås. Bengt Gustafsson sätter den smäckra fiolen under hakan, när han spelar hörs resonansen i den mogna och perfekt avvägda instrumentkroppen. – Den är särskilt underbar för musik av Brahms och Beethoven, för Schubert och Stenhammar. Tonen är så livlig och övertonsrik.

Enligt vinkännaren Bengt Gustafsson, är italienaren som ett Amaronevin, sött och med mycket smak. Kanske också med inslag av katrinplommon och choklad?

En tysk fiol hänger på väggen, mest av estetiska skäl och så har den ett visst affektionsvärde. En gång inköptes den till dottern Paulina som nybörjarinstrument. Men hans eget nybörjarinstrument var ett annat.

– Min allra första fiol var en Stradivarius som min mamma köpte för några hundralappar på Lechovius musikaffär i Alingsås, komplett med låda och stråke, säger han och ler lite.

Det var i alla fall vad som stod på etiketten inuti fiolen. Ägaren till samma musikaffär ville långt senare sälja av sin egen samling fioler som var av en helt annan kaliber.

– Jag köpte en som Lechovius egentligen hade sparat till sina barn, en fransk fiol. Den köpte jag av honom. Den var min första och sista fiol, ett

fantastiskt instrument som inte är så gammalt, bara 100 år. Men jag måste lägga ner lite tid för att den ska få sin sista mjukhet.

Precis som en häst måste ridas in måste också ett stråkinstrument spelas in, ett arbete som kan ta upp till 30 år.

– Man ger och man tar. Ett bra instrument skolar dig, men en bra musiker kan också få ett instrument att låta bättre än det gjorde från början.

Mamma Lise, både pianist och pianolärare, är en central person i Bengt Gustafssons musikliv.

– När jag var liten vaknade jag på morgnarna till pianomusik av Brahms och Chopin och andra. Jag älskade när mamma spelade. Hamnade jag på en öde ö så skulle jag nog välja att ha den musiken med mig.

Pappa Sten arbetade på Assa Stenmans fabrik i Alingsås. Där producerades bland annat handtag, gardinstänger och skyltar. Företaget tillverkade också pianogångjärn, fast närmare än så blev han inte bekant med det instrumentet.

Det fanns två barn till i syskonskaran, Maj-Lis och Ralf, nio och fyra år äldre än lillebror Bengt. Bara den yngste sonen visade intresse för musik så mor och son spelade ofta tillsammans; på släktkalas, på system Maj-Lis bröllop, på födelsedagsfester. När morfar firade sin 70-åriga födelsedag i Köpenhamn, debuterade Bengt Gustafsson som sexåring på blockflöjt, till mammas ackompanjemang.

– Min morbror var violinist och morfar sjöng fantastiskt, han var tenor och ville egentligen studera sång i Wien. Men på den tiden var det inte möjligt, om man inte hade mycket pengar. Hans blivande fru arbetade som sömmerska, så i stället startade de ett finskrädderi tillsammans. I den familjen satte de kultur högst av allt. I dag är min mamma 98 år, spelar fortfarande och kan sjunga med i alla operor.

På kommunala musikskolan fick han börja med mandolin fast egentligen var drömmen att bli gitarrist i ett band. Men inga gitarrplatser fanns kvar. Det fick bli fiol och det har han aldrig ångrat. Fiolläraren Carl Gösta Lustig har han goda minnen av.

– Han var en fantastiskt varm person. Jag hade problem med mina stämskruvar, de knarrade. Under en lektion bröt han av sitt eget stift att smörja skruvarna med och sa: Du får halva, så klarar du dig resten av livet.

Det gick lättare med fiolen än vad han hade väntat och efter några år spelade han i både elevorkester och Alingsås kammarorkester. Under högstadietiden blev det många resor till Wavrin-skys plats i Göteborg, där privatläraren Kenneth Freiholtz bodde. Och bara 16 år gammal var det dags för Musikhögskolan i Göteborg.

– Jag fick högst poäng av alla på spelprovet och sämst av alla på musikteorin, säger han och grinar lite illa. Men det fanns ingen violinplats ledig så i stället började jag första terminen på gymnasiet. Helt oväntat blev det fem platser lediga på violin. Jag var så ung, men kom in på dispens.

Så kom då den där olycksaliga lördagen i september 1971. Han körde motorcykel och i en stor öppen korsning blev han rammad av en förare i en ny sportbil.

– Jag gjorde en perfekt volt och hamnade tio-tolv meter bort och motorcykeln for åt ett annat håll. Det kändes att något viktigt hade gått sönder i kroppen och jag hade tur som inte fick vänsterbenet avklippt. Det blev ett avbräck på ett halvår.

Återhämtningen gick snabbt. Vidare studier på Musikhögskolan följde och så militärtjänsten. Nästa steg var att söka in på Royal Academy i London.

– Jag kom in, men det var inte tillåtet att bara välja lektioner i fiol och kamarmusik, som jag ville. Därför valde jag att gå privat under ett år för fiolpedagogen som undervisade på Royal Academy. Kamarmusiken fick vänta.

Vid sidan av arbetet i symfoniorkestern har Bengt Gustafsson spelat mycket i mindre sättningar under en stor del av sitt musikerliv. Särskilt wienermusik i Trio Viennoise, på olika företags-event och bröllop.

Medvetet eller inte, Bengt Gustafsson har alltid haft pianomusik i sin närhet. Barnen Fabian och Paulina musicerade gärna tidigare och pianot var Paulinas val. Men i dag är det hustrun Karin som hanterar flygeln på Stråkvägen, hon är pianolärare på kulturskolan i Alingsås.

Bengt Gustafsson gillar fart och fläkt och tränar gärna, helst med racercykel och mountainbike. Den som har vägarna utåt Hällingsjö, Lindome eller Särö, kan ha turen att se honom svischa förbi på cykel.

JAMES FARM

INTERVJU MED BANDETS TRUMMIS ERIC HARLAND

TEXT JOHAN SCHERWIN

James Farm, fr v
Matt Penman, Joshua Redman,
Aaron Parks och Eric Harland

Han är den mest eftersökte trumslagaren i sin generation. Vid 40 års ålder har han medverkat på fler än 200 plattor och spelat med etablerade stjärnor som Joe Henderson, McCoy Tyner och Betty Carter och yngre namn som Esperanza Spalding, Jane Monheit och Taylor Eigsti.

2018 står Eric Harland inte bara i spetsen för den egna gruppen Voyager, han är även medlem av Aziza, James Farm, Charles Lloyds New Quartet, Prism, Sangam och Overtone. Ändå hinner han sticka emellan med studiojobb och snudd-på-gratis-gig på obskyra New York-klubbar: "Just to try out some stuff, you know."

Flyt med andra ord. Men så har det inte alltid varit för Eric Harland. Snarare tvärtom, och kanske kan man likna hans liv vid en modern variant av HC Andersens saga "Den fula ankungen".

Han föddes i Houston, Texas, 1978, i ett tungt religiöst hem. Han var extremt överviktig som barn

och med det en självklar måltavla för illasinnade lärare och klasskamrater. Musiken däremot erbjöd honom tidigt en fristad. Han studerade klassiskt piano och slagverk och ägnade kvällarna åt att lyssna på Elvin Jones, Art Blakey, Tony Williams, Jack DeJohnette, Jeff Watts, Dave Weckl, Steve Gadd.

– Alla trumslagare som både kan understödja och driva ett band.

1993 började saker och ting hända. Trumpetaren Wynton Marsalis hörde Harland på en workshop i hemstaden och uppmuntrade honom att fortsätta studera i New York, vilket han gjorde på Manhattan School of Music. Några år senare var han efterfrågad av alla.

Till Göteborg kommer han inte bara en utan två gånger hösten 2018. Den 1 oktober står han på scenen med James Farm och en dryg månad senare, 19 november, med Aziza.

Kvartetten James Farm består vid sidan om Harland av basisten Matt Penman, pianisten Aaron Parks och inte minst den namnkunnige saxofonisten Joshua Redman.

– Vi är ett gäng vänner som bara spelade ihop då och då och plötsligt var vi det här bandet, säger Eric Harland i telefon från hemmet i New Jersey. Hur man ska beskriva vår musik? Vi spelar intellektuell men groovebaserad jazz. Med det menar jag att det finns stort utrymme för komplexa harmonier och melodier – utan att den starka, rytmiska pulsen någonsin går förlorad.

Han säger att den stora utmaningen för honom i James Farm är att se till att något händer mellan de tydligt markerade taktlagen.

– Groovet är viktigt i James Farm. Utan det, ingenting. Samtidigt måste jag fylla ut och färgsätta musiken, och här har jag verkligen hjälp av min klassiska bakgrund. Jag förstår vad som händer

och kan följa och kommentera det melodiska och harmoniska förloppet.

Eric Harland återkommer flera gånger till att all musik är språk, musik består av ord och fraser som man kan läsa, uttala och betona, och att varje låt har sin inre form och därför behöver spelas på sitt sätt.

– Att lira trummor är inte bara att knacka rytm, ett, två, tre, fyra. Det finns hela tiden saker man kan förstärka – utan att tappa takten – och göra musiken mer levande. Så har det alltid varit. Lyssna bara på Charlie Parker till exempel. Han spelade inte bara med rytmen, utan också mot den, över den, allt i långa talande fraser.

STENHAMMARSALEN
MÅNDAG 1 OKT KL 19.30

Pampiga systrars symfoni

TEXT MARIA KATERINE LARSSON ILLUSTRATION ELIN ANDERSSON

Suzanne Osten intar Konserthuset och gör något som hon aldrig tidigare har provat – en skolföreställning för 1 300 barn med symfonisk musik och storslagen sång. Anne-Sofie Bårány har skrivit librettot och tillsammans med kompositör och full orkester har de skapat en dramatisk konsert för barnpubliken. Pampiga systrars symfoni är en berättelse om två systrars strävan efter att nå fram till en ständigt jäktad och upptagen mamma. I sitt sökande efter hennes uppmärksamhet upptäcker de själva musiken och hur den ger både styrka och befrielse.

Pampighet har varit ett ledord för regissören under hela arbetet. Det har präglat såväl musiken som kostymen och valet av sångerskor/skådespelare. Frida Österberg och Maria Johansson Josephsson är verksamma både som operasångerskor och

som skådespelare. Suzanne har jobbat med dem båda två flera gånger tidigare, inom opera såväl som i dramatiska sammanhang, och visste deras kapacitet. – Jag ville inte att något skulle vara gulligt eller tillrättat, utan kraftfullt och tufft, berättar hon. Stort och mäktigt.

Pampigt helt enkelt. Jag tycker om att kroppspåstå saker och skapa nya bilder på scenen för publiken. Det är bra för barn att se kraftfulla kvinnor. Både Frida Österberg och Maria Johansson Josephsson har den kraften, inte minst genom sina stora röster. Rösterna är en viktig bit, det är utifrån dem vi har jobbat.

Det började med att Mats Kjelbye, producent för barn/unga vid Göteborgs symfoniker, frågade Suzanne om hon ville skapa ett verk för honom. Det skulle vara ett stort konsertverk med full orkester och dramatiskt innehåll för små barn. Suzanne hade redan en idé – och en kompositör.

– Anders Niska har skrivit musiken till flera av mina filmer och vi har haft ett mycket bra samarbete, så jag ville att han skulle skriva musiken även till det här. Jag har gjort det här väldigt mycket av lust till Anders. Han är emotionell i sin musik, jag beskriver känslorna jag vill få tag i och han översätter dem till musik. Det är fantastiskt, säger hon.

Berättelsen handlar också om just det, att musiken kan ge en tillgång till sina känslor och till ett sätt att uttrycka sig.

– Det är svårt att veta hur barn kommer att reagera på det här, en hel symfoniorkester och mäktig sång. Det blir spännande. Barn kan inte musikaliska konstruktioner heller, fortsätter hon, så vi kunde vara fria i det och leka med konventionerna.

Även Anne-Sofie Bårány, som har skrivit librettot, och Suzanne har jobbat tätt och mycket tillsammans.

– Anne-Sofie har arbetat en hel del med opera, hennes dramatik är väldigt rytmisk och musikalisk så det blev bra tillsammans med musiken, säger Suzanne.

Hon har också tidigare samarbetat med dirigenten Anna-Maria Helsing i queer-operan Magnus-

Maria som hade urpremiär på Åland 2014, och Suzanne visste att hon kunde göra det som behövdes. I Pampiga systrars symfoni ser dirigentrollen nämligen något annorlunda ut än vad som annars är fallet. Anna-Maria Helsing levererar ett par repliker och detta var en förutsättning för att det skulle fungera. Hon är dirigent och mamma – och förkroppsligar därmed direkt mamman i berättelsen som är just dirigent.

– En dirigent har normalt sett aldrig dubbla roller utan leder enbart orkestern, men i det här fallet fungerade det väl. Anna-Maria har varit med och sagt vad hon kan och inte kan göra. Men det byggde på att hon var öppen för det.

Pampiga systrars symfoni handlar om systrarna Molly och Lisa som inte tycker att de får tillräckligt med utrymme i relationen med sin mamma. Mamma dirigenten är alltid stressad och upptagen, ständigt på väg till någon konsert hon ska dirigera och systrarna får aldrig följa med. De längtar efter sin mamma och när hon ska göra en konsert för andra barn blir de svartsjuka. De bestämmer sig för att ta sig in i hennes värld och smyger sig med på konserten. Systrarna tävlar med varandra, men trots syskonrivalitet och den maktdynamik som kan finnas mellan en storasyster och en lillasyster samarbetar systrarna för sitt gemensamma mål – att nå fram till sin mamma. Under vägen upptäcker de själva musiken och dess kraft. Texterna

är lekfulla och underfundiga och för en dialog med varandra och med själva musiken.

– Vi har arbetat en hel del med melodram och clownteknik vad gäller skådespeleriet, det blir en bra balans som fungerar för en barnpublik, säger Suzanne.

Hon berättar att det svåraste med arbetet har varit den korta repetitionstiden – bara en vecka, varav en enda dag med orkestern. De har haft flera kollationeringar med skådespelarna och läst högt, men musiken är det mest centrala.

– Musiken måste tala till barnen, till publiken. Den måste vara en upplevelse i sig. Jag ville ha det mäktigt med full orkester och de här stora rösterna. Och det är speciellt att arbeta med en hel symfoniorkester, det går inte att göra några ändringar i efterhand som jag kan göra när jag jobbar med film eller teater. Ett symfoniskt verk med stor orkester är som en atlantångare. Det går inte att stoppa den, så det gäller att tänka rätt redan från början. Men det är spännande att göra något helt nytt. Det skulle vara konsertant, men med en liten story. En konsertant berättelse, kan man säga. Och det blir fräckt och snabbt och stort!

STORA SALEN

LÖRDAG 20 OKTOBER KL 11.00 & 13.00

(Abonnerade av Volvo)

LÖRDAG 20 OKTOBER KL 15.00

GES ÄVEN SOM SKOLKONserter 16-19 OKTOBER

Fest för Stenhammar-fans

Håll i er: här är två skivutgåvor på BIS som många väntat på. Redan nu finns Sängen ute i butikerna, Stenhammars kantat till 150-årsfirandet av Kungliga musikaliska akademien. Liveinspelningen gjordes i mars i anslutning till konserterna med Symfonikerna, Göteborgs Symfoniska Kör, Norrköpings musikklasser samt sångsolisterna Charlotta Larsson, Martina Dike, Lars Clevean och Fredrik Zetterström under ledning av Neeme Järvi.

I november kommer ytterligare en Stenhammar-utgåva med andra symfonin och serenaden för orkester med Herbert Blomstedt som dirigent. När dessa verk gavs vid konserterna var kritiken

lysande. Andra symfonin var också ett verk som Blomstedt inte dirigerat tidigare.

Detta är onekligen Stenhammars finaste musik. Pianisten, tonsättaren och dirigenten Wilhelm Stenhammar (1871-1927) spelade en avgörande roll i Göteborgs Symfonikers historia. Han var chefsdirigent 1907-1922 och såg till att kollegerna Sibelius och Nielsen kom till Göteborg för att dirigera egna verk. Stenhammars musik har följt Göteborgs Symfoniker sedan dess och det finns förmodligen ingen orkester i världen som kan konkurrera med en sådan gedigen Stenhammar-tradition.

Circlesongs med Bobby McFerrin

TEXT STEFAN NÄVERMYR FOTO INGRID HERTFELDER

Bobby McFerrin är utan tvekan en av vår tids mest spontana och mångsidiga artister. Han improviserar och läser noter med samma lediga elegans och skapar de mest häpnadsväckande klanger med en röst som sträcker sig över fyra oktaver. När han inte musicerar med jazzgiganter som Herbie Hancock och Chick Corea dirigerar han Wiens filharmoniker.

Men framförallt är Bobby McFerrin älskad av publiken – när han öppnar armarna är det få som kan låta bli att dras med i dansen.

Nu kommer han till Göteborg med projektet Circlesongs där han möter unga lokala sångare i en kreativ, improviserad konsert där de medverkande får utlopp för all sin fantasi. Namnet kommer från metoden: sångarna står i en cirkel runt Bobby McFerrin som sjunger musikaliska motiv och fraser som tas upp av de olika sångarna. Resultatet är en suggestiv, hypnotisk och fascinerande musik. Bobby McFerrins turné med Circlesongs går förutom till Göteborg också till Polen, USA, Kanada, Schweiz, Danmark, Frankrike och England.

Han har förstås besökt Göteborg tidigare. 2004 gav han en av sina berömda solokonsalter – helt ensam! – och framträdde också med Göteborgs Symfoniker som sångare och dirigent, inklusive ett gästspel i Oslo. Han dirigerade inte bara Mozart, Bernstein och Ravel utan sjöng också ena solostämman i en konsert för två celli av Vivaldi tillsammans med Symfonikernas stämledare Johan Stern!

Den mångsidige Bobby McFerrin släcker sin törst i alla musikaliska vatten han finner intressanta. När han växte upp hörde han klassisk musik, jazz och rock. Han har beskrivit sitt förhållande till de olika genrerna i en intervju: – Det är som att bo i Schweiz och tala fyra språk flytande, man har det omkring sig

hela tiden. Folk frågar mig ofta hur jag kan byta stil så obehindrat, dirigera en kväll och göra en jazzkonsert dagen därpå. För mig är det mycket enkelt, det är som att gå från ett rum till ett annat i mitt hus.

1988 nådde hans framgångar en topp när den osannolikt enkla men ack så fängslande och tröstande trallen Don't Worry Be Happy blev en storsäljare världen över. Men samtidigt drömde sig Bobby McFerrin tillbaka till sin ungdoms kärlek – den klassiska musiken. Han tog ett sabbatsår, startade sånggruppen the Voicestra och började studera dirigering för måhända välbekanta lärare som Leonard Bernstein och Seiji Ozawa.

Bobby McFerrin använder hela kroppen när han står framför en kör eller orkester.

– Hur man dirigerar är väldigt individuellt. Det krävs en hel del utbildning och övning och sedan finns det också en tradition att förhålla sig till. Jag tycker om att använda så mycket av mig själv som möjligt. Ögonen, ansiktsuttrycket, handrörelserna.

STORA SALEN
SÖNDAG 4 NOVEMBER KL 18.00

Baiba spelar Bernstein

Den 5 oktober (samt 4 oktober i Vara) firar Göteborgs Symfoniker 100-årsdagen Leonard Bernstein med att spela Serenad för violin, stråkar, harpa och slagverk med violinisten Baiba Skride som solist. Och som av en händelse kommer i samma vecka en ny inspelning med denna fina serenad under ledning av chefsdirigenten Santtu-Matias Rouvali. Det är en dubbel-cd (Orfeo) med amerikanska violinkonserter som också innehåller filmmusikmästaren Erich Korngolds violinkonsert. På den andra cd:n är det Santtu-Matias Rouvalis andra orkester, Tammerfors stadsorkester, som spelar Symfoniska danser ur West Side Story och ackompanjerar Baiba Skride i Miklós Rózas violinkonsert. Färggrann och energifylld musik som är en fröjd att upptäcka. En skivsignering planeras i anslutning till konserterna.

Bli ambassadör för Göteborgs Symfoniker!

Vi är många som tycker klassisk musik live är bland det bästa som finns – de där omtumlande upplevelserna som ger minnen för livet. Nu ger vi dig chansen gå med i klubben som vurmar för att alltför få ska upptäcka de fantastiska konserterna med Göteborgs Symfoniker och alla fina gästartister. Som ambassadör säljer du biljetter till dina vänner och kolleger med upp till 20 procents rabatt. Vi går tillsammans igenom säsongens konserter under våra träffar. När vi ses får du också

möta några av våra musiker och ta del av vad som händer bakom scenen hos Sveriges Nationalorkester.

Tillsammans skapar vi bra verktyg för att du ska kunna locka med dig ny publik till storartade upplevelser i Konserthuset.

Läs mer om alla förmåner
och villkor på gso.se/ambassador
eller hör av dig till Eva Essvik så
berättar hon mer! 031-726 53 88,
eva.essvik@gso.se

ONS 5 SEPT KL 20.00

DAVID CROSBY
arr Shownight

TORS 6 SEPT KL 17.00 Götaplatsfoajén

TYST AFTER WORK
Navid Modiri och Victoria Palm

LÖR 8 SEPT KL 11.00 Biljettkontoret
BILJETTSLÄPP MED KAFFE OCH BULLE

SÖN 9 SEPT KL 18.00 Stenhammarsalen
KAMMARKONSERT:
ATTACCA QUARTET

TIS 11 SEPT KL 18.00
BODILS BITAR
Richard Strauss i fokus
Bodil Asketorp, föreläsare

ONS 12 SEPT KL 19.30
TORS 13 SEPT KL 19.30
FRE 14 SEPT KL 18.00
GÖTEBORGS SYMFONIKER &
SANTTU-MATIAS ROUVALI
VÍKINGUR ÓLAFSSON piano

TIS 18 SEPT KL 10.00
GUIDAD TUR I KONSERTHUSET
Följ med bakom kulisserna i Göteborgs Konserthus

ONS 19 SEPT KL 19.30
TORS 20 SEPT KL 19.30
GÖTEBORGS SYMFONIKER &
CHRISTOPH ESCHENBACH
ALISA WEILERSTEIN cello

LÖR 22 SEPT KL 13.00 Stenhammarsalen
CAFÉ TEREZIN

SÖN 23 SEPT KL 18.00 Stenhammarsalen
KAMMARKONSERT:
PETER MATTEI baryton
LARS DAVID NILSSON piano

SÖN 23 SEPT KL 18.00
JUBILEUMSKONSERT: NEFERTITI 40 ÅR

MÅN 24 SEPT KL 19.30
OB-LA-DI OB-LA-DA!
BEATLESFEBER MED KÖREN CANTO

FRE 28 SEPT KL 18.00
GÖTEBORGS SYMFONIKER & KENT NAGANO
YURY FAVORIN piano

FRE 28 SEPT KL 20.00 Garderobshallen
OFFSTAGE
MUSIKER UR GÖTEBORGS SYMFONIKER
LJUDKONSTNÄRER FRÅN GÖTEBORG ART SOUNDS

LÖR 29 SEPT KL 15.00
GÖTEBORGS SYMFONIKER & KENT NAGANO
YURY FAVORIN piano

LÖR 29 SEPT KL 15.00 Stenhammarsalen
BOŽO VRECO FEATURING MARKO LOUIS
arr Senisa Kedza

SÖN 30 SEPT KL 18.00 Stenhammarsalen
KAMMARKONSERT:
GAGEEGO!

MÅN 1 OKT KL 19.30 Stenhammarsalen
NEFERTITI PÅ KONSERTHUSET:
JAMES FARM

MÅN 1 OKT KL 19.30
MAX RAABE & PALAST ORCHESTER
arr Live Nation & KB West

TIS 2 OKT KL 10.00
ONS 3 OKT KL 10.00
GUIDAD TUR I KONSERTHUSET
Följ med bakom kulisserna i Göteborgs Konserthus

ONS 3 OKT KL 19.30
GÄSTPEL
BAMBERGS SYMFONIKER & JAKOB HRUSA
FRANK PETER ZIMMERMANN violin

FRE 5 OKT KL 18.00
GÖTEBORGS SYMFONIKER &
SANTTU-MATIAS ROUVALI
BAIBA SKRIDE violin

FRE 5 OKT KL 19.30 Stenhammarsalen
VÄRLDEN I KONSERTHUSET:
XABIER DÍAZ & ADUFEIRAS DE SALITRE

LÖR 6 OKT KL 11.00 Götaplatsfoajén
FIKASTRÅKET
Kammarkonsert med musiker ur Göteborgs Symfoniker
i samarbete med Göteborgs Symfonikers Vänner

LÖR 6 OKT KL 15.00 Stenhammarsalen
RELAXED PERFORMANCE
MUSIKER UR GÖTEBORGS SYMFONIKER
DANSKOMPANIET SPINN
Konserterten syntolkas och förmedlas med tecken som
stöd

LÖR 6 OKT KL 19.30
THE HOLLIES – A HIGHWAY OF HITS
arr Julius Production AB

ONS 10 OKT KL 19.30
TORS 11 OKT KL 19.30
GÖTEBORGS SYMFONIKER &
SANTTU-MATIAS ROUVALI
JANINE JANSEN violin

FRE 12 OKT KL 19.00
STAR FOR LIFE IN CONCERT
– EN AFRIKANSK INJEKTION
arr Star for Life

FRE 12 OKT KL 19.00 Stenhammarsalen
VOCAL SIX – JUBILEUMSSHOW
arr Rockapella AB

LÖR 13 OKT KL 19.30
BENJAMIN INGROSSO X FELIX SANDMAN
arr KB West

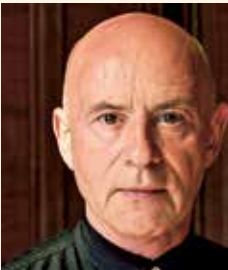
5 SEPT

11 SEPT

12-14/9, 5/10

19-20 SEPT

29 SEPT

1 OKT

3 OKT

6 OKT

10-11 OKT

12 OKT

SÖN 14 OKT KL 18.00 Stenhammarsalen
KAMMARKONSERT:
CHOPIN – EN FÖRESTÄLLNING
HENRIK MÅWE piano och scenisk gestaltning

ONS 17 OKT KL 19.30 Stenhammarsalen
SIMON & GARFUNKEL REVIVAL BAND
arr Wigt International

FRE 19 OKT KL 19.30 Stenhammarsalen
JOSIPA LISAC
arr BiH events

LÖR 20 OKT KL 15.00
FAMILJEKONSERT: PAMPIGA SYSTRARS SYMFONI
GÖTEBORGS SYMFONIKER &
ANNA-MARIA HELSING
MARIA JOHANSSON JOSEPHSSON,
FRIDA JOSEFIN ÖSTERBERG solosång
SUZANNE OSTEN regissör

FRE 26 OKT KL 18.00
LÖR 27 OKT KL 19.00
KOSMISCHE MUSIK
GÖTEBORGS SYMFONIKER
GÖTEBORGS SYMFONIKERS VOKALENSEMBLE,
FONTÄN & HANS EK

ONS 31 OKT KL 18.00
HÖSTLOVSKÖRENS FINALKONSERT
HÖSTLOVSKÖREN, HÖSTLOVSKÖRENS ORKESTER &
SIMON PHIPPS

FRE 2 NOV KL 19.30
THE LEGENDS – GREATEST HITS TOUR
arr Tourman in Sweden AB

FRE 2 NOV KL 19.30 Stenhammarsalen
VÄRLDEN I KONSERTHUSET:
TRAYO

LÖR 3 NOV KL 19.30 Stenhammarsalen
VÄRLDEN I KONSERTHUSET:
SHISHANI & NAMIBIAN TALES

LÖR 3 NOV KL 15.00 & 19.00
PROMS 2018
arr Göteborg Symphonic Band

SÖN 4 NOV KL 18.00
CIRKLESONGS
BOBBY MC FERRIN & KÖRSÅNGARE

19 OKT

11 SEPT

3 NOV

3 NOV

3 NOV

Hos oss kan du äta med gott samvete

Konserthusets restaurang är Svanen- märkt och KRAV-certifierad. Det innebär att verksamheten bedrivs med tanke på miljöns bästa. Inga av restaurangens fisk- och skaldjursrätter innehåller rödlistade arter och både mat och vin är ekologiska i så stor utsträckning som möjligt. KRAV-märket är Sveriges mest kända miljömärkning för mat, uppbyggd på

ekologisk grund med särskilt höga krav på djuromsorg, hälsa, socialt ansvar och klimatpåverkan. Detta gör sammantaget att alla miljömedvetna gäster kan känna sig trygga och bekväma vid ett besök hos oss. Och att maten smakar förträffligt är alltid vårt främsta mål! Mer information finns på: svanen.se samt krav.se.

BOKA BORD 031-726 53 00 OCH GSO.SE

Artister från när och fjärran

Under vinjetten Världen i Konserthuset hittar du artister från när och fjärran. Traditionell folkmusik, modernt etnosväng och gränslösa kombinationer som sjuder av energi!

Kika in på gso.se/varlden så hittar du hela programmet. Där kan du också provlyssna på artisterna.

TAMBURINER FRÅN GALICIEN

Xabier Díaz är en prisad musiker och kompositör från Galicien i Spanien, med ett passionerat förhållande till sång och tamburiner. I Galicien vårdas det keltiska ursprunget och Xabier Díaz har ingått i flera olika konstellationer med artister världen över, med sin nutida galiciska folkmusik. De senaste åren har han haft ett nära samarbete med så kallade pandereterias, en traditionell galicisk grupp med dussinet tamburinspelande sångerskor.

STENHAMMARSALEN
FREDAG 5 OKTOBER KL 19.30

MED RÖTTERNA I NAMIBIA

Sångerskan, gitarristen och låtskrivaren Shishani är älskad för sin både mjuka och kraftfulla röst. Hon har sina rötter i Namibia och Belgien och växte upp i Holland. I hennes musik kombineras dessa världar med influenser från afro-amerikansk och afrikansk musik. Shishanis låtar är skönt svängiga och det finns ett starkt samhälls-engagemang i många av texterna.

STENHAMMARSALEN
LÖRDAG 3 NOVEMBER KL 19.00

NY ABONNEMANGSSERIE!

Xabier Díaz & Adufeiras de Salitre 5/10, Tsuumi Sound System (bilden) 23/11, Kodjovi Kush & The Afrospot All Stars 15/3 och Warsaw Village Band 3/5 bildar utbudet i vår nya konsertserie Världen i Konserthuset. DJ Said spelar dessutom i baren före varje konsert från kl 18.30.

Fyra konserter 730 kr
Student 400 kr

FYRA FREDAGAR
STENHAMMARSALEN
5 OKTOBER KL 19.30
23 NOVEMBER KL 19.30
15 MARS KL 19.30
3 MAJ KL 19.30

ABONNEMANGSKONSERTER

9 SEPTEMBER - 27 OKTOBER

TONSÄTTARPORTRÄTTET	28	Frédéric Chopin
9 SEPT	32	Kammarkonsert: Attacca Quartet
12, 13, & 14 SEPT	34	Göteborgs Symfoniker, Santtu Matias-Rouvali & Víkingur Ólafsson
19 & 20 SEPT	38	Göteborgs Symfoniker, Christoph Eschenbach & Alisa Weilerstein
23 SEPT	42	Kammarkonsert: Peter Mattei & Lars David Nilsson
28 & 29 SEPT	44	Göteborgs Symfoniker, Kent Nagano & Yury Favorin
30 SEPT	48	Kammarkonsert: Gageego!
3 OKT	50	Bambergers Symfoniker, Jakub Hrusa & Frank Peter Zimmermann
5 OKT	56	Göteborgs Symfoniker, Santtu-Matias Rouvali & Baiba Skride
10 & 11 OKT	60	Göteborgs Symfoniker, Santtu-Matias Rouvali & Janine Jansen
14 OKT	64	Kammarkonsert: Chopin – en föreställning
26 & 27 OKT	66	Göteborgs Symfoniker, Göteborgs Symfonikers Vokalensemble, Fontän & Hans Ek

Víkingur Ólafsson
12, 13 & 14 sept

Alisa Weilerstein
19 & 20 sept

Yury Favorin
28 & 29 sept

Baiba Skride
5 okt

Hans Ek
26 & 27 oktober

Frédéric Chopin

Den ofrivilliga romantikern

Bilderna av den spenslige, lungsjuke musikern i kombination med hans sorganstrukna, "vackra" pianomusik har befäst bilden av Frédéric Chopin som en av den romantiska rörelsens stora frontfigurer. Men gräver man lite djupare framträder delvis en annan bild. Konstnären Chopin är ett fenomen som inte låter sig inringas av klichéerna.

Frédéric Chopin antas ha haft en osedvanligt trygg och idyllisk uppväxt. Brev och dokument från hans barndom i Polen under tidigt 1800-tal vittnar om ett kärleksfullt hem präglad av enkla vanor och förtrohet mellan familjemedlemmarna. Trots att den unge Frédéric uppvisade alla tecken på en stor musikalisk begåvning i tidiga år hemföll föräldrarna aldrig åt överexploatering av sitt barn vilket ju blev ödet för så många andra "Wunderkinder" (läs generationskamraten Franz Liszt) vid den här tiden. Tvärtom lät de sonen leva ett normalt liv, i den mån det var möjligt.

Chopin bjöds redan som tonåring in att spela för prinsar och tsarer. I takt med att ryktet spred sig om hans flinka pianospel fick han allt fler nyfikna ögon på sig från det polska musiketablissemanget. För Chopins franske far Nicolas var det dock viktigt att den unge Frédéric slutförde sina gymnasiestudier. Nicolas kom från en enkel bondefamilj och hade tack vare en adelskvinnas försyn fått möjlighet att utbilda sig – under Chopins uppväxt försörjde han familjen som privatlärare i Warsawa. Steget från bondson till ansedd lärare ruvade färskt i minnet och det var så-

ledes högst motvilligt som fadern släppte ut sin son i världen. Men ödet kallade.

Le beau monde

I Wien hade Chopin som tonåring framfört en bejublad konsert som ingav förhoppningar. Han valde därför att pröva sina vingar i den habsburgska huvudstaden 1830 men denna gång utan större framgång. Besvikelsen flyttade han därför som 22-åring sitt bohag till Paris. Det visade sig vara ett klokt val. Paris var staden där hans innerliga pianospel naturligt uppskattades – både hos adelsfolket och andra konstnärer blev han genast omtalad. Till Paris sökte sig vid den här tiden bohemer och kompositörer från hela världen och i hans koteri ingick snart Liszt, Berlioz, Heine, George Sand (som han ju sedermera inledde ett långt och känslomässigt intrikat förhållande med), Mendelssohn, Schumann, Pleyel och Delacroix. Varje kväll var det mottagning i någons våning. Varje kväll blev han ombedd att spela piano för sina gäster, vilket han gärna ställde upp på, fram till småtimmarna.

Dagtid försörjde Chopin sig genom att undervisa

och komponera. Lovorden från de aspiranter och adelsbarn som gick i lära för honom i Paris är otaliga. Han ansågs av många som den främsta pedagogen, inte minst då han alltid premierade skapande och frisinne framför teknisk briljans. Han hade en intuitiv förståelse för hur mycket han kunde kräva av sina olika elever. Arvet från lärarfadern är så klart en förklaring. En annan är hans egen pianoskolning som var extremt framsynt och liberal för sin tid. Hans båda pianolärare i Polen hade klokt nog förstått att den unge Frédéric inte skulle stöpas i någon form, utan bäst kom till sin rätt om han gavs utrymme att prova sig fram. Detta låg sannolikt bakom hans moderna stil, i såväl undervisningen som i det egna skapandet.

Med sin sköra, nästan androgyna uppenbarelse som fullt ut motsvarade det romantiska idealet av en änglalik konstnärssjäl, etablerade sig alltså Chopin sig som sin tids it-boy i 1830-talets Paris, en figur som alla ville ha en bit av. Och de som någon gång hörde Chopin improvisera glömde aldrig vad de varit med om: "Den enastående charmen, poesin och originaliteten, den perfekta friheten och absoluta lyskraften i Chopins spel under den här tiden kan inte beskrivas

i ord. Det var perfektion i dess fulla mening", skrev Charles Hallé, tysk pianist som var en av många åhörare. Snart spelades hans verk i varje franskt välbärgat hem. Utgåvorna sålde slut och i tidskrifter skrevs det vitt och brett om det polska underbarnet och hans säregna pianokompositioner. Inte minst Robert Schumann var djupt imponerad – något som endast tycks ha generat Chopin. På småborgarens vis förhöll han sig ironiskt till all sorts upphöjning och genikult. Att sköta kontakterna med adeln och andra sociala viktiga personer var sådant som upptog hans vardag. Aldrig politisk, aldrig revolutionärt omstörtande. Alltid reserverad även som mest sällskaplig, som hans vän Liszt anmärkte. Förutom i musiken.

Motsägelsernas man

Chopin bar i allt han gjorde en slags dubbelhet. Det tycks som att han undermedvetet sökte sig till det konstnärligt utlevande som han på något vis förvägrats som ung. Hans liv i Paris var extravagant. Hans våning var omtalad för sin smakfulla inredning och sina överdådiga blomsterarrangemang. Hans leverne var vidlyftigt, hans förhållande med George Sand –

författarinnan som han under mer än tio år sällskapade med – skandalöst. Samtidigt avskydde han överdrifter. Han såg sig själv som jordnära och enkel, inte minst när det kom till musik. Det var den polska landsbygdens oförställda skönhet han ville återge i sitt skapande, danserna efter skördehämtningen, mazurkorna, polonäserna. Chopin fann varken inspiration i Beethovens storslagna symfonier eller Schuberts intima kammarmusik, den tidens stora namn, utan hos gamla mästare som Bach, Mozart och Hummel vilka han avgudade, "ödmjuka tjänare av musiken" som han kallade dem. Någonstans levde idealen från hans lärarfamilj starkt inom honom.

Sedan barnsben hade han varit klen och många historiker menar att han bar på tuberkulos redan tidigt (vid den här tiden bar en av fyra européer på smittan). Chopins vuxna liv tyngdes därför av ständigt återkommande sjukdomsperioder, med hosta och svåra andningsproblem vilket också slet på den mentala hälsan. Hans ombytliga humör och nyckfulla utbrott som kom att bli allt vanligare mot slutet av hans liv kan delvis ha berott sjukdomen. I alla fall menade George Sand det i sina brev till vännerna. Deras förhållande sprack på grund av missförstånd och känslomässig oförmåga och fick ett abrupt och olyckligt slut.

Som i musiken

Om man vill tänja på det skulle man kunna likna Chopins liv vid hans berömda Ballad i g-moll. En grundad prolog, enkel och oförställd, förebådar temat. Här hörs den avlägsna sången från den polska landsbygden, minnet av den trygga och omhuldade barn domen. Därefter inträder temat – åren i Paris när Chopin som ung debutant och kompositör förför en hel värld – lyriskt och framåt drivet. Så närmar vi oss styckets klimax. Där brister balladen plötsligt och något oväntat och undertryckt kommer till liv. Musikens eldiga lockelse, de självförbrännande improvisationerna, kärlekslivets tillkortakommanden, allt får sitt utlopp. Så lugnar det sig, stormen ebbar ut och kompositören återvänder till sitt tema, hans sanna glädjekälla – musicerandet.

George Sand.

Coda

Chopin avled 40 år gammal i sviterna av sin dåliga hälsa den 30 oktober 1849, omgiven av vänner och system som tillkallats från Polen. Begravningen blev lika storslagen som kompositörens korta liv. Utanför Madelainekyrkan, vars ingång dagen till hade ära draperats med svarta sidenpaneler med initialerna F C broderade i silver, strömmade det till av sörjande långt utanför Chopins egen vänkrets. Hans kista bars under ledning av den polske exilprinsen Adam Czartorysky till sista vilan på kyrkogården Père Lachaise, åtföljd av sörjande parisare och vänner. Ett på en gång storslaget och innerligt avslut.

EDITH SÖDERSTRÖM

Källor: Chopin -Prince of the romantics, Adam Zamoyski, Harper press 2010. The Parisian Worlds of Frédéric Chopin, William G Atwood, 1999, Yale University.

Frédéric Chopin spelar i polske furst Radziwills salong, efterbildning från 1887 av Henryk Siemiradzki (1843-1902).

KAMMARKONSERT Stenhammarsalen

SHAW VALENCIA 6 min

ENTR'ACTE 12 min

REICH DIFFERENT TRAINS 27 min

PAUS

BEETHOVEN STRÄKKVARTETT NR 15 45 min

ATTACCA QUARTET

CAROLINE SHAW (f 1982)

VALENCIA

ENTR'ACTE

Caroline Shaw är ett mångsidigt fenomen. Hon började komponera som tioåring, lärde sig spela violin med Suzukimetoden, älskade att sjunga och studerade med tiden vid universiteten Yale, Rice och Princeton – där hon 2010 påbörjade sin doktorsgrad. Hon dök upp i bakgrunden som studiomusiker i populära TV-program som Saturday Night Live och David Lettermans show, men var som tonsättare praktiskt taget okänd innan hon som 30-åring tilldelades Pulitzerpriset i musik, som den yngsta någonsin.

Därefter har hennes musik beställts och framförts av en lång rad av världens främsta artister och ensembler, däribland Grammyvinnande vokalsembeln Roomful of Teeth i vilken hon själv är medlem, en rad stråkkvartetter, orkestrarna i Baltimore, Cincinnati och Los Angeles, Nederländska kammarkören och sångare som Anne Sofie von Otter, Dawn Upshaw och Renée Fleming.

Hennes korta stråkkvartett Valencia komponerades 2012 och är ett solvarmt, rytmiskt och energiskt verk med minimalistiska drag. Namnet kommer från den apelsinsort som framodlades i Santa Ana Kalifornien i mitten av 1800-talet. Hundratals läckra, delikata droppar av juice, formade med en naturens enkla finurlighet, som ändå är så komplex. Hon ville fånga apelsinens arkitektur genom korta melodiska fragment parallellt med långa vilande fraser – alltid sjungande i böljande harmonier.

Kvartetten Entr'acte är med sina tolv minuter dubbelt så lång som Valencia, och ett stycke med många olika fantasifulla partier. Musikernas stråkar kan sväva över strängarna med stark effekt, ljusa drömmar får tickande rytm, pizzicatopartier blir lekfulla och en ensam, enkel cello avslutar denna vitala musik i stillhet. Inspirationen kom när hon hörde Haydns stråk-

kvartett op 77:2, i skiftet till Dess-dur i menuettens triodel. Det var, har hon berättat, som att följa med Alice till underlandet. Det betyder inte alls att Entr'acte klingar som Haydn, men han blinkar till oss ibland.

STIG JACOBSSON

STEVE REICH (f 1936)

DIFFERENT TRAINS

America – Before the War

Europe – During the War

After the War

Steve Reich föddes i New York och studerade som barn piano innan han som 14-åring övergick till slagverk. 1957 utexaminerades han med högsta omdömen från Cornell University, och därefter har han studerat komposition för bland andra Darius Milhaud och Luciano Berio. Sommaren 1970 tog han ett radikalt steg genom att vid universitetet i Ghana fördjupa sig i afrikanskt trumspel. Några följande somrar ägnade han balinesisk gamelanmusik stort intresse. Han har också fördjupat sig i hur man sjunger judiska skrifter. Hans musikaliska utblick är alltså imponerande vid och fördomsfri. Många överraskades därför säkert när han 1988 accepterade Kronoskvartettens inbjudan att skriva en stråkkvartett till dem. Nåja, det blev ett verk som inte liknade något annat!

Kvartetten spelar live till tre i förväg inspelade kvartetter och till fragment av samplade klanger och röster. Några av rösterna tillhör överlevande från Förintelsen, andra tillhör amerikaner, vilka upplevt lyxen att färdas tvärs över kontinenten i Pullmanvagnar snarare än boskapsvagnar på väg till Auschwitz.

Associationer till tåg får man genast genom såväl uppenbara tågklanger, inklusive första satsens ångvisslor och minimalistiskt upprepade rytmer. Texterna är enkla reflektioner med stark verkan. De andra satserna är lugnare i musiken men än mer skrämmande i sin text.

STIG JACOBSSON

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827)

STRÄKKVARTETT NR 15 A-MOLL OP 132

Assai sostenuto. Allegro

Allegro ma non tanto

Molto adagio. Andante. Molto adagio

Alla marcia, assai vivace. Più allegro

Allegro appassionato. Presto

När Ludwig van Beethoven 1825 avslutat sin tolfte, sexsatsiga stråkkvartett, den i Ess-dur op 127, hade han också inlett sin sista stora konstnärliga satsning. Den som skulle resultera i ytterligare en handfull mycket märkliga och visionära kvartetter. Beställningen på dessa kom från furst Galitzin, men trots att Beethoven sannerligen gick in för uppgiften med hela sin själ, så lär fursten aldrig ha betalt för sig. Beethovens gode vän, violinisten Ignaz Schuppanzig, uruppförde denna kvartett med en handplockad ensemble den 6 mars, men publiken fann musiken abstrakt och svårbegriplig. Något som man tillskrev tonsättarens då totala och "gudomliga dövhet" (för att låna Wagners beskrivning).

Kanske var det dessa erfarenheter som låg bakom att den följande stråkkvartetten, den i a-moll op 132 (som alltså skrevs före op 130 och 131!), fick sitt

Attacca Quartet

Internationella Attacca Quartet är en av de mest spännande och dynamiska ensemblerna i sin generation. Kvartetten bildades på Juilliard School of Music i New York 2003 och gjorde sin professionella debut 2007 i Carnegie Halls kammarmusiksal. Tidsskriften The Strad hyllad kvartetten för sin "mognad som är mer omfattande än medlemmarnas ålder" och Washington Post skrev att "mästerskap som detta är sällsynt även bland stråkkvartetter som spelat tillsammans i decennier". Attacca Quartet turnerar flitigt i USA och utomlands på välkända festivaler och hos traditionsrika kamarmusikföreningar. Nyligen framträdde Attacca Quartet i den egna serien Based on Beethoven i Trinity Lutheran Church på Manhattan där de framförde Beethovens samtliga stråkkvartetter. Kvartetten är också Ensemble in Residence vid

första framförande inför en intim och speciellt inbjuden publik på Zum wilden Mann, ett hotell i Wien. Schuppanzighs ensemble var åter inblandad, och fick spela musiken flera gånger. Dessutom medverkade tonsättaren själv i ett framförande av sin sista pianotrio – och alltsammans varvades med stora måltider och dryckeslag.

Kvartetten i a-moll är ett märkligt mästerverk i fem satser. Den långsamma tredje satsen kallade han "En tillfrisknads heliga tacksägelsesång till Gud", och han har komponerat den i den gamla lydiska kyrkotonen. Fortsättningen av satsen bär inskriften "Känner ny kraft" och slutar "Med innerlig känsla". Beethoven var verkligen sjuk under komponerandet men detta ska ändå inte ses som personlig programmusik. Liksom fallet med Pastoralsymfonin hävdar mästaren att "varje tonmåleri förlorar sig när det drivs för långt inom instrumentalmusiken". Denna sats har fått en central placering och den omges i huvudsak av snabba satser, fulla av musikantisk experimentlusta. Rytmen kan vara nog så intrikat och musiken är noggrant utmejslad. Här finns anspelningar både på folkmusikaliska tongångar och på motivet B-A-C-H. I finalen släpper han loss en sångbarhet i Schuberts anda.

STIG JACOBSSON

Music at Texas State University. Bland kvartetts senaste album finns stråkkvartetter av Michael Ippolito. Dessa verk framfördes som en del av ensemblens samarbete med National Sawdust i Brooklyn där tre konserter med samtida tonsättare ingick. Nästa inspelningsprojekt är inriktat på stråkkvartetter av Caroline Shaw.

L S ONSDAG 12 SEPT KL 19.30
L S TORSDAG 13 SEPT KL 19.30
M S FREDAG 14 SEPT KL 18.00

STRAVINSKY MOVEMENTS FOR PIANO AND ORCHESTRA 8 min
MOZART PIANOKONSERT NR 24 31 min
PAUS
STRAUSS EN ALPSYMFONI 49 min

GÖTEBORGS SYMFONIKER
SANTTU-MATIAS ROUVALI dirigent
VÍKINGUR ÓLAFSSON piano

Konsertmästare Per Enoksson och Sara Trobäck

Introduktioner en timme före konserterna i Stora salen med Jan Alm

Spelas in för GSoplay

IGOR STRAVINSKY (1882-1971)
MOVEMENTS FOR PIANO AND ORCHESTRA

Igor Stravinsky är inte en tonsättare, han är flera. Man har ibland kallat honom en kameleont eftersom han genom sitt långa liv komponerade i så många olika stilar, från ungdomens överflödande orkestrala rike-
dom i baletterna Eldfågeln och Våroffer, genom en neoklassisk period med stringenta och klara ton-
gångar efter klassiska mönster, som Pulcinella, fram till en tämligen kärv och mer intellektuell musik baserad på seriell teknik. Dit hör Movements. Alla nu nämnda verk har också satts upp som balett.

Movements for piano and orchestra komponerades 1958-59. Den är bara cirka åtta minuter lång men har ändå fem satser (Movements). Tonsättaren har förklarat att när avsnitten är så korta betyder kontras-
ten mellan ett andante och ett allegro ingenting – det är konstruktionen som betyder något. I det här stycket ger sig Stravinsky ut på nya harmoniska upp-
täcktsfärder. Här är han mer komplex än i något annat tidigare verk, något som förvånade honom själv, efter-
som han kunde konstatera att i det ungefär samtidigt komponerade verket Threni "dyker det upp treklanger i varenda takt". Det var först efter noggranna studier av den andra wienskolans musik (Schönberg och främst Webern) som Stravinsky vågade närma sig serialismen och kunde ge den ett personligt uttryck. Verket är tämligen genomskinligt eftersom orkestern

brutits ner till små kammarmusikaliska sektioner med olika instrumentering, och praktiskt taget aldrig utnyttjas i sin helhet. Allt tematiskt material har hämtats från den tolvtonsserie som pianot spelar i styckets början, men oftast hör man serien uppbruten och fragmentarisk.

Movements uruppfördes under en Stravinskyfestival i New York Town Hall den 10 januari 1960 med tonsättaren som dirigent och Margrit Weber som solist. Det är också hon som fått sig verket tillägnat, och det var hennes man, en schweizisk industriman, som beställde verket och gav tonsättaren 15 000 dollar för besväret.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756-1791)
PIANOKONSERT NR 24 C-MOLL K491
Allegro
Larghetto
Allegretto

Under början av 1786 arbetade Mozart som intensivast med operabuffan Figaros bröllop. Men som alltid avbröts arbetet nu och då av andra uppdrag och av andra verk som pockade på att få bli nedskrivna. Första veckan i mars blev en pianokonsert i A-dur färdig. Den var ljus, enkel och graciös – en öppen och

älsklig musik. Men Mozart var en kluven mästare och mitt uppe i det humoristiska operaspektaklet trängde också tragedi och allvar fram. Tre veckor efter den förra pianokonserten var det dags för en ny, denna gång i c-moll, den vi kallar nr 24. Kontrasterna kunde inte vara större. Nu är strukturen komplicerad, orkestersatsen rik och varierad, tonen mörk.

Huvudtemat i första satsen presenteras unisont i orkestern och får tvärs genom satsen spela rollen av ett slags refräng. När pianot kommer in tar det upp ett annat tema, som ändå visar visst släktskap. Denna metod hade Mozart endast använt en gång tidigare och det var i pianokonserten i d-moll, nr 20. Några fler konserter i moll skrev han inte! Denna första sats är mera symfonisk än konsertant och orkestern är den största som Mozart föreskrivit i såväl konsert- som symfonisammanhang.

Mot detta kraftprov framstår det enkla larghettot som en bjärt kontrast, även om den lyhörde lyssnaren märker gråten bakom leendet. Formellt är satsen ett rondo med väl utarbetade träblåsarepisoder. I finalen genomgår ett ganska enkelt men sorgset tema åtta variationer, med flera repriser. Variationerna pendlar mellan ljusa stämningar, hårda angrepp och förtvivlad vilsenhet. Det blir en stämningsladdad mångfald.

Troligen uruppförde Mozart själv sin konsert den 7 april i Burgtheater i Wien. Han hade inte själv skrivit någon kadens, den improviserade han efter studentens ingivelse. Efter denna mycket personliga och öppenhjärtiga musik kunde han återgå till komiken i Figaro (K492) och utan flera avbrott fullborda operan.

STIG JACOBSSON

RICHARD STRAUSS (1864-1949)
EN ALPSYMFONI, OP 64

Natt · Soluppgång · Det bär uppför · Inträde i skogen · Vandring längs bäcken · Vid vattenfallet · Syn · På blomstrande fält · På betesängen · På irrvägar genom snären · På glaciären · Färfyllda ögonblick · På toppen · Vision · Dimman nalkas · Solen förmörkas alltmer · Elegi · Lugn före stormen · Åska och storm, nedstigning · Solnedgång · Avslutning · Natt (Satserna spelas i en följd)

Strauss överraskade när Alpsymfonin uruppfördes i Berlin 28 oktober 1915 med Hovkapellet i Dresden. Han antogs vid den tiden vara helt i operans våld. I stället fick man höra ett 50-minutersstycke för jätteorkester på (minst) 137 musiker, därav en fjärrorkester bakom estraden om tolv horn, två trumpetor och två tromboner; i övrigt ett överdåd med heckelfon (ett slags basoboe, också använd i Salome och Elek-

tra), två eller helst fyra harpor, åtta kontrabasor, vind- och åskmaskin, koskällor, orgel och celesta. Styckets ursprung var att en 14-årig Strauss 1878 irrat bort sig vid en alpbestigning och först efter tolv timmar i regn och storm hittat hem. Dagen därpå beskrev han upplevelsen i musik för piano i "ett jättelikt tonmåleri efter Wagner". Men musiken skulle få andra dimensioner. De första skisserna skrevs Nietzsches dödsår 1900 som en symfonisk dikt kring den 34-årige bergsbestigaren och målaren Karl Stauffer-Bern som tog sitt liv 1891. Porträttet fick dock alltmer drag av Nietzsche, då Strauss 1902 utarbetade stycket till en fyrsatsig symfoni, "Antikrist, en alpsymfoni", efter Nietzsches provokativa skrift: Antichrist. Dess förord kan antyda vad som inspirerat Strauss: "En stark förkärlek för frågor ingen i dag har mod att ställa; modet till det förbjudna, förutbestämelsen till labyrinten. En erfarenhet hämtad ur sju ensamheter. Nya öron för ny musik. Nya ögon för det mest avlägsna. Och viljan till en ekonomi i den stora stilen: att hålla sin kraft, sin begeistring samlad." Kanske lät denna "labyrintiska" tanke honom forma sin tondikt i 22 avsnitt då han 1910 under arbetet på Rosenkavaljeren tog upp arbetet igen för att i jämnt 100 dagars arbete över nyåret 1915 göra verket klart, i arbetspausen mellan andra och tredje akterna av Kvinnan utan skugga.

Av hans anteckningar framgår att han ville gestalta en konstnärs tragedi med programmet som formbildande underlag; "inte bara en beskrivning som ni tror", skrev han till Romain Rolland som bett honom stryka programmet, med tillägget: "Men tror ni verkligen en Paris-publik skulle vara mogen för en symfoni på tre kvart utan vägvisning?". Själv var Strauss stolt över sitt sista stora orkesterverk, där han sa sig äntligen ha lärt sig att instrumentera (sagt alltså av en som alltid betraktats som mästare i instrumentation). I fortsättningen bad han alltid att få dirigera Alpsymfonin när han inbjöds att framföra sin egen musik. De fyra satser Strauss först tänkt sig omfattade 1) den lugna vandrigen upp på berget, 2) en lantlig folkfest, 3) hans drömmar och oro, 4) en fuga om befrielse genom arbete. Vid omarbetningen 1911 beslöt han dock nöja sig med den ursprungliga första satsens innehåll. Verkets tragiska ton kom att accentueras av tidsstämningarna. Första världskriget hade redan brutit ut när stycket låg klart den 8 februari 1915.

ROLF HAGLUND

Santtu-Matias Rouvali

Sedan 2017 är Santtu-Matias Rouvali chefsdirigent för Göteborgs Symfoniker. Han har redan en internationell dirigentkarriär och har av The Guardian hyllats som "den finska dirigenttraditionens senaste storartade begåvning man bara måste lyssna på". Santtu-Matias Rouvali är också chefsdirigent för Tammerfors stadsorkester och förste gästdirigent för Philharmonia Orchestra i London.

Förra säsongen turnerade Santtu-Matias Rouvali framgångsrikt med Göteborgs Symfoniker och pianisten Hélène Grimaud i nordiska huvudstäder och i februari 2019 åker han med orkestern samt pianisten Alice Sara Ott och slagverkaren Martin Grubinger på turné i Tyskland.

Santtu-Matias Rouvali samarbetar regelbundet med ett flertal orkestrar i Europa och USA, bland dem Franska Radions filharmoniker, Oslo filharmoniker, Bambergs symfoniker, Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, Minnesota Orchestra och Detroit Symphony Orchestra.

I höst utkommer en dubbel-cd där Santtu-Matias Rouvali dirigerar violinkonserter av Bernstein, Korngold och Rozsa med Baiba Skride som solist (se sid 20). De har tidigare givit ut en rosad inspelning av Nielsens och Sibelius violinkonserter med Tammerfors stadsorkester.

En rad konserter med Santtu-Matias Rouvali och Göteborgs Symfoniker läggs regelbundet upp på gsoplay.se, bland dem Symfoni nr 5, En saga och Skogsrået av Sibelius.

Víkingur Ólafsson

Isländske Víkingur Ólafsson har kallats "Islands nya pianostjärna" (London Times) och "Som född att spela piano" (New York Sun). Han har vunnit alla de stora musikpriserna i hemlandet, bland dem utmärkelsen årets musiker (fyra gånger) och Isländska optimismpriset. Han besitter en sällsynt kombination av passionerad musikalitet, explosiv virtuositet och intellektuell nyfikenhet. Denna säsong innefattar framföranden av Haukur Tómassons nya pianokonsert med Elbfilharmonin i Hamburg och Los Angeles Philharmonic under ledning av Esa-Pekka Salonen, liksom konserter med Islands symfoniorkester och Yan Pascal Tortelier samt MDR-orkestern och Kristjan Järvi. Sedan 2016 är han konstnärlig ledare för Vinterfest i Dalarna och fortsätter i samma befattning för festivalen Reykjavík midsommarmusik som han grundade 2012. Som solopianist ger han konserter i Wiens konserthus och i Elbfilharmonin liksom i Leipzig och vid Istanbuls musikfestival.

Víkingur Ólafsson har hittills uruppfört fyra pianokonserter och samarbetat med kompositörer som

Philip Glass, Mark Simpson och Daníel Bjarnason. Flera artister inom olika områden har också samarbetat med Víkingur Ólafsson, till exempel den schweiziske konstnären Roman Signer, animatören Lillevan samt filmaren Yann Malka. Bland musiker han samarbetat med finns Martin Fröst, Sayaka Shoji, Pekka Kuusisto och Björk.

Vid sidan av konsertscenen har Víkingur Ólafsson medverkat i produktionen av den isländska tv-serien Ostämt som sändes på Island 2013-2014. Han driver sedan 2009 också sitt eget skivbolag Dirrindí och har hittills givit ut tre skivor. De två kritikerrosade soloalbumen Debut och Chopin-Bach följdes av en cd/dvd av Schuberts Winterreise med bassångaren Kristinn Sigmundsson, en utgåva som utsågs till årets skiva på Island. 2015 spelade Víkingur Ólafsson in solostycken av Stravinsky för Deutsche Grammophons kompletta Stravinsky-utgåva och i januari kom en cd med etyder och pianostycken av Philip Glass.

M S ONSDAG 19 SEPT KL 19.30
M S TORSDAG 20 SEPT KL 19.30

SJOSTAKOVITJ CELLOKONSERT NR 2 36 min

PAUS

BRUCKNER SYMFONI NR 3 55 min

GÖTEBORGS SYMFONIKER
CHRISTOPH ESCHENBACH dirigent
ALISA WEILERSTEIN cello

Konsertmästare Sara Trobäck

Introduktion kl 18.30 med Erik Risberg

Spelas in för GSoplay

DMITRIJ SJOSTAKOVITJ (1906-1975)
CELLOKONSERT NR 2
Largo
Allegretto
Allegretto

Början av 1960-talet var en kamp för Sjostakovitj. Efter att under många år motstått den sovjetiska kulturpolitikens försök att kuva honom gav Sjostakovitj upp 1960 och blev officiell medlem av kommunistpartiet. Medlemskapet var förknippat med skam och ångest. På Leningradkonservatoriet såg hans studenter honom som en spillra av det förgångna, de hade just börjat blicka västerut för inspiration.

Sjostakovitj hade klarat hela Stalin-tiden, med dess utrensningar och fosterländska imperativ för kulturarbetare, fastän andra föll runt om honom. Prokofjev, till exempel, klarade inte pressen utan blev sjuk. Men nu var det Sjostakovitjs tur att bli sjuk, han fick polio och att spela piano blev allt svårare. Han föll och bröt benen. Om det är därför vill jag låta vara osagt, men jämfört med hans första cellokonsert, skriven sju år tidigare, är musiken i den andra cellokonserten svartare, smärtan lurar överallt. En liten nedåtgående fras, bara fyra toner lång viskar, ekar i första satsen. Den påminner om början av John Dowlands (1563-1626) *Lacrimae*, själva sinnebild för sorg, men den skiljer sig åt på ett enda intervall när.

Solocellon och orkestern turas om att spela frasen tills den etsat sig fast i oss.

Konserten har inte samma flöde av ilska och energiska idéer som den första. Däremot har den det gemensamt med den första cellokonserten att den är skriven direkt för Mstislav Rostropovitj. Solisten sätts på prov i den här konserten, cellon har nästan inte en enda paus, det är närmare 40 minuter oavbrutet spelande. Samtidigt finns inte många ställen för solisten att briljera, cellon får liksom inte vara ifred för orkestern. När cellon äntligen får vara ensam i tredje satsen får instrumentet den otacksamma uppgiften att spela fanfarer. Men strax efter kommer det som kanske är det vackraste partiet i hela konserten. Det är som om Sjostakovitj inte kan bestämma sig, är det en solokonsert eller en orkester som ackompanjeras av ett soloinstrument? Sjostakovitj funderade tydligen ett slag på att kalla konserten sin fjortonde symfoni.

Sats nummer två innehåller en populär slagdänga från Odessa - Pretzel, köp pretzel! Samtidigt är det som ett leende som omedelbart förvandlas till en förvriden grimas. Om det är smärtsamt annars, blir det nästan outhärdligt när smärtan blandas med något som hade kunnat vara en glad melodi. I tredje satsen får vi vila en stund från mörkret, men tio minuter in är det i gång igen, mer vildsint än i första satsen. När kampen är över är resten av cellokonserten som efterdyningar, utmattnings eller minnen av det som en gång gjorde ont.

KATARINA A KARLSSON

ANTON BRUCKNER (824-1896)

SYMFONI NR 3 D-MOLL "WAGNER-SYMFONIN"

Gemässigt, misterioso

Adagio: Feierlich

Scherzo: Ziemlich schnell

Finale

Tredje symfonin skulle bli en av de centrala bland Bruckners nio. Självs skulle han alltid kalla den sin "Wagner-symfoni". Den finns idag i sex olika omarbetningar. Den första låg klar nyårshelgen 1873 sedan Bruckner i september först visat den för Richard Wagner i Bayreuth för att fråga om han fick dedicera symfonin till denne (den eller Symfoni nr 2). Wagner valde tveklöst trean. Men omarbetningar i rader följde. Den andra uruppförde Bruckner i Wien 16 december 1877, men då utan alla först inlagda Wagner-citat. En tredje version tillkom 1888/89 och uruppfördes i Wien 21 december 1890 av Hans Richter. Bearbetningen av Wien-musikologen Leopold Nowak (1904-1991) gjordes för det internationella Brucknersällskapets slutliga rekonstruerade utgåvor, version 1958.

Bruckner och Wagner hade funnit varandra på ett för båda bestående sätt men tredje symfonins väg blev knagglig sedan Wienfilharmonikerna tre gånger om vägrat att spela den. I stället hade dirigenten och tonsättaren Johann von Herbeck – som uruppfört Schuberts "ofullbordade" – förberett ett framförande men han dog dessförinnan, 45 år gammal, dubbelt oturligt. I stället fick Bruckner själv avslöja sina brister som dirigent, tyvärr med resultatet att publik under konsertens gång strömmade ut ur salen. Bruckner kom i vanrykte i hela sju års tid. Vändningen skulle komma med Symfoni nr 7 under Arthur Nikischs ledning, och trean följde med av

bara farten, med sex framföranden 1885 varav ett i New York.

I viss mån banbrytande för vår tids syn på symfonin blev Dieter Schnebels analys i essäsamlingen *Musik-Konzepte* nr 23/24 (1982) med den talande rubriken "Den treeniga klangen, eller skapandet av en musik för liv, själ och ande". Eller med andra ord "klassisk mystik i musik". Schnebel hävdar: "En sådan känsloladdning finns tidigare kanske bara hos Schubert. Som i all mystik handlar det här om conjunctio, ja om coincidentia oppositorum, alltså i sista ändan om försoning."

Schnebel går i sin kommentar in i den musikaliska strukturens minsta detaljer. Vad han kallar bland det vackraste i Bruckners hela symfoniska konst finner han treans final, där en polka står jämsides med en koral: "Världsligt och andligt, livsglädje och fromhet, verklighetstillvänt och innerligt, samhällsöppet och individuellt, natur och människa." Sinnligt/själsligt och andligt hör här ihop, "eftersom bara på detta sätt rikedomen i det ena och mångfaldens helhet förmår komma människan till godo".

Det vi ofta kallat Bruckners naivitet jämsides med hans konstant usla självförtroende visade sig till sist vara grogrunden för hans ständiga revisioner av symfonierna, något som kanske för alltid kan drabba oss som en visionär kraft. Det inser vi inte minst när musiken som här ställs jämsides med ett lika märkligt verk från nästa sekel, Szymanowskis första violinkonsert.

ROLF HAGLUND

Christoph Eschenbach

Säsongen 2019-2020 tillträder Christoph Eschenbach som Symfonikernas förste gästdirigent tillsammans med Barbara Hannigan. Redan som mycket ung studerade han piano för professor Eliza Hansen i födelsestaden Breslau i dåvarande Tyskland (i dag Wrocław, Polen) och han vann också flera tävlingar. Sitt stora genombrott som pianist fick han efter att ha vunnit Clara Haskil-tävlingen i Luzern 1965. Han efterfrågades som solist av berömda konserthus och orkestrar över hela världen och mötte dirigenten George Szell som bjöd in honom att turnera med Clevelandorkestern. Vid samma tid inleddes ett storartat musikaliskt samarbete med Herbert von Karajan. Christoph Eschenbach genomgick framgångsrika studier i dirigering i Hamburg och inflytandet från hans två mentorer Szell och von Karajan utgjorde en naturlig väg in i en dirigentkarriär. Han började som dirigent 1972 och gjorde sin USA-debut 1975 med San Francisco Symphony Orchestra.

I dag är Christoph Eschenbach efterfrågad som gästdirigent av världens ledande orkestrar och operahus i städer som Wien, Berlin, Paris, London, Los

Angeles, Boston, Shanghai och Milano samt prestigefyllda festivaler i Salzburg, Tanglewood, Ravinia, St Petersburg och Schleswig-Holstein. Han har varit chefsdirigent för Tonhalleorkestern i Zürich, Houston Symphony Orchestra, NDR-orkestern i Hamburg, Orchestre de Paris, Philadelphia Orchestra och National Orchestra of Washington. Som operadirigent har han lett uppsättningar vid Houston Opera, Covent Garden, Bayreuthfestivalen, Mariinskijteatern, Bastiljoperan och Metropolitan.

Bland hans många inspelningar finns orkestermusik av Tjajkovskij, Mahler, Saint-Saëns och Bartók med orkestrarna i Hamburg, Houston och Philadelphia samt musik av Berlioz, Bruckner, Ravel och Roussel (samtliga symfonier) med Orchestre de Paris. Han har även gjort flera inspelningar med London Philharmonic Orchestra. Hans inspelning av orkestermusik av Hindemith med NDR-orkestern i Hamburg och violinisten Midori erhöll en Grammy 2014. Som pianist har han spelat in Schuberts sångcykler Die schöne Müllerin, Schwanengesang och Die Winterreise med barytonsångaren Matthias Goerne (Harmonia Mundi).

Alisa Weilerstein

"Hennes spel hade en skarp attack, manisk energi och, när det behövdes, en sträv, raggig ton." (New York Times) Alisa Weilerstein har nyligen framträtt med orkestrar som New York Philharmonic, Chicago Symphony, Philadelphia Orchestra, Deutsches Symphonie-Orchester och Tjeckiska filharmonin. Bland dirigenter hon samarbetat med den senaste tiden finns Manfred Honeck och Jaap van Zweden. Hon turnerar också regelbundet med pianisten Inon Barnatan, senast i Kimmel Hall i Philadelphia och Carnegie Hall i New York. Tidigare har hon samarbetat med världsdirigenter som Lorin Maazel och Gustavo Dudamel.

Alisa Weilerstein har gjort ett flertal inspelningar. Den senaste gavs ut i augusti: Haydns båda cello-

konserter och Schönbergs Verklärte Nacht med Trondheim Soloists för skivbolaget Pentatone som hon har exklusivt kontrakt med. Tidigare har hon bland annat spelat in hon Carters och Elgars cellokonserter med Staatskapelle Berlin och Daniel Barenboim, Dvoráks cellokonsert med Tjeckiska filharmonin och Jiri Belohlavek samt Sjostakovitjs båda cellokonserter med Bayerska Radions symfoniorkester och Pablo Heras-Casado (Decca).

Alisa Weilerstein har framträtt med Göteborgs Symfoniker en gång tidigare, 2013. Då spelade hon Dvoráks cellokonsert under ledning av Rafael Payare, hennes make.

K SÖNDAG 23 SEPT KL 18.00

KAMMARKONSERT Stenhammarsalen
SHUBERT WINTERREISE

PETER MATTEI baryton
LARS DAVID NILSSON piano

Konserten ges utan paus

FRANZ SCHUBERT (1797-1828)
DIE WINTERREISE – 24 SÅNGER
Tysk text Wilhelm Müller

Under sitt näst sista år i sitt korta liv skrev Franz Schubert bland annat sin omfattande sångcykel Die Winterreise, Vinterresan. Den bestod av 24 sånger, alla texterna var skrivna av Wilhelm Müller, jämnårig med Schubert och som tidigare skrivit Die Schöne Müllerin till tonsättaren. Men Schubert komponerade dem inte riktigt i den ordning diktaren skrivit dem. Texterna publicerades först i Müllers diktsamling, Gedichte aus den hinterlassenen Papieren eines reisenden Waldhornisten (Dikter ur en resande valthornists efterlämnade papper), som kom ut 1821 i Dessau där författaren bodde. Franz Schubert skulle 1827 skriva musik till de anspråkslösa dikterna och Die Winterreise blev den sista av Schuberts stortartade sångepos, så helt annorlunda i melodi och form än hans tidigare sångcykler.

Schubert var sedan 1822 stundtals mycket sjuk, man kallade det "nervsjuk", men det var med största sannolikhet syfilis. Ibland blev han bättre och kunde vistas ute bland sina vänner, ibland kunde han varken äta eller dricka på flera dagar. Men han fortsatte att skriva musik. Mot slutet förutom Die Winterreise – som han skrev i två omgångar 1827 med vissa ändringar så sent som två veckor innan han dog i

november 1828 – även den mindre Schwanengesang och flera instrumentalstycken av olika storlekar, krönte av hans Symfoni nr 9 i C-dur som kom 1828. Den hade två år tidigare föregåtts av Nr 8 som försvunnit och ej hittats.

Die Winterreise handlar om vandraren, som inte kunnat få den flicka han älskar och som därför ger sig ut i världen, ut i det snötäckt landskapet. På hennes dörr skriver han God natt så att hon ska tänka på honom. Och i nästa sång, Vindflöjeln, är han ledsen över att han över huvud taget gått in i hennes hus. Som vindflöjeln på taket leker vinden därinne med hjärtan. I Frusna tårar är han medveten om att hans tårar fryser till is, men att de ändå är glödheta och smälter isen. I Kyla är hans hjärta förfruset och om det smälter kommer hennes bild att rinna bort. Vid stadsporten står Linden som bjuder honom vila, men han fortsätter sin vandring. I Översvämning följer han bäcken genom gatorna, "när mina ögon gråter, är jag vid min älskades hus". I På floden ser han att även den är frusen och han ristar in dagen då han kom och dagen då han gick därifrån. I Återblick är han i tanken tillbaka i staden där allt började och han står vid hennes hus. "Varje ström skall nå

Peter Mattei

Peter Mattei presenteras på sid 74

Lars David Nilsson

Pianisten Lars David Nilsson har studerat i Stockholm vid Kungliga Musikhögskolan. Han har examen från både kyrkomusiker- och pianoklassen, samt solistdiplom i piano. Har även studerat i London för Maria Curcio. Lars-David Nilsson har varit instuderingslärare vid Musikhögskolan i Stockholm och även haft tjänst som organist vid Ersta Diakonisällskap i Stockholm. Sedan 2001 är Lars David Nilsson anställd som repetitör vid Kungliga Operan. Han samarbetar regelbundet med Drottningholmsteatern.

havet och varje lidande också sin grav" tänker han i Irrbloss och i kolarens koja, i Vila, fann han visserligen tak över huvudet, men ingen vila för sina såriga lemmar. Han längtar efter våren i Vårdröm. I Ensamhet går hans steg mot den vida världen och han tänker att det var härligare när stormens mörker rådde.

Posthornet ljuder vänligt, men han får inget brev, han längtar till den han älskade. Det gråa huvudet är frostens verk, håret är fortfarande svart under. Kråkan följer honom ur staden, "flyg och låt mig vara"! Det Sista hoppet skall försvinna när han själv faller till marken. I Byn vilar människorna, men han tror inte längre på människodrömmar. I Den stormiga morgonen ser han sitt hjärtas bild på himlen, i Besvikelse följer han förgäves den list som gömt ett hem, ett paradiset, en själ därinne. Vägvisaren visar obevekligt vägen som ingen återvänt ifrån. I Vårdshuset, kyrkogården, blir han nekad en grav, i Mod må vi udden bjuda, om inte Gud går in i striden blir vi själva gudar! Vädersolarna var tre, nu har de bästa två flytt. Vev-lirare vill du ha mina visor till din låda?

GUNILLA PETERSÉN

Poeten Wilhelm Müller

L S FREDAG 28 SEPT KL 18.00
L LÖRDAG 29 SEPT KL 15.00

STRAUSS BORGAREN SOM ADELSMAN, SVIT 36 min
STRAUSS BURLESK FÖR PIANO OCH ORKESTER 19 min
PAUS
BARTÓK MUSIK FÖR STRÅKAR, SLAGVERK OCH CELESTA 32 min

GÖTEBORGS SYMFONIKER
KENT NAGANO dirigent
YURY FAVORIN piano

Konsertmästare Per Enoksson

Introduktion en timme före konserten i Stora salen med Marco Feklistoff

RICHARD STRAUSS (1864-1949)
BORGAREN SOM ADELSMAN, SVIT OP 60
Uvertyr till akt I Menuett
Fäktmästaren
Skräddarens dans
Menuett av Lully
Courante
Cleontes scen
Förspel till akt II (Intermezzo)
Middagen (Taffelmusik och kökspojken dans)

När Richard Strauss och hans textförfattare Hugo von Hofmannsthal 1911 började intressera sig för Molières gamla pjäs Borgaren som adelsman visade det sig inte vara så lätt. Till och från arbetade de med text och musik i olika former under sju års tid, och gjorde inte mindre än tre olika versioner av pjäsen. Operan Ariadne på Naxos blev en biprodukt och scenmusiken blev något som tonsättaren själv satte stort värde på. Mest känd har musiken blivit som den nu aktuella konsertsviten, uruppförd i Salzburg den 31 januari 1920.

Här har Richard Strauss på ett synnerligen konstfärdigt sätt skapat mästerliga genrebilder som är mycket raffinerade och klangligt varierade, trots att han använder sig av en förhållandevis liten orkester. Det börjar med en något komisk, klumpig uvertyr som ironiskt porträtterar den nyrike och skrytsamme borgaren Jourdain, spelets huvudperson. Menuetten är också humoristisk när den avslöjar Jourdain i en svettig och föga graciös dans. I Fäktmästaren ingår en virtuos pianostämman som tydligt visar hur Jourdain

misslyckas även i den ädla fäktkonsten. Skräddarens dans är snarare som en violinkonsert, där han provar nya kläder – som inte passar.

Den franske barockmästaren Lully komponerade redan 1670 en menuett till Molières pjäs och den har Strauss påpassligt återanvänt. Couranten är också en dansform från barocken, men musiken är helt och hållet Strauss egen. Musiken till Cleontes scen (Cleonte är den lika skrytsamme, blivande svärsonen) bygger däremot åter på Lully. Förspelet till andra akten är en förfinad, aristokratisk musik, och slutligen hamnar vi i middagsmusiken som är svitens längsta sats och ett riktigt mästerverk. De olika rätterna bärs in och till slut kommer en "omelette surprise" – en väldig anrättning vars överraskning är en kökspojke som plötsligt hoppar fram ur dess inre och dansar en allt vildare dans, som i en väldig stegring för sviten till ett glansfullt slut.

STIG JACOBSSON

RICHARD STRAUSS
BURLESK FÖR PIANO OCH ORKESTER D-MOLL

Med en far som var förstehornist i Münchens hovorkester är det inte märkligt att Richard Strauss med sådana anor samt gynnsamma sociala förutsättningar snabbt kom in på musikens bana. Han spelade violin och piano, spelade upp sig till violinernas förstapult i faderns halvprofessionella orkester och började snart också komponera. Han lärde sig mycket när han

bevistade hovorkesterns repetitioner med dirigenten Hermann Levi och skapade sig snart ett rykte som ung begåvning i München. Strauss Serenad för 13 blåsare (1881) imponerade så på den berömde pianisten och dirigenten Hans von Bülow att han dirigerade det med hovorkestern i Meiningen, Europas då främsta orkester. Kontakten med von Bülow blev avgörande för Richard Strauss framtid. Sommaren 1885 erbjöds Strauss tjänsten som assisterande dirigent för Meiningen-orkestern vid sidan av von Bülow och bara några månader senare tog Strauss över som orkesterns förstedirigent. Tonsättaren skrev långt senare i sina memoarer: "För den som hört von Bülow spela Beethoven eller dirigera Wagner, som varit med på någon av hans pianolektioner eller sett honom vid orkesterrepetitioner, framstår han onekligen som modell för en artists främsta dygder, och hans rörande sympati för mig, hans inflytande på utvecklingen av min konstnärliga förmåga, var avgörande faktorer i min karriär."

Stycket hade ursprungligen titeln Scherzo i d-moll och skrevs 1885-1886 för mentorn Hans von Bülow – som inte var övertygad om verkets kvalitéer. Han kallade stycket "Lisztiskt" och "ospelbart", kanske för att hans små händer inte räckte till. Richard Strauss repeterade stycket med orkestern i Meiningen där han både dirigerade och spelade solostämman, men ställde det sedan åt sidan. Några år senare visade pianisten Eugene d'Albert (som spelade med Göteborgs Symfoniker 1906!) stort intresse för stycket och föreslog några ändringar. Strauss gjorde vissa bearbetningar och gav det reviderade stycket titeln Burlesk ("narrspel", "gäckeri"). Virtuosen d'Albert uruppförde Burlesk vid tonsättarfestivalen i Eisenach 21 juni 1890 med tonsättaren som dirigent. Långt senare kom Strauss att räkna Burlesk till sina favoritverk. Med sin originalitet, energi och dynamiska växelgång mellan blixtrande passager och finstämda motiv är Burlesk något av en dold skatt bland 1800-talets pianokonsorter.

STEFAN NÄVERMYR

BÉLA BARTÓK 1881-1945
MUSIK FÖR STRÅKAR, SLAGVERK OCH CELESTA (1936)
Andante tranquillo – Allegro – Adagio – Allegro molto

Under flera år av sitt liv hade Béla Bartók ägnat mycket tid åt studier av den ungerska folkmusiken och tillsammans med Zoltán Kodály bland annat påvisat att det som tidigare ansetts vara ungersk folk-

musik var en stark förvanskning genom uppblandning av zigenarmusik. De båda tonsättarna kunde konstatera att det faktiskt fanns en ren, ungersk folkmusik i landet och detta resulterade i tiotusentals uppteckningar och grammfonoupptagningar. Denna forskning påverkade naturligtvis Bartóks eget komponerande i hög grad samtidigt som han gärna blandade in sina egna speciella tonfall i det mesta.

Till ett av hans märkligaste verk från slutet av 1930-talet hörde hans fyrsatsiga Musik för stråkar, slagverk och celesta, som han skrev på beställning från dirigenten Paul Sacher och dennes kammarorkester i Basel, 1936 med uruppförande året därpå, när kammarorkestern firade tio år.

Det är ett speciellt verk på många sätt med en fantastisk blandning av tonala ungerska rytmiska folkmusikinslag och de mest personliga tolkningar av både stråkstämmor uppdelade i två ensembler och allehanda slagverksinstrument som piano, harpa, celesta, pukor, stor och liten trumma, bäcken, tam-tam och xylofon.

Verkets första sats, Andante tranquillo, är en långsam fuga över ett starkt kromatiskt tema som introduceras av sordinerade violiner, vilket skapar en mystisk stämning. Satsen växer alltmera, men avtar igen mot slutet.

Andra satsen, Allegro, är livlig med folkmusikantiska melodier och Bartók använder här mycket slagverk samtidigt som han delar upp stråkarna i två olika delar, en smula barockinfluerat faktiskt, samtidigt som pianot har solistiska inpass.

Tredje satsen, Adagio, är speciellt mycket Bartók, från hans så kallade "nattmusikstil" med märkliga ljud i en slags expressionistisk nocturne. Här har han använt allehanda ljudinslag, som vanligtvis inte spelas på instrumenten. Det hela kulminerar och satsen avslutas som den började med ett ödsligt solo i xylofonen.

Fjärde satsen, Allegro molto, är ungersk och rytmisk och lidelsefull. Den blir alltmera upphetsad särskilt när fugatemat från första satsen dyker upp, men dansen tar över och plötsligt är musiken slut!

Femtio framföranden upplevde denna musik under dess första spelår, överallt, i både Europa och på andra sidan Atlanten. Ett av Béla Bartóks mästerliga verk, som också fick uppleva sin storhet under tonsättarens liv.

GUNILLA PETERSEN

Amerikanske Kent Nagano blev 2006 chefsdirigent för Montreals symfoniorkester och 2015 konstnärlig ledare för Hamburgs statsopera och filharmoniska orkester. Sedan 2013 är han förste gästdirigent för Göteborgs Symfoniker och tillsammans har de bland annat turnerat i Kina samt framfört Sibelius sju symfonier vid firandet av tonsättarens 150-årsdag. 2006-2013 var Kent Nagano konstnärlig ledare för Bayerska statsoperan i München. Tillsammans med Montreals symfoniorkester har han bland annat framfört Mahlers och Beethovens symfonier, operor av Wagner samt konsertserier med musik av Dutilleux och Boulez.

Som gästdirigent har Kent Nagano framträtt med flera av världens ledande orkestrar. Bland aktuella orkestrar han samarbetat med finns Münchens filharmoniker, Bayerska Radions symfoniorkester, London Symphony Orchestra, Tonhalle-orkestern i Zürich och Santa Cecilia-orkestern i Rom. En viktig period i Kent Naganos karriär var hans tid som konstnärlig ledare

och chefsdirigent för Deutsches Symphonie-Orchester Berlin 2000-2006. Han utsågs sedan till orkesterns hedersdirigent. Kent Nagano har också varit chefsdirigent för operan i Los Angeles. Han tillbringade sin första yrkesverksamma tid i Boston där han arbetade vid operan och som assisterande dirigent till Seiji Ozawa hos Bostons symfoniorkester. Kent Naganos framgångar i USA ledde till europeiska utnämningar: konstnärlig ledare för Nationaloperan i Lyon (1988-1998) och för Halléorkestern i Manchester (1991-2000).

Kent Nagano har gjort ett stort antal skivinspelningar med orkestrarna i Montreal och Berlin. Tillsammans med Göteborgs Symfoniker har han spelat in Richard Strauss En alpsymfoni, Ein Heldenleben och Tod und Verklärung på två cd (Farao Classics) och vokalverk av Hillborg, Gefors och Boldemann med Anne Sofie von Otter som solist (DG). Kent Naganos uppdrag som Symfonikernas förste gäst-dirigent avslutas denna säsong. Läs mer på sid 9.

Yury Favorin

Ryske Yury Favorin var fem år när han började spela piano och tre år senare antogs han vid Gnesin-skolan i Moskva och tog lektioner för professor Lidiya Gregorieva. Studierna fortsatte 2004 för professor Mikhail Voskresensky vid Tjajkovskij-konservatoriet där han tog examen 2009. Yury Favorin studerade under sin ungdom också klarinett, komposition och kammarmusik. Bland dirigenter han samarbetat med finns Pierre Boulez, Marin Alsop och Paul Goodwin. Yury Favorin har framträtt vid ett flertal festivaler i Frankrike, Japan, Kina och Ryssland. Bland musiker han samarbetat med finns violinisten Gérard Caussé, pianisten Boris Berezovsky och cellisten Marc Coppey. Yury Favorin har framträtt i flera prestigefyllda konserthus, bland dem Tjajkovskijsalen och musik-konservatoriets stora konsertsal i Moskva, Cité de la musique i Paris, Palais de beaux-arts i Bryssel och Pekings konserthus.

GAGEEGO! Stenhammarsalen

CROFT TRIO (SEIRENES III) 6 min

CLEARE I SHOULD LIVE IN WIRES FOR LEAVING YOU BEHIND 14 min

PAUS

GRISEY VORTEX TEMPORUM 40 min

GAGEEGO!

Tonsättarintroduktion kl 17.00 med John Croft

Griseys Vortex Temporum står som portalverk för den här konserten med sina virvlande klanger och arpeggion. Men musiken ges här nytt sken i de två tonsättarna John Croft, från Nya Zeeland, och irländska Ann Cleare där spektralmusikens arv förs in i en ny era av klangligt och rumsligt utforskande musik.

JOHN CROFT (f 1974)

TRIO (SEIRENES III) (2013) FÖR BASFLÖJT, VIOLA OCH CELLO

Den från Nya Zeeland bördige John Croft bor sedan länge i London där han verkar som tonsättare, musikfilosof och lärare. Enklast fångas Crofts musik i gravitationsfältet mellan två av 1900- talets sena portalgestalter, italienaren Luigi Nono och, som antytts i kvällens "tonsättarlänk", Gerard Grisey. Där Nonos spatiala – men framförallt poetiserade filosofiska musik – hörs i Crofts ömsinta och lyssnande klanger ljuder Griseys inflytande på en mer strukturell nivå. Hur Croft i många avseenden använder liknande spektrala metoder i komponerandet.

Kvällens trio hör till en svit verk under samlingsnamnet Seirenes. Sviten består av fyra delar som börjar i solo och avslutar med kvartett. I alla de fyra verken hörs långsamma melodier som ömsom bärs och ömsom skymms av omgivande klangsjök. Ursprunget till ordet Siren är grekiskans *σειράω* (seiraō) – att binda samman, vilket märks i trion där melodiska slingor växer in i unisoner, men även hur harmoniken, skilda ackord (eller snarare spektra) till trots, graviterar kring en gemensam ton. Ett annat bärande kännetecken är hur musiken "andas" – musiken utgörs av fraser. Fraser som hela tiden börjar och slutar i tystnad. Ibland vävs, eller byggs, fraserna ihop. Andra gånger kommer de till ett haltande avslut. Andning som till slut blir bokstavig...

ANN CLEARE (f 1983)

I SHOULD LIVE IN WIRES FOR LEAVING YOU BEHIND (2014) FÖR TVÅ PIANISTER, TVÅ SLAGVERKARE OCH ETT PIANO

Irländskan Ann Cleares musik verkar i ett ljudligt gränslandskap. Instrumentalmusiken är måhända navet, men hur ljud, instrument och rum undersöks gör att musiken många gånger vetter än mot installationskonst och än mot snarast scenisk musik. Klangerna hanteras ofta som skulpturer. Musiken försöker att förmedla former, texturer, djup och färg. Cleare har en nästan psykologiserande ansats i det ljudande. Inom filosofin skulle man kalla den fenomenologisk.

Om kvällens I should live in wires for leaving you skriver Cleare själv:

"I Arnulf Reiners konst syns alltsomoftast en svart orm. Den vittnar om Reiners skräckfyllda minne av just ett möte med en svart orm på en av hans promenader. Av olika orsaker kom ormmötet att om och om igen göra sig påmint i hans tavlor: "Jag såg aldrig ormen igen – i naturen – men den fortsätter att dyka upp i mina bilder." I should live in wires for leaving you behind speglar min version av just något som om och om igen återkommer i mitt konstnärskap. I flera år har min musik använt sig av den inre föreställningen om ljudande objekt som jag kallar en boll av trådar; en jättelik, metallisk boll som obevekligen rullar fram. Detta stycke försöker söka ursprunget till denna poetiserade klangföreställning, för att försöka förstå varifrån den kom och varför den utgör en så framskjuten plats i min musik."

GERARD GRISEY (1946-1998)

VORTEX TEMPORUM (1996) FÖR FLÖJT, KLARINETT, VIOLIN, VIOLA, CELLO OCH PIANO

Gerard Grisey är en av 1900-talets pionjärer. Tillsammans med en mindre krets tonsättare under det sena 1970-talet kom han att bana vägen för en ny fransk musikvåg som av den franske filosofen Hugues Dufourt fick samlingsnamnet spektralmusik. Termen åsyftar ett ljuds klangliga spektrum. Även varje enskild ton på ett piano består av en mängd, för örat mer eller mindre ohörbara, toner. Istället är det just dessa ohörbara toners sammansättning som definierar hur vi uppfattar ett ljuds klang(färg). På sätt och viss är termen missledande. Grisey – men även de flesta av hans spektrala fränder – var snarare intresserade av hur ljud transformerades över tid. Exempelvis hur ett ljud förändrades från attack (anslag) tills det dör ut. Just tiden är måhända det mest utmärkande för inte minst Griseys tidiga, genombrottsmusik, men också – som vi hör ikväll – i ett av Griseys sista verk, Vortex Temporum. Det 40 minuter långa verket inleds med ett virvlande arpeggio. Ett arpeggio som i olika skepnader – utdraget, komprimerat, söndertrasat – utgör verkets nav. I det lilla är det som flyr fram i början ett litet citat från Ravels Daphnis et Chloé, men det avslöjar sig aldrig helt.

Gageego!

Ensemblen bildades 1995 och arbetar med att utforska och göra den nutida kammarmusiken mer tillgänglig. Som en av de viktigaste aktörerna i musiksverige uppskattas ensemblen för att på ett lustfyllt och nyfiket sätt tolka dagens musik på högsta tekniska och konstnärliga nivå. Gruppen samarbetar regelbundet med svenska och internationella gäster som Peter Eötvös, H K Gruber och Pierre-André Valade. Förutom konserter i Sverige har ensemblen turnerat i bland annat Ryssland och Danmark samt gästspelat på Lange Nacht der Neue Klänge i Wiens konserthus. 2015 firade Gageego! 20-årsjubileum och fick en egen serie i Göteborgs Konserthus. 2016-2017 hade konserterna fyra europeiska huvudstäder som tema: Rom, Paris, London och Berlin.

Verket ställer musikerna inför enorma utmaningar. Mikrotonaliteten som används kräver en sensibilitet man sällan lär sig på akademierna. Till och med pianot, om än bara fyra strängar (tangenter), är omstämt för att partivis klinga spöklikt, men allt som oftast skapa en skiktning i ljudbilden som är subtil, men ändå omisskännlig.

Vortex Temporum består av tre satser och karaktäriseras av något som Grisey beskrevs som olika tidsuppfattningar eller tidstillstånd. 1. Det mänskliga (längden av en andning) 2. Valen (ett utsträckt, långsamt förlopp och 3. Fågeltiden, som i motsats är förtätad och uppskruvad.

De tre tidsuppfattningarna kan man säga utgör var och en (i den ovan givna ordningen) fokus i de tre delarna, men i mångt och mycket (för oss lyssnare) är det som Grisey själv beskriver verket: "Vortex Temporum är kanske berättelsen om ett arpeggio i tid och rum..."

Att Grisey använder berättandet för att beskriva musiken är också talande, men även – möjligen – avslöjande om vart hans musik var på väg. Endast två år efter Vortex Temporum dog Grisey, blott 52 år gammal. I Vortex Temporum och svanesången Quatre Chant Pour franchir le seuil märks ett alltmer narrativt och framförallt dramatiskt tonspråk. I det senare till och med lyriskt. Grisey är ännu ett av de stora konstnärskap vars sena år blivit oss berövade.

ESAIAS JÄRNEGARD

GÄSTSPEL

HOWARD MAGNETITE 10 min

MARTINU VIOLINKONSERT NR 1 27 min

PAUS

BRAHMS SYMFONI NR 2 39 min

BAMBERGS SYMFONIKER

JAKUB HRUSA dirigent

FRANK PETER ZIMMERMANN violin

Konsertmästare Mr. Bart Vandenbogaerde

Introduktion kl 18.30 i Stora salen med Marco Feklistoff

EMILY HOWARD (f 1979)
MAGNETITE

Magnetite (magnetit, magnetisk järnmalm) är det äldsta kända magnetiska ämnet av alla som finns naturligt på jorden. I många år efter dess upptäckt var magnetit omgärdad av myter och vidskeplig tro på dess magiska krafter. Bland annat dess förmåga att skänka människan energi och att mota bort onda andar. Magnetit blev också känd som "riktningssten" när man upptäckte att den fungerade som en primitiv kompass om den formades till en nål och placerades i vatten.

Min komposition är inspirerad av dessa vidskepelserliksom demagnetiskakristallernasstruktur och fysiska egenskaper. Jag skulle vilja likna Magnetite vid en resa djupt in i en av dessa kristaller. Det musikaliska materialet är format som magnetiska fält vilka attraherar varandra eller rör sig i motsatta riktningar. Melodier följer partiklarnas väg inuti ett väldigt kristallgitter. En huvudidé är den om hur melodin flyr, och i styckets början gömmer sig inuti en koral. Under den första halvan accelererar melodin som om den passerar ett magnetiskt fält och når en viss energinivå och sedan ett klimax. Styckets andra halva rör sig i efterdyningarna av denna resa och är mycket mer stillsamt och reflekterande. Slutligen betar sig Magnetite som den metaforiska lodstenen och finner sin emotionella kärna och inre frid.

Magnetite beställdes av Liverpool European Capital of Culture 2008 till Royal Liverpool Philharmonic om uruppfördes under ledning av Vasily Petrenko i Philharmonic Hall i Liverpool den 6 december 2007. Stycket är tillägnat min farmor (mormor) Daphne.

EMILY HOWARD

Tonsättaren Emily Howard studerade matematik och datorvetenskap i Oxford och doktorerade i komposition vid universitetet i Manchester. Hon föreläser i komposition vid Royal Northern College of Music. Genombrottet kom med Magnetite och i samma veva erhöll Emily Howard

Paul Hamlyn-stiftelsens utmärkelse för tonsättare. The Times skrev om hennes verk Solar, beställt av UBS Soundscapes: Pioneers att det "lyckades antyda galaktisk kraft i ett kompakt format". Minioperan Zátópek! skrevs till Londons Kulturolympiad 2012 och handlar om den legendariske, tjeckiske långdistanslöparen Emil Zátópek som vann 5000 och 10 000 meter samt maratonloppet vid olympiaden i Helsingfors 1952. The Guardian gav den fyra stjärnor i sin recension och BBC 2 kallade den "en fantastisk opera".

BOHUSLAV MARTINU (1890-1959)
VIOLINKONSERT NR 1
Allegro moderato
Andante
Allegretto

Bohuslav Martinu föddes på den böhmiska landsbygden, studerade i Prag, sögs snabbt upp av konstnärslivet och tillägnade sig bohemiska vanor. Med ett minimalt stipendium på fickan drog han 1923 till Paris och hamnade i karusellen kring Stravinsky och tonsättargruppen Les Six. Men allvaret kom ifatt honom och han tvingades fly undan nazisternas härjningar. Han slog sig ner i USA 1941. Liksom landsmannen Dvorák 50 år tidigare var Martinu välkänd i den nya världen redan innan han steg iland, och han togs väl omhand av inflytelserika vänner.

Under krigsåren i USA skrev han sina fem första, gripande symfonier, ett flertal konserter och ett 20-tal kammarmusikverk. Han bearbetade alltså sin starka hemlängtan med flitigt arbete – och han såg fram mot att få flytta hem till Prag, då man vid krigets slut erbjöd honom en professur vid Pragkonservatoriet. Den nya kommunistregimen betraktade honom emellertid som fanflykting och tillät honom inte att återvända. I själva verket skulle han aldrig mer få återse sitt hemland och saken blev inte bättre av att han råkade

falla handlöst från andra våningen och drabbas av såväl dövhet som minnesförlust strax efter fullbordandet av femte symfonin 1946. Rehabiliteringen tog lång tid, men han kom tillbaka.

Det var under åren i Paris, 1932-1933, som han fick beställning på en violinkonsert av den polsk-amerikanske virtuosen Samuel Dushkin, en hyllad musiker för vilken Stravinsky skrivit sin violinkonsert och Duo concertante, och Ravel komponerat sin Tzigane. Man vet inte med bestämdhet vad som sedan hände, om Martinus konsert inte tilltalade Dushkin eller om det var förkrigstidens turbulens som försvårade ett framförande. Men efter andra världskriget var den försvunnen och man visste inte om den ens blivit fullbordad. Martinu hade gömt många manuskript i Europa innan han flydde till USA, och inte förrän 1961 hittades den av musikforskaren Hans Moldenhauer. Uruppförandet fick ändå vänta på sig till 25 oktober 1973 då den tjeckiske mästarviolinisten Josef Suk spelade den med Chicagosymfonikerna under ledning av Sir Georg Solti. Strax därpå spelades konserten också i Prag.

Det är en konsert som präglas av tonsättarens uttrycksfulla lyrik i en slavisk atmosfär. Men här saknas inte heller krävande, virtuosa partier.

Den violinkonsert Martinu skrev 1943 på beställning av Mischa Elman var länge onummerad, men kom nu att benämnas som nr 2.

STIG JACOBSSON

JOHANNES BRAHMS (1833-1897)
SYMFONI NR 2 D-DUR OP 73
Allegro non troppo
Adagio non troppo
Allegretto grazioso (Quasi andantino)
Allegro con spirit

Det var inte självklart och enkelt för den tidigt etablerade tyske tonsättaren Johannes Brahms att komponera symfonier. Han hade en fot kvar i wienklassicismen, var inte så intresserad av att förändra och modernisera sitt tonspråk och var en stor beundrare av Beethoven. Det sägs att han kände dennes "rygg-säck" som en belastning. Att det inte fanns mera att göra efter dennes "nia". Men Brahms var inte reaktionär, bara oerhört mån om sin personliga stil och tekniska skicklighet i allt han skapade. Han gav inte sina verk berättande titlar, han ansåg att instrumentalmusik skulle vara musik och ingenting annat. Först vid 43 års ålder – efter stora framgångar med pianoverk (solostycken och första pianokonserten), solosånger och körkompositioner (Ein deutsches Requiem

med flera) och kammarmusik – fullbordade han 1876 sin Symfoni nr 1, som han arbetat med i över 20 år.

För Symfoni nr 2 behövde han betydligt kortare tid, sommaren 1877 i det idylliska Pörtlachschach vid Wörthersee i Österrike. Om denna lugna och vänliga miljö inspirerade honom eller om han var inne i en harmonisk fas av livet ändå, vet man inte. Hans andra symfoni kallas dock ofta för "Brahms pastoralsymfoni". Den är betydligt ljusare och mera optimistisk än den första, även om han själv – säkert med glimten i ögat – skrev till en god vän att det var "det sorgligaste han skrivit". Visst finns det stråk av vemod även i denna symfoni, särskilt i den långsamma andra satsen, men tonarten D-dur talar sitt språk och flera influenser från ländler och annan tysk och österrikisk folkton ger musiken en gladare och festligare karaktär. Hans käraste väninna Clara Schumann beskrev i sin dagbok hur Brahms spelat musiken för henne på piano: "Den här symfonin kommer att bli mera framgångsrik än den första och dess genialitet och Brahms fantastiska hantverk kommer även att göra intryck på musikerna." Uruppförandet ägde rum 30 december 1877 i Wien med Hans Richter på dirigentpulten och symfonin gjorde mycket riktigt succé – så uppskattad blev den att tredje satsen repriserades.

Första satsen inleds av tre toner i cello- och basstämmorna, som återkommer likt ett motto genom hela symfonin i olika instrumentkombinationer och förvandlingar. Två huvudteman dominerar satsen, det första introduceras genast i horn och stråkar, det andra är mycket "brahmskt", byggt på folkmusik. Det har stor likhet med hans kända sång Wiegenlied. I andra satsen introduceras dess drömmande och vemodiga dubbeltema i cello- och träblåsarstämmorna med ett mörkt, stämningsfullt tonspråk, som behärskar hela satsen med avbrott för ett ljusare, snabbare och kraftfullare mellanavsnitt. Tredje satsen har en lätt och luftig intermezzo-karaktär och är den sats som närmast ger symfonin dess pastorala karaktär med bland annat en folklig träblåsmelodi till pizzicato i cellostämman. Fjärde satsen är mera kraft- och glansfull med vissa marschliknande avsnitt även om den inleds allvarligt, "mystiskt" lågmält. Formellt är satsen komplicerat uppbyggd med influenser från Johann Sebastian Bachs kontrapunktik, Haydn, Beethoven och ungersk folkton. Flera motiv från de tidigare satserna dyker upp, liksom mottot från första satsens inledning. Efter ett lugnare avsnitt slutar symfonin jublande och livsbejakande i en storartad stegring.

GUNILLA PETERSEN

Bambers symfoniker

Bamberg i Bayern är en idyllisk stad i hjärtat av Europa. Som en av Unescos världsarvsstäder har den under sin 1000-åriga historia producerat häpnadsväckande arkitektur, en Helig Romersk kejsare, en påve samt en orkester i världsklass. Bambers symfoniker har med sin fylliga och briljanta klang hyllats av publik över hela världen.

Omständigheterna kring dess bildande gör Bambers symfoniker till en spegling av Tysklands historia. 1946 sammanträffade forna medlemmar av Prags tyska filharmoniker med musikerkolleger som också hade tvingats fly från sina hemorter. Kopplingen till Pragorkestern gör Bamberg till en arvtogare av en musikalisk tradition som sträcker sig tillbaka till 1800- och till och med 1700-talen, till Mahler och Mozart – 230 år av böhmiska klanger.

Med över 7000 konserter i fler än 60 länder och 500 städer betraktas Bambers symfoniker med all rätt som Tysklands turnéorkester. Bambers symfoni-

ker framträder på internationella festivaler som festspelen i Salzburg, Luzernfestivalen, Glyndebourne-festivalen BBC Proms i London och Pekings musikfestival. Orkestern har gjort turnéer runt om i Europa, till Norden sedan 1956 samt till Japan, Kina, USA och Sydamerika. 2016 fyllde man ännu några vita fläckar på kartan med konserter i Monte Carlo, Oman och Sydkorea. Orkestern har erhållit både respekt och priser för sina inspelningar för Bayerska radion sedan 1950 med legendariske chefsdirigenten Joseph Keilbert. Och i Bamberg med sina 70 000 invånare har 6000 av dem abonnemang hos orkestern varje säsong.

Sedan 2016 är Jakub Hrusa chefsdirigent. Han efterträdde Jonathan Nott som ledde orkestern 2000-2016. Herbert Blomstedt har också spelat en betydande roll för orkestern och utsågs 2006 till hedersdirigent. Samma titel erhöll Christoph Eschenbach 2016.

Frank Peter Zimmermann

Tyske Frank Peter Zimmermann betraktas allmänt som en av de främsta violinisterna i sin generation. Han har hyllats för sin musikalitet, skicklighet och intelligens och har framträtt med de ledande orkestrarna i världen i över tre decennier. Hans många konsertengagemang har fört honom till de viktigaste konsertscenerna och internationella musikfestivalerna i Europa, USA, Sydamerika och Australien.

Bland höjdpunkterna denna säsong finns engagemang hos Berlins filharmoniker, Bambergers symfoniker och Tjeckiska filharmonin, samtliga med Jakub Hrusa som dirigent, New York Philharmonic och Manfred Honeck, Ryska Nationalorkestern och Mikhail Pletnov samt Kungliga filharmonikerna och Sakari Oramo. Han är också Artist in Residence hos Staatskapelle Dresden vilket inkluderar konserter i Dresden, Wien, Baden-Baden, Frankfurt och Hamburg samt vid Salzburgs påskfestspel med Christian Thielemann som dirigent. Han kommer med Zimmermanntrion också att ge konserter i Europa samt att inleda en cykel med Beethovens violinsonater tillsammans med pianisten Martin Helmchen.

Frank Peter Zimmermann har uruppfört fyra violinkonserter: Magnus Lindgrens andra violinkonsert, "en sourdine" av Matthias Pinschler, The Lost Art of Letter Writing av Brett Dean samt Augusta Read Thomas tredje violinkonsert.

Under åren har Frank Peter Zimmermann gjort ett stort antal inspelningar för Warner Classics, Sony Classical, BIS, Ondine, Teldec och ECM. Han har spelat in praktiskt taget alla de viktiga violinkonserterna, från Bach till Ligeti, och flera av utgåvorna har erhållit prestigefyllda utmärkelser. Bland hans senare inspelningar finns Dvoráks violinkonsert (Decca), Mozarts violinkonserter (Hänssler Classics) samt Hindemiths violinkonsert och Brett Deans violinkonsert The Lost Art of Letter Writing (BIS). Hans inspelning av Sjostakovitjs två violinkonserter med Elbfilharmonin och Alan Gilbert nominerades till en Grammy 2018.

Jakub Hrusa

Hösten 2016 inledde Jakub Hrusa sitt förordnande som chefsdirigent för Bambergers symfoniker. Han är den femte chefsdirigenten i orkestrens historia. "Jag är överväldigad av att vara chefsdirigent för Bambergers symfoniker", säger Jakub Hrusa. "Redan innan jag dirigerat denna juvel bland Europas orkestrar var jag en stor beundrare. De förkroppsligar fin orkesterkultur med allt vad det innebär. Och då orkestern har sitt ursprung i Prag andas vi samma musikaliska luft, delar kulturell bakgrund och är konstnärligt och historiskt väldigt nära varandra. Med Bambergers symfoniker kan varje fras bli till ett litet mirakel och varje konsert ett förändligande."

Född i Tjeckien och på väg att "ta steget till storhet" (Gramophone) är Jakub Hrusa förste gäst-dirigent för Philharmonia Orchestra i London och Tjeckiska filharmonin och han hade tidigare samma befattning hos Tokyos Metropolitan-orkester. Han har också varit chefsdirigent för Philharmonia Prag.

Som gäst-dirigent samarbetar han med flera av världens ledande orkestrar, bland dem Santa Cecilia-orkestern i Rom, La Scalas filharmoniker, Concertgebouw-orkestern, Mahler Chamber Orchestra, New York Philharmonic, Gewandhaus-orkestern, Wiens symfoniker och Los Angeles Philharmonic.

Som operadirigent har han varit verksam vid Glyndebournefestivalen, på Statsoperan i Wien, Nationaloperan i Paris, Frankfurtoperan, Prags Nationalopera samt operahusen i Helsingfors och Köpenhamn.

Bland hans många skivprojekt finns ett samarbete mellan Tudor och Bambergers symfoniker som inlemts med Smetanas Ma vlast. Han har också spelat in musik av Berlioz, Richard Strauss och Suk med Tokyo-orkestern för Octavia, violinkonserter av Tjajkovskij och Bruch med Nicola Benedetti och Tjeckiska filharmonin för Universal samt tre skivor med Philharmonia Prag för Pentatone.

BEETHOVEN SYMFONI NR 1 25 min
BERNSTEIN SERENAD FÖR VIOLIN, STRÅKAR, HARPA
OCH SLAGVERK 32 min

PAUS

BEETHOVEN SYMFONI NR 2 33 min

GÖTEBORGS SYMFONIKER
SANTTU-MATIAS ROUVALI dirigent
BAIBA SKRIDE violin

Konsertmästare Sara Trobäck

Introduktion kl 17 i Stora salen med Karin Knutson

Spelas in för GSOplay

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770-1827)
SYMFONI NR 1

Ludwig van Beethovens första symfoni, skriven år 1799-1800, är förvisso inget trevande försök av någon orutinerad och omogen tonsättare. Nej, Beethoven var redan sedan länge känd som en av sin tids främsta pianister och improvisatörer, och hans kompositioner hade redan uppmärksammats ordentligt. Han hade hunnit skriva två pianokonserter, elva pianosonater och sex stråkkvartetter – för att nu nämna några. Men å andra sidan måste man nog erkänna att han inte lade ner så värst stor skaparmöda på sin första symfoni, och inte var han heller så djärv som han torde vara i några av kammarmusikverken. Detta var nu inte tecken på ovilja eller okunskap, utan tvärtom på stor insikt i de praktiska omständigheterna. Det fanns vid den här tiden inga fasta orkestrar annat än vid några få operatestrar och furstehov. Han visste att han själv skulle vara tvungen att kalla samman enskilda musiker för detta speciella tillfälle, och han visste att det skulle bli mycket ont om tid för repetition. Att då komma med nymodigheter som krävde mycket övning var värre än han trodde.

Urpreniären leddes av den i och för sig förträffliga böhmiske tonsättaren Pavel Vranicky men just den här konserten har gått till historien som en riktigt dålig tillställning. Till dirigentens försvar kan dock sägas att han fick uppdraget mycket sent, efter att erbjudandet bollats fram och tillbaka mellan många musikprofiler i Wien. Kritikerna tyckte trots allt att symfonin i stort sett var bra och att den bjöd på många nyheter och "en hel värld av idéer". "Men allt-

CD-release!

**Santtu-Matias Rouvali &
Baiba Skride
signerar en nya skivan i
anslutning till konserten**

**Konserten ges även i
Vara Konserthus
4 okt kl 19.00**

för många blåsinstrument kom till användning, så det lät mer som en blåskår än en orkester".

Så här 200 år senare tycker vi att symfonin är både tydlig och klar, konventionell och starkt besläktad med Mozarts och Haydns symfonier. Men vi märker också att här finns något mer - ett starkt personligt drag. Den framåt drivande andan är inte utlånad, den är Beethovens eget signum.

Det inledande adagiot tvekar över sin tonartstillhörighet, och det var något som chockerade de samtida kritikerna. Men sedan lugnade de ner sig när de kände igen den trygga sonatformen som ju också återkommer i andra och fjärde satsen. I menuetten är Beethoven på väg mot nästa stora nyhet: den är redan något annat än en liten hövisk dans. Den bär embryot till ett beethovenskt scherzo.

STIG JACOBSSON

LEONARD BERNSTEIN (1918-1990)
SERENAD FÖR VIOLIN, STRÅKORKESTER, HARPA OCH
SLAGVERK
Phaedrus: Pausanias – Lento. Allegro
Aristophanes – Allegretto
Eriymachus – Presto
Agathon – Adagio
Socrates: Alcibiades – Molto tenuto. Allegro molto vivace

Den store dirigenten Leonard Bernstein är som tonsättare mest känd för sina musikaler, speciellt West Side Story. Men hans tre symfonier, baletter, mässan och många andra verk börjar allt oftare dyka upp på

estrader. Till dessa stora konsertverk räknas också den halvtimmeslånga Serenad för soloviolin, stråkorkester, harpa och slagverk. Det var när Bernstein befann sig på smekmånad i Mexico 1951 som han fick beställning på ett nytt verk från Koussevitzky Music Foundation. Han hade då på nytt läst Platons dialog Gästabudet, och fick idén att tolka några av dess episoder i musik, därför fick också verket under rubriken "Symposium". Han kom emellertid inte i gång med arbetet förrän 1953 och blev inte färdig förrän i augusti 1954. Uruppförandet ägde rum i Venedig den 12 september 1954 då Isaac Stern var solist till Israels filharmoniska orkester och tonsättaren själv dirigerade.

Samtidigt som Bernstein förnekade att det ska finnas något litterärt program till verket så har han själv skrivit en sorts bruksanvisning till de fem satserna. Själva ramberättelsen är det gästbud som Socrates håller hemma hos Agathon tillsammans med en rad av tidens kända tänkare – och det ämne som ska avhandlas är kärleken. I första satsen är det Phaedrus som inleder gästbudet med ett lyriskt tal till Eros ära, kärleksguden. Pausanias fortsätter med att beskriva dualismen mellan älskaren och den älskade. Men musiken är ett klassiskt sonatallegro baserat på det inledande fugatoavsnittet. Det är typiskt för Bernstein att låta en ny sats i ett verk bygga på material från den föregående. Andra satsen låter komediförfattaren Aristophanes berätta om kärlekens alla sagomyter. En helt annan aspekt lägger läkaren Eriymachus på sin vetenskapliga redogörelse över kärlekens kroppsliga funktioner – musiken är en blandning av mystik och humor. Gästabudsdialogens kanske mest rörande avsnitt är värden Agathons åsikter om kärlekens kraft och charm, och musikaliskt blir detta en enkel tredelad sång. Så slutar Bernstein sin Serenad med att Socrates berättar om sitt besök hos sierskan Diotima och citerar hennes tal om kärlekens demonologi. Detta är en långsam inledning med större mening än någon av de tidigare satserna och detta fungerar som en mycket utarbetad repris av mellandelen av Agathonsatsen. Alcibiades låter sitt gäng av berusade ushers (sluskar) avbryta Socrates, och det sker i ett utarbetat rondo som pendlar mellan agitation och dansmusik, och allt slutar i ett orgiastiskt firande.

STIG JACOBSSON

LUDWIG VAN BEETHOVEN
SYMFONI NR 2 D-DUR OP 36
Adagio molto. Allegro con brio
Larghetto
Scherzo. Allegro
Allegro molto

På läkaren Schmidts inrådan slog sig Beethoven sommaren 1802 ned i den lantliga friden i Heiligenstadt, en av Wiens förstäder. Inom sig hade han emellertid allt annat än frid. Han kände av den hörsel-skada som snart skulle göra honom helt döv och mot hösten skrev han till sina bröder det skakande brev som brukar kallas Heiligenstadttestamentet, vilket avslöjar honom som en människa på självmordets rand: "Endast konsten höll mig tillbaka... Ack, det tycktes mig omöjligt att lämna världen innan jag fullbordat allt det vartill jag kände mig kallad." Vi vet nu att Beethoven bara var i början av en karriär utan motstycke i musikhistorien. Så man kan förstå att han kände skaparkraften välla fram, oemotståndligt. Redan nu satte hans verk outplånliga spår på musikens fortsatta utveckling.

Trots (eller tack vare?) den mörka sinnesstämningen befann sig Beethoven i en mycket rik skaparperiod. Frågan är om han någonsin varit lika produktiv som 1802. Kanske var överansträngning en bidragande orsak till att han skrev testamentet. Av självkvalen märker man däremot inte mycket i den musik han skrev vid denna tid, i synnerhet inte i andra symfonin. Detta är i huvudsak en ljus och levnadsglad musik, och larghettot hör till hans allra lyckligaste ingivelser. Jämfört med den två år tidigare och helt i Mozarts och Haydns anda skrivna första symfonin, hade mycket ändå hänt. En kritiker fann vid uruppförandet i Theater an der Wien den 5 april 1803 "att den första symfonin har större värde än den andra, eftersom den är genomförd med otvungen lätthet, medan den andra präglas av en strävan efter det nya och misshagliga." Kritikern var i själva verket riktigt lyhörd: han hade just bevittnat hur den klara klassicismen förvandlats till lidelsefull romantik.

Den brett upplagda första satsen inleds med ett Adagio molto som innehåller mer av själslig förberedelse än något liknande parti i tidigare symfonier och de två inledande, markerade tonerna D återkommer sedan i olika gestalt under hela första satsen. Att Beethoven sedan presenterar huvudtemat i de låga stråkarna var en uppseendeväckande nyhet och några åhörare fann kontrasten till andra temats marschrytm alltför brutal. Första symfonins långsam-

ma sats bygger nästan helt på ett enda tema, men motsvarande sats i andra symfonin blommar ut till en överväldigande rikedom av härliga melodier och rytmiskt pikanteri. Senare menade Beethoven att han kunnat skapa 20 verk av dessa tematiska idéer. Därpå följer hans första symfoniska scherzo. I kammarmusikaliska sammanhang hade han däremot redan skrivit flera scherzi, och menuetten i första symfonin

har för all del också karaktär av ett scherzo, även om den inte tagit steget fullt ut. Finalen tar sig mästaren friheten att inleda på dominanten, för att först i tredje takten leda över musiken i huvudtonarten. Oemotståndlig rytmisk kraft, vågade intervallsprång och strålande gott humör utmärker musiken.

STIG JACOBSSON

Santtu-Matias Rouvali

Presenteras på sid 36

Baiba Skride

Med sitt naturliga förhållningssätt till musiken har Baiba Skride tilldragit sig intresse från flera av vår tids ledande orkestrar och dirigenter. Med sina personliga tolkningar, sin känslighet och musikaliska glädje är hon ständigt efterfrågad. Bland prestigefyllda orkestrar hon framträtt med finns Berlins filharmoniker, Gewandhaus-orkestern i Leipzig, symfoniörkestrarna i Boston och Chicago, New York Philharmonic, Concertgebouw-orkestern i Amsterdam och London Symphony Orchestra. Hon har samarbetat med dirigenter som Marin Alsop, Christoph Eschenbach, Ed Gardner, Susanna Mälkki och Santtu-Matias Rouvali. I sommar har hon varit solist med NHK-orkestern i Japan under ledning av Jukka-Pekka Saraste samt framträtt vid festivalen i Tanglewood med Andris Nelsons och Boston Symphony. De turnerar under hösten med Bernsteins Serenad i Elbfilharmonin i Hamburg, Musikverein i Wien, Kulturcentrat i Luzern, Parisfilharmonin samt Concertgebouw i Amsterdam. Under säsongen kommer hon bland annat att vara solist med Münchens filharmoniker, City of Birmingham Symphony Orchestra, Oslofilharmonin, Helsingfors stadsorkester, Bilbaos symfoniörkester, Polska Radions Nationalorkester samt orkestrarna i Baltimore, Houston, Toronto, Vancouver och Utah. Våren 2019 uruppför hon Sebastian Curriers violinkonsert, en sambeställning av Boston Symphony och Concertgebouw med följande turné till Spanien, Japan och Kina.

Baiba Skride framträder också med Skridekvartetten i Europa. Hon har gjort ett flertal inspelningar och den senaste dubbel-cd:n med konserter av Bernstein, Korngold och Rózsa kom nyligen ut. Här spelar hon tillsammans med Tampere filharmoniker och Göteborgs Symfoniker under ledning av Santtu-Matias Rouvali. Aktuell är också en inspelning med Skridekvartetten samt musik av Bartók med WDR-orkestern i Köln.

Baiba Skride har gästat Göteborg tre gånger tidigare samt turnerat med orkestern i Tyskland och Belgien som solist i Sibelius violinkonsert.

MS ONSDAG 10 OKT KL 19.30
MS TORSDAG 11 OKT KL 19.30

NELSON STEAMPUNK BLIZZARD 7 min
SZYMANOWSKI VIOLINKONSERT NR 1 23 min
PAUS
TJAJKOVSKIJ SYMFONI NR 6 "PATHÉTIQUE" 45 min

GÖTEBORGS SYMFONIKER
SANTTU-MATIAS ROUVALI dirigent
JANINE JANSEN violin

Konsertmästare Per enoksson och Vlad Staculeasa

Introduktion kl 18.30 i Stora salen med Jan Alm

Spelas in för GSÖplay

DANIEL NELSON (f 1965)
STEAMPUNK BLIZZARD

Jag har länge fascinerats av Steampunk-rörelsen med dess retrofuturistiska hyllning av den viktorianska eran. Även om den har sitt ursprung i vetenskapliga äventyrsromaner av författare som Jules Verne, H G Wells och Albert Robida så är den i dag mest en visuell konstform kännetecknad av sin blandning av fiktiv teknologi och en estetiska formgivning inspirerad av 1800-talsindustrins ångmaskiner. Den gemensamma inspirationskällan för Steampunkens litterära förfäder var det urbana samhällets utveckling, vetenskapens framsteg, de nya maskiner som drev den industriella revolutionen samt framväxten av en ny maskinell värld. Dessa författare såg världen förändras och de beskrev en möjlig framtid till följd av förändringen. Det är som kontrast intressant att notera att deras samtida inom musiken, erans stora kompositörer, ofta vände sig i motsatt riktning, till folklivet och landsbygden som sina huvudsakliga inspirationskällor.

Jag fick beställningen av orkesterverket från Orchestre National d'Île-de-France till en konsert med rubriken Snöprinsen där Griegs pianokonsert och Tjajkovskijs femte symfoni skulle framföras. Dessa två giganter i den nationalromantiska skolan inspirerades starkt av naturen och landsbygden. Jag ville med musik hylla dessa mästerverk och även fullfölja vintertemat och samtidigt uppmärksamma skillnaden mellan det högteknologiska 2000-talet där jag befinner mig och den viktorianska eran som Grieg och Tjajkovskij levde i.

I detta sammanhang är det lätt att se att Steampunk-estetiken är det perfekta fordonet för en återresa till det förflutna. Tänk, hypotetiskt, om Tjajkovskij och Grieg liksom Verne, Wells och Robida hade inspirerats av vetenskapen och teknologin i stället för lantliga teman; hur skulle deras fiktiva framtid klinga? Och hur kan man överföra vad som till stor del är en litterär och visuell rörelse till en klingande händelse? Min ambition var att stycket skulle ha rötterna i den nationalromantiska erans kompositionshantverk men jag ville varken arbeta om Grieg och Tjajkovskij eller försöka att skriva i deras respektive stil. Nej, min idé var i stället att granska min egen musikaliska röst genom dess två stora kompositörers ögon.

DANIEL NELSON

KAROL SZYMANOWSKI (1882-1937)
VIOLINKONSERT NR 1 OP 35

Szymanowskis Violinkonsert nr 1 från 1916 uruppfördes dock först 1 november 1922 i Warszawa och publicerades 1923. Den var tillägnad tonsättarens nära vän, violinisten Paul Kochanski, liksom en andra konsert 1933, (då ett av tonsättarens allra sista verk). Kochanski, också redan svårt sjuk liksom Szymanowski, spelade nr 2 bara en gång och dog snart efter uruppförandet.

Med sitt tonala och harmoniska nytänkande jämförs konserten nr 1 numera med både Skrjabin och Debussys impressionism, jämte en viss "orientalism" i ett nästan glödande klangfärgskaleidoskop kring

en rentav extatisk solostämma. Båda konserterna är ensatsiga med nr 2 som mera återhållen, utan ornament och i andan närmare folkmusiken i de polska högländerna.

Att som nu ställa Bruckner och Szymanowski mot varann skulle nästan kunna vara som att återgå till konflikten mellan Brahms/Wagner, eller, med filosofen Nietzsches ordval, "mellan apolliniskt och dionysiskt i konsten". Men är de två varandras motpolar? Också Szymanowski hamnar för örat idag i ett nytt perspektiv.

Han växte upp i snarast godsägarmiljö i Ukraina, där hans dragning till musik delvis motarbetades. Men det blev han som främst förde Chopins glansfulla arv vidare, nog särskilt i den inåtvända violinkomser-ten med all dess lyrik och kromatik.

En av Szymanowskis betydande efterföljare i den polska musiken, Tadeusz Baird, fann hur han här slår en bro mellan Chopin och den polska musikens då helt ovissta framtid, från stillastående och provin-sialism ut på europeiska nivåer. Samtidigt påminner han om att Polen när Szymanowskis tid kom var slitet mellan tre ockupationsmakter och inte kunde agera som självständig stat. Då landet äntligen blev oavhängigt var det svårt härjat av första världskriget, och lika illa blev det under nästa storkrig. "För mig", säger Baird, "betydde Szymanowskis musik själva konstens mål, spontanitet och känsla liksom en romantisk tendens så typisk för polsk konst."

Konserten skrevs i augusti 1916 på vännen Józef Jaroszyńskis gods, där violinisten Kochanski även vistades. Musiken betydde hans återgång till en absolut musik. Den ensatsiga formen till trots kan man i början urskilja både ett klassiskt Allegro och ett Andante, båda av programmatisk karaktär. Kochanskis närvaro anas i den då senaste violintek-niken, liksom kadensen i slutet helt var hans.

ROLF HAGLUND

PIOTR TJAJKOVSKIJ (1840-1893)
SYMFONI NR 6 H-MOLL OP 74 "PATHÉTIQUE"
Adagio. Allegro non troppo
Allegro con grazia
Allegro molto vivace
Finale: Adagio lamentoso

Jag tror att Piotr Tjajkovskij var lycklig när han stod på dirigentpulten i konsertsalen i S:t Petersburg den 28 oktober 1893. Han hade flera gånger under komponerandet av den sjätte symfonin skrivit till sina vänner och släktingar om hur nöjd han var med

verket och hur stolt han var att han hade kunnat skriva något så bra. Visserligen hade orkestermusi-kerna haft synpunkter på form och innehåll - vilken symfoni slutade med en så plågsamt allvarlig och långsam sats med en galet uppsluppen marsch dessförinnan och en andra sats i ett slags haltande 5/4-delsvals och med en första sats som också andas ängslan och hot i sin inledning? Visserligen hade publiken inte applåderat så entusiastiskt som han önskat. Den verkade snarare konfunderad, och ändå tagen. Men jag tror att Tjajkovskij var lycklig. För i dag när vi hör hans sjätte symfoni med tidens facit i hand så kan vi uppleva ett slags komprimering av tonsättarens livsverk i musiken. Här finns hans dramatiska, ömsinta och lustiga musik i Svansjön och andra baletter, hans storslagna sorge- och kärleksmusik i Eugen Onegin och andra operor, hans ryska vemod i första pianokonserten och andra konserter, symfonier, sonater och sånger. I nya toner och melodier, men med samma känslor. Då kan man kanske förstå varför han berättade för sin nära vän, den unge systersonen Vladimir Davidov, att den här symfonin verkligen innehöll ett program, men att han aldrig, aldrig ville avslöja det. Det var för personligt. Men han berättade att han gråtit mycket när han skrev den. Nio dagar efter uruppförandet var Tjajkovskij död, 53 år gammal, efter några dagars magsjukdom. Troligen kolera som gick i staden. Man vet inte säkert. Spekulationernas vågor gick höga. Den sjätte symfonin har fått utstå det mesta vad gäller varför och hur och därför den låter som den låter. Men även om Tjajkovskij var deprimerad och rädd att hamna i fängelset för att han var homosexuell, inte hade lika lätt för att komponera längre eller var trött på att resa runt i världen och ta emot hyllningar och längtade till lugnet i Klin utanför Moskva, så har den sjätte symfonin gått sina egna vägar och är en av de mest älskade och spelade symfonierna över huvud taget.

När brodern Modest kom på namnet Pathétique dagen efter det första framförandet skrev Tjajkovskij genast ner det på partituret. Inte vårt svenska nedsättande ord "patetisk", utan dess franska och ryska betydelse: passionerad, fylld av känslor och lidande. Därför talar symfonin till oss alla. och därför tror jag att Tjajkovskij var lycklig när han stod där på dirigentpulten omsluten av den musik som är den ärligaste och mest smärtsamma han skrivit.

GUNILLA PETERSEN

Janine Jansen

Violinisten Janine Jansen samarbetar regelbundet med världens främsta orkestrar och dirigenter och har av New York Times beskrivits som lika "fängslande i tystnad som i klingande ton". 2018-2019 är hon Artist in Residence hos Göteborgs Symfoniker och Tonhalle-orkestern i Zürich då hon framför både konserter och kammarmusik under säsongen. Hon är också utvald artist vid Mozartwoche Salzburg där hon framträder med Wiens filharmoniker och Bernard Haitink.

Bland hennes engagemang 2018-2019 finns framträdanden med Concertgebouw-orkestern och Valery Gergiev, Bayerska Radions symfoniorkester och Iván Fischer, Orchestre de Paris och Daniel Harding, Gewandhausorkestern och Semyon Bychkov samt London Philharmonic och Vladimir Jurowski. Hon kommer också att turnera i Japan och Korea med London Symphony Orchestra och Sir Simon Rattle och i Europa med Sveriges Radios symfoniorkester

och Daniel Harding samt med Chamber Orchestra of Europe med Sir Antonio Pappano. Tillsammans med pianisten Alexander Gavrylyuk ger hon också en rad kammarkonserter i Europa.

Janine Jansen har ett exklusivt skivkontrakt med Decca Classics och sedan debuten med Vivaldis De fyra årstiderna 2003 har hon varit mycket framgångsrik på de digitala topplistorerna. Bland hennes inspelningar finns Bartóks Violinkonsert nr 1 med London Symphony och Brahms violinkonsert med Santa Cecilia-orkestern under ledning av Sir Antonio Pappano. Hon har också spelat in konserter av Prokofjev, Britten, Beethoven, Mendelssohn och Bach samt flera kammarmusikprogram.

Janine Jansen spelar på en Stradivariusviolin från 1707, Rivaz – Baron Gutmann, som lånas ut av den norska stiftelsen Dextra Musica.

Santtu-Matias Rouvali

Presenteras på
sid 36

Chopin – en föreställning

K SÖNDAG 14 OKT KL 18.00

KAMMARKONSERT Stenhammarsalen

CHOPIN – EN FÖRESTÄLLNING

En gestaltning av den polske kompositören Frédéric Chopins liv.

HENRIK MÅWE piano och scenisk gestaltning

Text och regi Martyna Kaiser

Kostym Camilla Thulin

Ljud och mixning Kim Peterson

Föreställningen är 1 tim 35 min inklusive paus

Frédéric Chopin återvänder till Paris efter en mödosam turné på brittiska öarna. Isolerad på sin kammare och vid dålig hälsa gör han sitt yttersta för att upprätthålla arbetslusten och glädjen till musiken. Efter uppbrottet med författarinnan och feministen George Sand försöker han samla ihop spillrorna av sitt liv. Då han mister förmågan att komponera växer desperationen. Genom musik från förr tvingas han möta vad som nu återstår av hans liv – är det slutet eller början till något nytt?

"Chopin – en föreställning" är en berättelse om att bli vän med sig själv när allt man identifierar sig med plötsligt rämner i ett obarmhärtigt förlopp.

Musik som framförs under föreställningen (helt eller delvis):

FRÉDÉRIC CHOPIN (f 1810-1849)

Mazurka f-moll op 68:4

Nocturne F-dur op 15:1

Etyd c-moll op 10:12 "Revolutionsetyden"

Vals ciss-moll op 64:2

Preludium Dess-dur op 28:15 "Regndroppspreludiet"

Preludium c-moll op 28:20

Preludium b-moll op 28:16

Sonat b-moll op 35, sats två "Sorgmarschen"

Polonäs Ass-dur op 54 "Festpolonäsen"

Andante spianato op 22 (inspelad vinjettmusik)

FREDAG 26 OKT KL 18.00
LÖRDAG 27 OKT KL 19.00

KOSMISCHE MUSIK

GÖTEBORGS SYMFONIKER
GÖTEBORGS SYMFONISKA VOKALENSEMBLE
FONTÄN
HANS EK dirigent

Konsertmästare Justyna Jara

Introduktioner en timme före konserterna

Spelas in för GSoplay

Konsertens innehåll presenteras i separat blad vid konserterna

Läs mer om
Kosmische Musik
på sid 76-77

Hans Ek

Genom sin förmåga att göra musiken giltig i vår tid, oavsett ursprung och genre, har Hans Ek skaffat sig en alldeles särskild ställning i svenskt musikliv. Det har lett till fruktbara samarbeten med artister som Laleh, Veronica Maggio, The Metropole Orchestra, Michael Nyman, René Fleming och många fler. Sedan flera år är Hans Ek ansvarig för musiken vid Polarprisutdelningen. Hösten 2015 skapade han konserthyllningen Made by Björk på isländskans 50-årsdag i en produktion på Norrlandsoperan i Umeå, ett konsertprojekt som även gavs med Sveriges Radios symfoniorkester. 2016 ledde han Norrköpings symfoniorkester på Bråvalla i Dance Music Symphony, klassiska versioner av elektronisk dansmusik och under 2016-2017 har han turnerat med konsertproduktionen Bowie in Berlin. Hans Ek har också arrangerat och dirigerat musiken till filmer som Låt den rätte komma in i regi av Tomas Alfredson, Susanne Bier, Oscarbelönade Hämnden och den norska storfilm Kon-Tiki. Med sin ensemble Modern Fantazias arbetar han konsekvent med musik som betytt mycket för honom: i projektet Trans Europe Express tog han avstamp i den legendariska syntgruppen Kraftwerk och han har också gjort tonsättarporträtt av Brian Eno och John Cage.

Göteborgs Symfonikers vokalensemble

Göteborgs Symfonikers Vokalensemble består av tolv skickliga, hängivna och yrkesverksamma sångare som kommer att utgöra en aktiv kärna i Göteborgs Symfoniska Kör med ambitionen att utforska körsångens konstnärliga möjligheter. Förutom verksamheten med Göteborgs Symfoniska Kör som ger ett flertal konserter med Göteborgs Symfoniker varje säsong framträder ensemblen också på egen hand med varierade program som visar dess bredd och mångsidighet.

Fontän

Göteborgsbandet Fontän har funnits i över tio år och har med sin alldeles egen blandning av psychedelia och klubbmusik skaffat sig lyssnare över hela världen. Förutom fantastiska samarbeten med bland annat El Perro Del Mar, Silverbullit och The Studio har bandet lovordats av akter som Mogwai och Andrew Weatherall. 2017 kom bandets andra album med titeln Fontän på Höga Nord Rekords. Det finns olika sätt att som artist sammanställa ett album på: vissa tar kort tid på sig och andra låter processen ta längre tid. Fontäns andra album behövde få tid på sig att växa fram. Varje ton och anslag har sitt existensberättigande i ljudbilden och lyssnarna blir varsamt

ledda genom den sinnesutvidgande musikens historia: Magma, Pink Floyd, bhutanesisk folkmusik, nordisk folkmusik, Manuel Göttsching och Ashra, Robert Fripp och King Crimson, Steve Reich, Philip Glass, Talking Heads, DJ Shadow, Brian Eno, Boards of Canada med flera är band, artister och eviga musikaliska traditioner som tillsammans ljuder i Fontäns musik. Medlemmarna Johan Melin och Jesper Jarold plockar upp trådar från vitt skilda delar av musikhistorien och skapar musik som förvaltas med djup omsorg – Fontäns uttryck är gränslöst och tidlöst. Bandet har tidigare givit ut det hyllade albumet Winterwila (2009) samt två ep (2016).

Djupdyk i Symfonikernas digitala arkiv

I Handelstidningen kunde man i april 1911 läsa om Musikfesten, det första evenemang av detta slag som Göteborgs Symfoniker arrangerat under sin sexåriga historia. Tre utsålda festkonserter, ett par extrakonserter, två ordinarie konserter plus en öppen general-repetition utmynnade i sammanlagt åtta konserter under festveckan. "Säkert är, att musikfästen icke kunde ha rönt ett mera intresserat mottagande eller dragit till sig publik i större omfattning", skrev signaturen JA i Handelstidningen. Han fortsätter:

"Äfven utåt har säkerligen denna storstilade musik-fäst gjort stark värkan, i det att ju notiser och korrespondenser om densamma genom prässen spridits öfver landet. Äfven i hufvudstaden, som hittills icke röjt större intresse för "den smula musik, som göres därnere", för att citera ett ord af en stockholmsk musikauktoritet för något år sedan, torde genom hvad som inrapporterats till de större hufvudstadstidningarna fått

något begrepp om den rätta betydelsen och de verkliga dimensionerna hos de sträfvanden som här pågå till en verklig musikkulturs uppodlande. Prins Eugen, en af de få stockholmare, som bevistade dessa konserter, (af musikkritiker hade man endast D. N:s representant här), lämnade vid fästen å Börsen och äfven sedan till fästens anordnare det vackraste erkännande om hvad han här fått bevittna och njuta af. Han framhöll ock, att musiklifvet i Göteborg nu vore det främsta i landet."

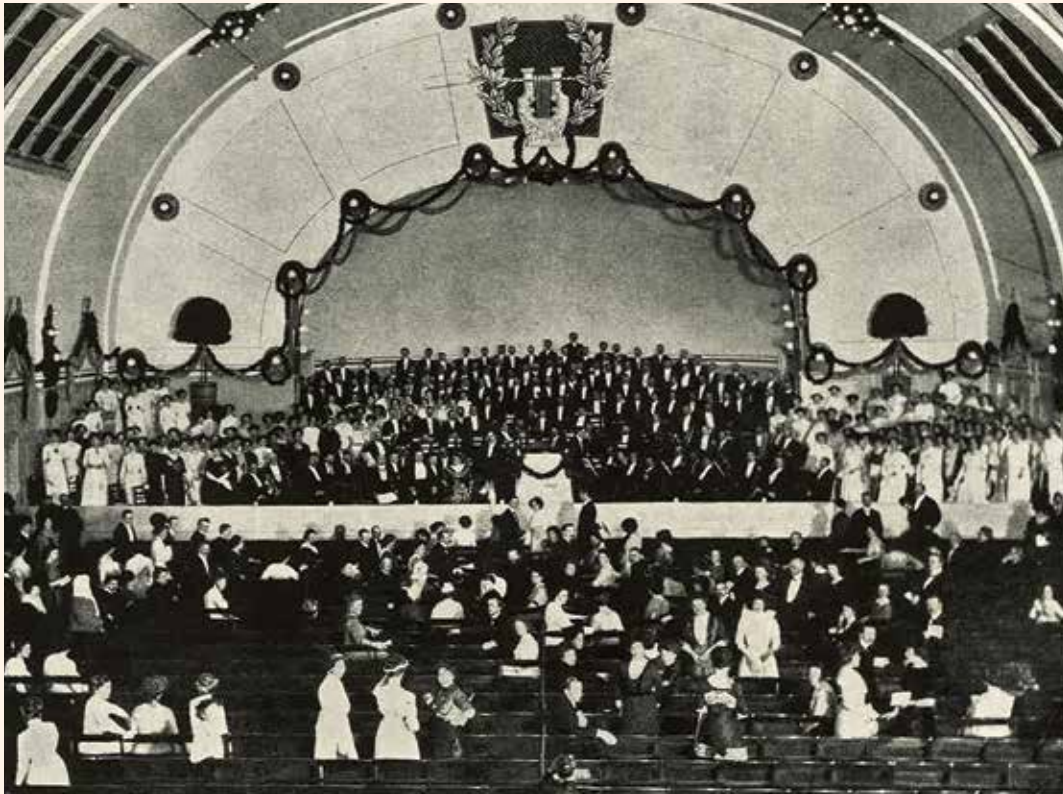
Vid Musikfesten framförde Symfonikerna för första gången Mozarts Pianokonsert nr 24, den 27 april:

"Utförandet gjorde ock full rättvisa åt dessa fina klangvariationer, som här så harmoniskt komma fram".

Är man nyfiken på vem som var solist och vem som dirigerade är det bara att söka i digitala arkiv:

gso.se/historik

Orkester, kör och publik i Konserthuset på Heden.

Hamnkonflikten, live-sänd lokalfotboll, Västlänken, konserter och recensioner.

Nu finns ännu mer av vår kvalitets-journalistik på gp.se.

Logga in för att få tillgång till allt.

Ingen prenumeration än?

Gå in på gp.se/digitalbas

Göteborgs-Posten

XABIER DÍAZ & ADUFEIRAS DE SALITRE

TAMBURINER FRÅN GALICIEN

STENHAMMARSALEN
FREDAG 5 OKTOBER KL 19.30

Världen i Konserthuset – en helt ny serie!

Ja, det är förvisso en sanning med modifikation eftersom Världen i Konserthuset har presenterat profilstarka artister från hela världen i över tio år. Men nu har projektet blivit en helt egen serie där nyfikna musikälskare kan boka abonnemang med fyra högintressanta konserter säsongen 2018-2019. Först ut är karismatiska spanjoren Xabier Díaz.

Serien innehåller fyra helt olika akter som ger gåshud och lockar fram glädjen inombords. Från Galicien i norra Spanien, Finland, Afrika och Polen. Seriens första konsert står Xabier Díaz för, instrumentalist, sångare, kompositör, forskare och framförallt specialist på instrumentet pandeireta galega, den galiciska tamburinen. I det internationellt uppmärksammade projektet och skivan The Tambourine Man lyfter han fram gamla vaggvisor och folksånger från Galicien, tolkade och arrangerade för vår tid.

I Galicien är Xabier Díaz en välkänd person, främst som sångare i folkmusikgruppen Berro-

güetto. Arbetet med albumet som gav honom ett internationellt erkännande, The Tambourine Man, tog honom två år av efterforskning. Han letade fram gamla vaggvisor och folksånger från byar och i arkiv i Galicien där musik var förbjuden under Franco-regimen. Ett sant pionjärbete. Med den kvinnliga vokal- och slagverksensemblen Adufeiras de Salitres tolkade och arrangerade han musiken till ett samtida sound. Resultatet lät inte vänta på sig och skivan har fått flera utmärkelser.

Xabier Díaz självfulla stämma, vackert och elegant ackompanjerad av både sången och rytmen från den sju personer stora gruppen Adufeiras de Salitres. Tillsammans med vevlira och tvåradigt durspel skapar de en estetisk vacker konsert. Det är en mäktig syn, de mauriska trummorna i en halvcirkel, flankerade av durspel och vevlira, som tillsammans lyfter fram den ensamma tamburinen i centrum.

Från Spanien tar vi ett gigantiskt hopp till vårt grannland Finland och Tsuumi Sound System som har turnerat i 20-talet länder och spelat in

tre välrenommerade album. Gruppen är djärvt genreöverskridande och ett av Finlands mest omtalade folkmusikband. Deras folk- och världsmusik har drag av rock och balkansväng och är rent beroendeframkallande.

Nästa akt har sina musikaliska rötter i Västafrika och Jamaica: Kodjovi Kush & The Afrospot All Stars. Denna gränslösa grupp sprider glädje med jazzig reggae, highlife och afrobeat. Kodjovi Kush kommer från Togo där musiken formade hans liv innan han bosatte sig i London och så

småningom bildade The Afrospot All Stars med några av Londons främsta musiker. Skönt gung och smittande rytmer!

Det bjuder också seriens finalakt på, men i en helt annan stil: räkna med lerig festivalkänsla när Warsaw Village Band från Polen gästar Konserthuset. De har uppdaterat de gamlas berättelser, sånger och rytmer till hardcore med suverän stämsång. Kort sagt: polsk bygdemusik on world tour. Eller som New York Times skrev: "The sound of globalization!"

DJ SAID VÄRMER UPP PUBLIKEN

DJ Said spelar skivor i foajén före konserten och på barmenyn står till exempel Tapastallrik och ett glas vin/öl för 195 kr (alkoholfri dryck 165 kr) eller Räksmörgås med ett glas vin/öl för 175 kr (alkoholfri dryck 145 kr). Dörrarna öppnas kl 18.30.

Ta med alla dina vänner och kom!

FESTIVALEN SOM FLÖRTAR MED VÄRLDEN

Som vanligt kan vi se fram emot sjudande världsmusik under Planetafestivalen i november. I Göteborgs Konserthus blir det två konserter. Lördag den 2 november framträder Trayo som redan i början av 2000-talet gjorde succé land och rike kring med sin romska musik. Nu har de gjort comeback och är kraftfullare än någonsin med låtar från norra Östeuropa och Balkanländerna. Trayo betyder "liv" på romanés och det är precis vad denna svängiga grupp förmedlar. I den nya sättningen ingår den erkända flamencogitarristen Robert "Robi" Svärd och trummisen Johan Birgenius som båda givit ny energi till gruppen.

Trayo 2 november

Söndag den 3 november kliver sångerskan, gitarristen och låtskrivaren Shishani upp på scenen med sitt band Namibian Tales. Hon har sina rötter i Namibia och Belgien och växte upp i Holland. I hennes musik kombineras dessa världar med influenser från afroamerikansk och afrikansk musik. Låtarna är skönt svängiga och det finns ett starkt samhällsengagemang i många av texterna. I hennes band ingår tyska Debby Korfmacher på tumpiano (mbira) och stränginstrumentet kora, ungerske cellisten Bence Huszar och slagverkaren Sjahin During. Tillsammans skapar de ett rytmiskt och oemotståndligt sound som är inbjudande, uppfriskande och helt deras eget. Shishani betyder "krona" på oshiwambo, ett av Namibias ursprungliga språk.

Shishani and the Namibian Tales 3 november

Hallå där, Henrik Måwe

Du ska "spela" Chopin i vår kammarserie, kan du berätta lite om föreställningen och hur den kom till?

– Jag kallar den "konsertpjäs" då det är en blandning av agerande och musicerande. Ursprungligen fick jag idén redan för åtta år sedan men tänkte inte vidare kring det då. I dag är det populärt att använda sig av ljus- och videokonst men jag ville helst använda mig av dramatik – jag tycker att lyssnandet och ett musikstyckets känslomässiga uttryck förstärks när det sätts i en dramatisk kontext.

Lärde du dig något nytt om Chopin inför föreställningen?

– Massor! Som pianist och mångårigt Chopin-fan hade jag naturligtvis koll på hans livshistoria och verk, men att göra denna djupdykning har tillfört många nya dimensioner. På museet i Valldemosa på Mallorca upptäckte jag dessutom att min hand liknar hans!

Vad är det som fascinerar mest med Chopin?

– Jag tror att det är kombinationen av hans liv och verk – sjukdomen, patriotismen och kärleken, i kombination med den vackraste av musik.

Är det något av hans stycken som tilltalar dig mer än andra?

– Om jag måste nämna något så tycker jag "Regndroppspreludiet" är helt enastående! På några få minuter tar han lyssnaren på en resa genom hela det mänskliga registret.

I maj ska du spela hans andra pianokonsert med Symfonikerna. Vilken är den största utmaningen i den konserten?

– Som alltid när det kommer till Chopin består utmaningen i att finna balansen mellan det fria och det stringenta.

Du är ju också verksam i andra musikaliska sammanhang, händer det något mer kul i höst?

– Det blir en hel del konserter under hösten, bland annat fler Chopinföreställningar och en USA-turné med Martin Fröst i december. Men efter jul väntar mitt livs största utmaning hittills – då blir jag pappaledig!

STENHAMMARSALEN
SÖNDAG 14 OKT KL 18.00

STORA SALEN
TORSDAG 16 MAJ KL 19.30
FREDAG 17 MAJ KL 18.00

Fenomenet Peter Mattei

TEXT KATARINA A KARLSSON FOTO ANDREAS NILSSON (NORRLANDSOPERAN)

Första gången jag kom i kontakt med fenomenet Peter Mattei var med en skiva sånger av Wilhelm Stenhammar, tonsättaren som fostrade embryot till nuvarande Göteborgs Symfoniker i början av förra århundradet. Mattei var bara 30 år och mitt första möte med honom var alltså inte visuellt utan via hörseln. Rösterna var på samma gång mörk och klar. Mörk som i sammetsbrun, och klar som i självklar. Två år tidigare hade han uppmärksammats för sin roll i Daniel Börtz' Backanternas, regisserad av Ingmar Bergman. Mattei var ändå i början av sin fantastiska karriär, men när jag går tillbaka och lyssnar hör jag hur färdig han var redan då.

När Peter Mattei nu kommer till Göteborg två gånger under hösten är det en världsstjärna vi talar om, och då är det inte bara hans röst utan hela hans person som har tagits i bruk under en lång rad år. För när man läser om honom är det ofta hans skådespelartalang, scennärvaro eller utseende som förbluffar recensenterna. Och rösterna, ja, den kommenteras förstås också. Så här skrev The Observer om hans Don Giovanni:

"Hans lyriska klang är mogen och smörig, smältande ljud i förföriska ögonblick som serenaden Deh, vieni alla finestra* med ett självklart, naturligt legato."

Fast detta betyder inte att Peter Mattei alltid sjunger vackert, han gör det som rollen kräver. The Observer fortsätter:

"Han kan vända på en femöring och morra åt sina fiender eller vråla av smärta i helvetesscenen med rop som tar honom ända till den punkt där man inte vet om det är sång eller inte."

Det var med Mozarts operor Peter Mattei lade världen för sina fötter till att börja med; som greve Almaviva i Figaros bröllop och titelrollen i Don Giovanni. Men den roll han gärna förknippas med

på Metropolitan i New York är Figaro i Rossinis Barberaren i Sevilla, där recensenter gärna kommenterar hans längd och utseende. Med sina 193 cm dominerar han scenen totalt... det vill säga om det behövs. Han kan också göra precis tvärtom. Vi var många som fick våra hjärtan hopsnörda när han gestaltade den mobbade och utsatte Billy Budd här på Göteborgsoperan 2013. Alla dessa roller är svåra. Det är män som är självsäkra eller livrädda, maktfullkomliga men störtas, komiska, förföriska och djupt mänskliga. Och just det mänskliga är Mattei suverän på att få fram. För det är inte lätt att vara skådespelare och sångare samtidigt. En sångare kan ha en eftersatt skådespelarutbildning, eftersom det som avgör om man får jobb till syvende och sist ändå är rösterna. En sångare ska kunna överrösta en symfoniorkester utan mikrofon och till på köpet vackert. Att åstadkomma den extrema röstvolymen är en atletisk prestation. Men detta gör Peter Mattei med ett lika sorglöst kroppsspråk som en åttaåring på Liseberg. Och det är hans avspända närvaro eller kroppslighet som återkommer när man läser om honom. En amerikansk recensent skriver till och med att han gärna hade sluppit de övriga rollkaraktärerna i Don Giovanni, de var bara distraherande. Det är förstås inte bara recensenter och publik som blir förtjusta, även stipendienämnder och såna som delar ut pris, titlar, medaljer och hedersdoktorat.

Peter Mattei vet själv hur han åstadkommer sin scennärvaro. I en intervju 2007 berättar han att det är rollkaraktärens kroppsspråk som är nyckeln. Först gör han sin läxa, det vill säga läser på om rollen för känna in hur människan han ska gestalta använder och bor i sin kropp. Sedan går resten av sig själv. Kroppen talar om hur karaktären känner, agerar och låter.

Peter Mattei har alltså blivit expert på de mångbottnade karaktärer som Mozart skapade, men Amfortas i Wagners Parsifal, rollen som Mattei spelade våren 2018 i Paris och Wien, är inte heller endimensionell. Amfortas har kronisk smärta och blöder sig rakt igenom hela operan som tar fem och en halv timme. Visserligen har han paus i två och en halv timme.

"Jag skulle hinna ut en sväng på stan, men så har jag ju sminket och skulle väl skrämra ihjäl folk."

Något annat han skulle hinna med under sin paus är att sjunga Mendelssohns oratorium Elias, som han kommer att ta sig an här i Göteborg. Verket tar två timmar och 19 minuter, vilket ansågs väldigt långt när det var nytt. Jag har för mig att Georg Bernard Shaw sa att han hellre talade i två timmar med en söndagsskolefröken än lyssnade igenom Elias en gång till. Och för övrigt fanns det säkert oerhört trevliga söndagsskolefröknar på den tiden. Oratoriet Elias med en skådespelartalang som Mattei i titelrollen blir något annat. Medan Mendelssohn skrev oratoriet var han på jakt efter ett operalibretto och det finns en hel del opera även i Elias.

Verk nummer två som kommer under säsongen är Schuberts Winterreise. Det är 24 sånger som

lockat otaliga sångare och är en utmaning på alla plan. Framför allt hur man som sångare knäcker nöten att börja i total förtvivlan och sen bli ledsnare och ledsnare. Min favorit är den finske basen Martti Talvela som blir så ledsen att han blir arg, och det kommer att bli en fröjd att se och höra hur Peter Mattei löser detta. För så är det, den ultimata upplevelsen är aldrig en inspelning, inget kan slå att vara där när konst skapas.

Framöver återvänder Peter Mattei till Metropolitan och Wiener Staatsoper och det är återigen med titelrollen i Don Giovanni. En roll han spelat så många gånger att det hade kunnat bli slentrian om han inte haft sitt inre krav på sanning hela tiden. "Jag har en radar mot fejk", har han sagt. Kanske är det skälet till att han är så populär hos publiken? 2009 såldes biljetterna till hans egen operafestival i Luleå slut på 23 minuter.

*Aria i Mozarts Don Giovanni

STENHAMMARSALEN
SÖNDAG 23 SEPT KL 18.00

STORA SALEN
TORSDAG 8 NOV KL 19.30
FREDAG 9 NOV KL 18.00

KOSMISCHE MUSIK KOZMISCHE MUZIK

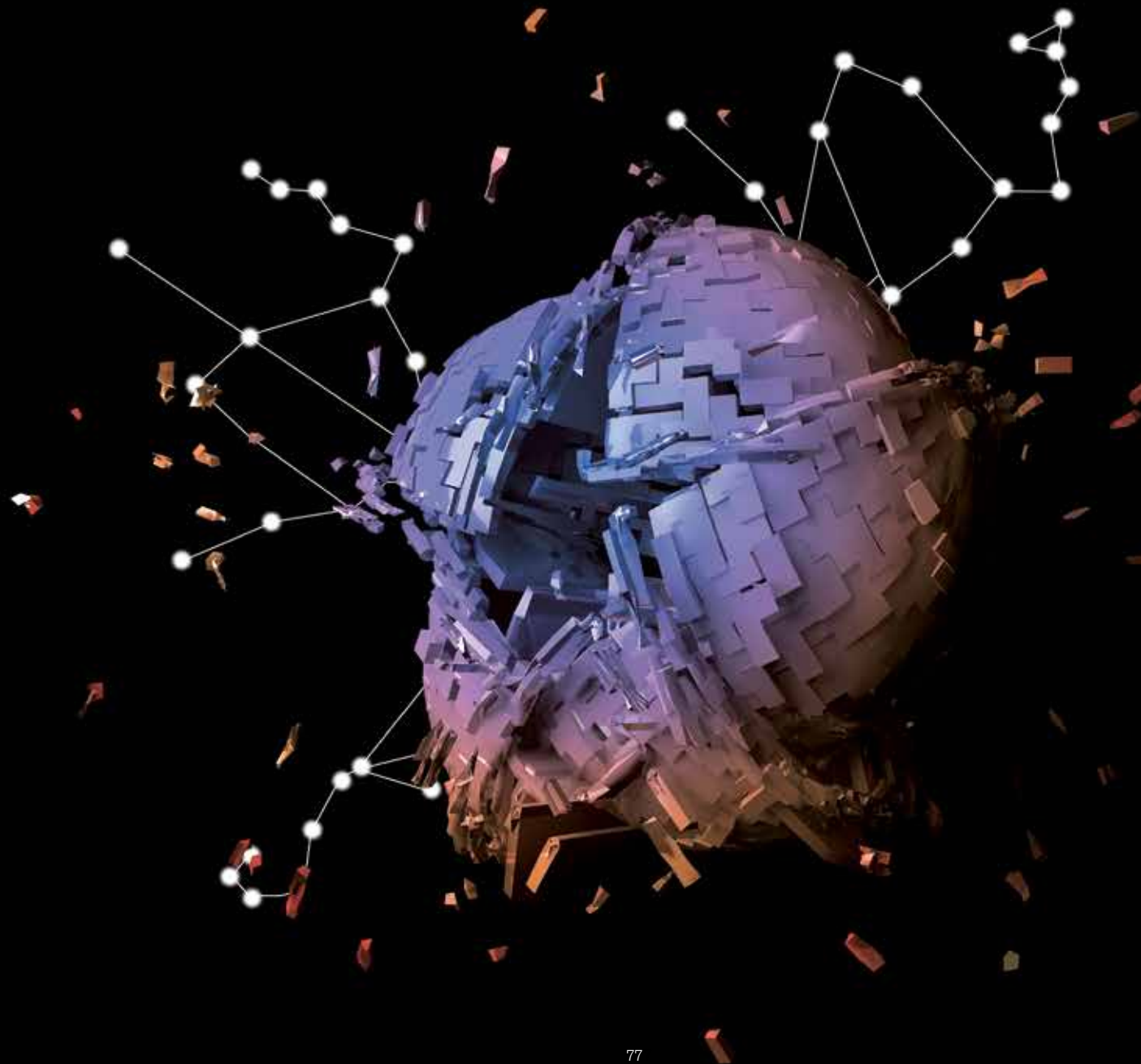
Electronica i symfonisk tappning med utgångspunkt från 1970-talet då Kraftwerk förändrade världen med sin nyskapande musik. I detta orkesterflöde strömmar också den elektroniska musikens föregångare från 1950-talet och den industrirock som fick 1980-talet att explodera.

Kosmische Musik är ett unikt musikaliskt universum där suggestiva rytmer och fascinerande sound bär fram lyssnarna i ett orkesterflöde som breder ut sig i tid och rum. Den musikaliska resan tar oss till hypnotiska ljudlandskap och brutala stadsmiljöer.

Ursprungsmusikens syntetiska orkesterklanger har transformerats till orkesterns hela naturliga spektrum, där Göteborgs Symfoniker flätats samman med göteborgsbandet Fontäns särpräglade elektroniska ljudvärld.

Dirigenten och arrangören Hans Ek har i Kosmische Musik valt musik han känner extra starkt för. Förutom Kraftwerk ingår musik av Tangerine Dream, Neu, Einstürzende Neubauten, Rammstein, Can, Ash Ra Tempel, Karlheinz Stockhausen, Cluster, med flera samt helt nyskriven musik.

STORA SALEN
FREDAG 26 OKT KL 18.00
LÖRDAG 27 OKT KL 19.00

Nocturne

KONSTEN I KONSERTHUSET

Med detta nummer av Podiet inleder vi korta presentationer av Konserthusets konstverk. Det finns över 30 konstverk i husets olika utrymmen och de innefattar en gobeläng, skulpturer, fresker, oljemålningar, reliefer, medaljonger och byster.

Först ut är ett konstverk som haft ett äventyrligt leverne. I Götaplatsfoajéns promenoar, vid sidan av den stora gobelängen, står skulpturen Nocturne av Fritz Bange (1885-1959). En kvinna i klassisk pose, halvt insvept i tyg. Vi vet inte exakt när den gjordes men att den 1918 skänktes till Göteborgs orkesterförening av en privatperson och därpå placerades i Konserthuset på Heden. Där fick den stå i tio år till den ödesdigra dag då byggnaden ödelades av en brand. Skulpturen räddades dock och förvarades i magasin tills det nya Konserthuset invigdes 1935. Vid utsmyckningen hämtades Nocturne fram och placerades först i solistfoajén bakom podiet innan den flyttades till allmän beskådan i promenoaren.

Målaren och skulptören Fritz Bange studerade på Valand för Carl Wilhelmson och i Paris för Henri

Matisse. Han var en tillbakadragen och självkritisk konstnär som sällan visade sin konst. Tillsammans med Bror Chronander utförde han reliefer till Masthuggskyrkan 1918 och 1942-1943 utförde han två reliefer till Transatlantics nybyggnad vid Packhusplatsen i Göteborg. Större delen av hans målningar förintades vid en brand på gamla Skeppsbron i Göteborg 1939. Vid sidan av sitt skapande var Fritz Bange också verksam som teckningslärare och justerare av mål, mått och vikt i Älvsborgs län. Han finns bland annat representerad på Göteborgs konstmuseum och Nationalmuseum i Stockholm.

Konstverket är ett av sex motiv på de glasunderlägg som är årets abonnentgåva. Gåvan är uppdelad i ett 4-pack och finns att hämta i garderoben i samband med ditt konsertbesök under hösten. Övriga konstverk på glasunderläggen kommer att presenteras i Podiet under säsongen.

Gå på guidad tur med Laszlo!

Göteborgs Konserthus är mer än bara vackra konsertlokaler och foajéer. Följ med på en guidad tur och se vad som egentligen pågår bakom kulisserna. Turen tar ungefär 3,5 timmar och innehåller en orkesterrepetition på ca 20 minuter inne i Stora salen, rundvandring, föredrag om huset och Göteborgs Symfoniker samt dagens lunch i vår restaurang. I lunchen ingår varmrätt, sallad, bröd och lättöl/vatten.

Rullstol eller liknande hjälpmedel går bra att ha med under guidning men meddela det vid bokning. I undantagsfall kan det hända att orkesterns repetitionstider ändras och att vi måste justera tiden för ert studiebesök.

Varmt välkomna!

Guidning inklusive lunch 300 kr/person

Kommande guidade turer 18 sept, 2 okt, 3 okt, 12 nov och 20 nov. Bokas via vårt konsertkalendarium på gso.se.

Succé för Side by Side-lägret

TEXT PETRA KLOO VIK FOTO FRANCIS LÖFVENHOLM

I juni gjorde vi det igen, för femte året i rad genomförde Symfonikerna det internationella kör- och orkesterlägret Side by Side by El Sistema och välkomnade riktigt många barn och unga till Göteborg för att spela och sjunga tillsammans. På fem år har vi vuxit från 600 deltagare till 1 800. Vi är på väg mot vårt mål – ett musikens Gothia Cup. En musikalisk mötesplats där alla får plats, där nyfikna blickar möter vana ögon, där vi utvecklas tillsammans.

Från en orkester och en kör på det första lägret till sju orkesternivåer och sex körer fem år senare. Logistiken börjar bli komplicerad. Närmare 12 000 måltider serverades, 6 500 bananer delades ut, 650 madrasser gav vila till övernattande lägerdeltagare och lika många repetitionstimmar gav alla på Side by Side nya insikter. 60 instruktörer, pedagoger och dirigenter guidade deltagarna genom lägret och ytterligare 20 musiker från Symfonikerna coachade de äldsta. 147 volontärer hjälpte till med

allt mellan himmel och jord. Lägret avslutades med ett antal konserter på Högskolan för scen och musik och i vårt eget Konserthus. Lägrets höjdpunkt och mest spektakulära stund blev Festival-konserten då närmare 2 000 musikanter spelade tillsammans och fick taket på Scandinavium att lyfta, barn och unga sida vid sida med Göteborgs Symfoniker och Vokalensemble.

Fler och fler ger oss förtroendet och ansluter till den årligen återkommande orkester- och körfesten.

En fest som vi skapar tillsammans med Stiftelsen El Sistema, Kulturskolan i Göteborg, dirigenter, musiker, musikpedagoger, volontärer, barn och unga och alla medföljande vuxna. Och inte minst det mesta hängivna projektteam! Tillsammans bygger vi broar mellan människor, kulturer och kontinenter och skapar minnen för livet.

Vi är redan igång och förbereder nästa läger – vi ses 15-19 juni 2019!

UNIKT GÄSTSPEL:

Concertgebouworkestern

Anrika Concertgebouworkestern utsågs för några år sedan till världens bästa orkester av en internationell kritikerkår i tidskriften Gramophone. Tag chansen att uppleva denna holländska orkester i Göteborgs Konserthus när de spelar Zemlinskys Lustspelsuvertyr, Richard Strauss Don Juan och Tod und Verklärung samt Alban Bergs Sonat. Besöket i Göteborg är en del av en väldig turné som går till samtliga 26 EU-länder! Gästspel

av den här digniteten är sällsynta i Göteborg – Concertgebouworkestern har bara varit här en gång tidigare, 1973.

Orkestern har gång efter annan hyllats för sitt unika sound. Stråksektionen har kallats "sammetslik", bleckblåset "gyllene", träblåset "distinkt personligt" och slagverket har ett grundmurat internationellt rykte.

STORA SALEN
MÅNDAG 12 NOV KL 19.30

Med musiken mot framtiden

Musik inspirerar, förenar och öppnar nya vägar. Därför är vi stolt sponsor av Göteborgs Symfoniker, Sveriges Nationalorkester.

Tillsammans gör vi musiken tillgänglig för fler, samtidigt som vi skänker inspiration till fler unga.

Därför hjälper vi också El Sistema, i deras arbete med att öppna nya vägar in i samhället för barn och ungdomar.

Vi engagerar oss för framtida generationer.

Min starkaste konsertupplevelse

NAMN: Kenneth Linton, publikarbetare för Göteborgs Symfoniker, går på konsert minst en gång i veckan.
KONSERT: Sofia Gubaidulinas slagverksskonsert Glorious Percussion den 18 september 2008 med slagverksensemblen Glorious Percussion, Göteborgs Symfoniker och Gustavo Dudamel.

Kenneth Linton är ett välbekant ansikte för många av Konserthusets besökare. Han har sedan säsongen 2007-2008 lockat in ett 1000-tal nya besökare med prova-på-abonnemang där musikintresserade fått en unik möjlighet att lyssna på Symfonikerna, möta musiker och se vad som händer

bakom kulisserna. Från och med i höst är han involverad i det nya ambassadörsprogrammet som leds av Konserthusets publikutvecklare Eva Essvik (läs mer på sid 21).

Och Kenneth Linton känner sitt konserthus väl. Han gick på sin första konsert när han var sex år, i sällskap med föräldrarna som hade abonnemang. Förmodligen med Mozart på programmet. Under uppvuxen blev det regelbundna besök tills han som marknadsförare fick arbete i Småland där han

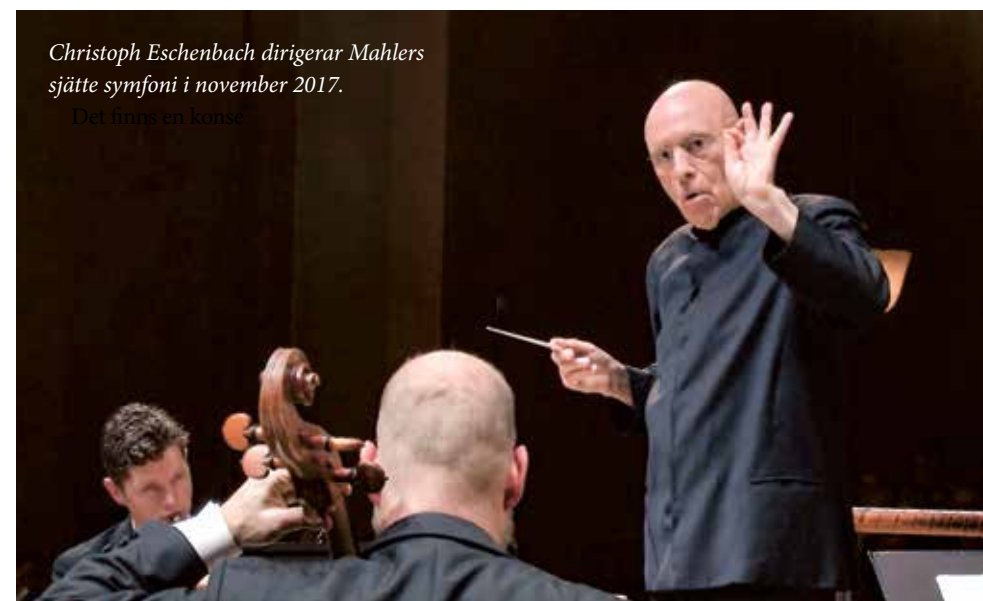
var bosatt med familjen i 25 år. Så småningom flyttade han och hustrun tillbaka till Göteborg och kunde återigen höra stans symfoniorkester. – Jag var svältfödd på klassiska konserter så det blev ett mycket kärt återseende.

Kenneth Linton har således en uppsjö fina konsertminnen men det är några som höjer sig över mängden. Det han sätter främst var faktiskt ett uruppförande – han var bland de absolut första att uppleva Sofia Gubaidulinas slagverksskonsert Glorious Percussion och kan alltså framöver säga ”jag var där”.

– Jag hade varit på repetitionerna och sett Gubaidulina och Dudamel diskutera partituret och jag såg hela slagverksgänget som stod uppställt på podiet. Mycket spännande.

Men att höra delar av ett verk repeteras med avbrott och omtagningar är något helt annat än det koncentrerade framförandet på konsertkvällen.

– Jag visste inte riktigt vad jag skulle vänta mig. Modern musik och slagverk... hmm, vad tycker jag om det? Men det bara blåste bort mig, så otroligt – det var en väldigt stark upplevelse. Musiken var helt fantastisk – en enastående och djup musik-

upplevelse. Det var också en visuell upplevelse med slagverkarnas uppställning och hur de rörde sig, det var som en koreograferad balett. Jag blev så tagen att jag köpte en biljett till lördagskonserten och fick en lika storslagen upplevelse då.

Det finns en konsert till som fastnat hos Kenneth Linton och det var Mahlersexan med Christoph Eschenbach i november 2017.

– Jag är en stor Mahler-fan och är med i en grupp som träffas två gånger i månaden. Vi ägnade två tretimmarsmöten åt konserten med Mahlers sjätte symfoni vilket var mycket givande. Jag har alltid beundrat Eschenbach men hade aldrig sett honom på konsert.

Det skulle visa sig vara något formidabelt. Kenneth Linton såg alla tre konserterna med sjätte symfonin med stor behållning. Allra bäst var det tredje framförandet.

– Den konserten gick bara rakt upp genom taket, som en fyrverkeriraket, det var enormt. En helt fantastisk konsert. Jag fick också tillfälle att träffa

Eschenbach efteråt och tacka honom för konserten.

Redan den 19-20 september återkommer Christoph Eschenbach till Göteborg, för att dirigera Bruckners tredje symfoni och Sjostakovits andra cellokonsert med Alisa Weilerstein. Och då kan man vara säker på att Kenneth Linton sitter i publiken. Fler tillfällen blir det säsongen 2019-2020 då Christoph Eschenbach tillträder som Göteborgs Symfonikers förste gästdirigent.

Trotjänare tackar för sig

TVÅ SYMFONIKER GÅR I PENSION

TEXT ULLA M ANDERSSON FOTO ANNA HULT

ERIK RISBERG har spelat piano, celesta och orgel i Göteborgs Symfoniker i 39 år, sedan 1979.

Hur känns det att sluta?

Det är en väldigt glädje att få välja själv, att möjligheten finns till avtalspension vid 63 år. Jag kunde gått redan i januari, men det var så mycket roligt som hände. Jag älskar jobbet, men det är också krävande. Man får ett jättesvårt verk och får öva 20 timmar under en

vecka, som man inte har planerat.

Berätta några minnen från åren i orkestern!

Under en av de tidiga turnéerna 1983, gjorde vi 29 konserter under 30 dagar. Vi reste buss i USA, ibland sex timmar under en dag. Det betydde mycket socialt för oss.

När orkestern spelade Schumanns violinkonsert med solisten Thomas Zehetmair under Mario Venzago hade jag paus och satt i publiken. Schumann tillbringade sina sista år på sluten psykiatrisk avdelning och musiken är som en sjukjournal. Hustrun Clara ville inte att den skulle framföras. Men Venzago ville skildra hans sista tid och gjorde det väldigt fritt. Det är bland det mest minnesvärda jag har hört.

Jag minns en kammarkonsert i Stenhammarsalen med Gagego! med musik av John Cage. Vi

spelade efter grafiska blad. Man kan framföra musik från alla bladen, från några eller inga alls. 60 sidor 60-talsavtanger med 13 musiker utan dirigent, det var en spännande repertoar.

För 10-15 år sedan spelade vi Alpsymfonin av Richard Strauss i Manchester. I slutet kommer ett valthornsolo med mycket svag orgel. På orgeldisplayen ser jag att de starka spanska trumpeterna är inprogrammerade, de har råkat slå på av sig själva. Med bara sekunder kvar lyckas jag slå till på chans, blundar och tar ackordet...

Det var konsert med kören Amandas Hellsing-program. Fyra i orkestern spelade dragspel, men en blev sjuk. Plötsligt kommer kontrabasisten Jan-Anders Ernlund framkrypande på scenen och undrar viskande om jag kan spela dragspel. Jag svarade "Jag vet inte", fick ett jättestort äpple på huvudet och spelade dragspel för första gången i mitt liv.

Hur ser framtiden ut?

Jag har en tjänst på Högskolan för scen och musik och fortsätter att spela med pianisten Bengt Forsberg. Jag vill söka upp sammanhang som jag väljer själv, spela mer Schubert och Charles Ives. Min son är cellist, hoppas att han vill bli ackompanjerad av farsan.

Vi bor i en kolonistuga i Delsjön från maj till oktober. Tidigare var jag ointresserad av odling, men inte nu. Och så gillar jag att läsa.

Vad vill du berätta om dina minnen från alla år i orkestern?

Jag minns förstås jorden runt-turnén 1987 med Neeme Järvi. Tänk att få resa till Japan, Singapore, Hongkong, jag hade aldrig varit där. I Japan fanns en särskild vänlighet, jag har varit där tre gånger sedan dess.

Vi spelade 1986 i Syditalien på Amalfikusten nedanför Capri och Neapel. Där i Ravello på Villa Rufolo hade Wagner sittit i trädgården på den breda murkanten ut mot Tyrrenska havet och

komponerat. Vi spelade hans musik på scenen som nästan hänger ut över havet. Det var en italiensk sommarnatt och när mörkret föll, tändes våra batteridrivna lampor på notställen. Hundar skällde nerifrån byn. Det var magiskt. Under 1980- och 90-talen kändes orkestern så sammansvetsad tack vare alla turnéer.

Under Promsfestivalen i Albert Hall i London gjorde vi en tv-inspelning för BBC och spelade musik av Aarvo Pärt. Jag och pianisten Erik Risberg hade en gemensam insats, det var ett känsligt ställe. Vi spelade så tätt så att man inte kunde avgöra vem som spelade vad. Det minnet har vi burit med oss. Vi säger ibland när vi är nöjda: "Det här var nästan som på Albert Hall".

Och så fick jag med mig barnen Alexander och Vera på Europaturné under en vecka för ett par år sedan. Vi spelade i Wien, Frankfurt, Hannover,

KEJO MILLHOLM har spelat viola i Göteborgs Symfoniker under 43 år.

Vad känner du inför att sluta?

Det är blandat. Jag har jobbat två år extra, till 67, och förbättrigt mig. Ändå kommer sista produktionen så plötsligt. Violastämman ordnade med en fin avslutningsfest. Den nye chefsdirigenten Santtu-Matias

Rouvali var också med.

Vilka minnen har du av tiden med orkestern?

När jag kom i april 1975, var det nästan bara farbröder i orkestern. Vi spelade Brahms Ein deutsches Requiem under Otmar Suitner, ett härligt minne. Samma år gjorde vi en operakonsert på Scandinavium med Birgit Nilsson och Ingvar Wixell. Sixten Ehrling ledde orkestern, en färgstark person som det finns många historier om.

I juni 1980 turnerade vi med Neeme Järvi i England och Irland. På Royal Festival Hall ville han spela Sibelius Andante festivo som extranummer. Under mina pojkår i Finland spelade jag altstämman ensam i en skolorkester. 15 år senare sitter jag i Royal Festival Hall och spelar samma musik med tolv altfioler. Hur kunde det bli så? Jag hade ståpås så länge stycket varade, i min stela, svettiga frack.

Düsseldorf och Bryssel. Det var fantastiskt roligt att de fick följa mitt arbete, träffa två 55-åriga kolleger och spela pokémon med dem.

Det har också varit roligt att spela med nuvarande chefsdirigenten Santtu-Matias Rouvali. Han är så tydlig, det är så lätt att spela under honom. Han har en härlig personlighet.

Vad ska du göra framöver?

I slutet på augusti spelar jag med Svenska Kammarorkestern i Hamburg. Och sen blir det undervisningsjobb på en musik kurs. Framöver hoppas jag på att det blir mer frilansande. Så vill jag engagera mig som volontär i Räddningsmissionen som bland annat arbetar med ensamkommande flyktingbarn. Man kan göra så mycket, jag vill fortsätta spela och vara tillgänglig.

Vi blev fulltaliga 1988, efter att Volvo börjat sponsra oss under fem år, och blev ungefär 25 fler musiker än tidigare. Sedan dess kan vi kan spela vad som helst för stor orkester.

När vi kom till Théâtre des Champs Élysées i Paris 1993 visste vi att Stravinskys Våroffer uruppfördes där 80 år tidigare, 1913. Då pucklade publiken på varandra, polisen kom och de 20 värsta hamnade i finkan. Något sådant har aldrig inträffat, varken förr eller senare. Man behövde inte ens ha tagit en ton för att känna av historien.

En ny erfarenhet var att en så ung dirigent som Gustavo Dudamel kunde inspirera en orkester till stordåd. Därför har vi vågat att satsa ännu en gång på en 30-åring som Santtu-Matias Rouvali. En bra dirigent får en att öppna sitt spel. Vi kan ju jobbet, men det är dirigenten som sätter i gång en positiv rörelse.

Vilka är dina planer framåt?

Jag har ett gammalt hus som ska skötas och har ett stort intresse för motorcyklar. Nu behöver jag inte akta mina muskler, fingrar och armar som förut. Av fyra syskon är det jag som har tagit över mammas födelseställe i finskspråkiga Österbotten. Hela området tillhör två släkter, min morfars och min mormors. Som barn kände jag en trygghet där, kunde gå från hus till hus och kände alla. Nån gång kan mina barn och barnbarn ta över det.

KENNETH "FRASSE" FRANZÉN har spelat slagverk i Göteborgs Symfoniker i 35 år, sedan 1983.

Hur känns det att sluta?

Jag har behövt vänja mig vid tanken. När man inser att man ska sluta, då förstår man hur mycket man tycker om sina kolleger och allt man har upplevt tillsammans. Men nu ser jag bara nya möjligheter.

Snart finns Göteborgs Symfoniker i Volvos bilar!

För fyra år sedan lanserade Volvo Cars ett avancerat ljudsystem (Bowers&Wilkins) i den nya modellen XC90 och en av finesserna var att man kunde anpassa akustiken i bilen digitalt för en mer naturtrogen ljudbild. Ett av valen var klangen i Göteborgs Konserthus. Det låg mycket arbete bakom denna uppfinning. Teknikföretaget Dirac Research gjorde en lång rad mätningar och ljudupptagningar i Stora salen och kunde därefter åter skapa Konserthusets berömda akustik i bilen.

Nu har Volvo tagit ytterligare ett steg: alla deras bilar med det innovativa ljudsystemet får snart vår app som gör att man kan uppleva konserterna med Symfonikerna och gästande artister på gsoplay.se. Den unika integrationen ger en fantastisk möjlighet att omvandla bilen till ett rullande konserthus med enastående ljudkvalitet! Sibelius första symfoni eller Timo Räisänen, någon?

Sanntu-Matias Rouvali testar appen och ljudupplevelsen i Volvobilarna: "That's the Gothenburg sound!"

VÄNNERNA PÅ KONSERTHUSET av Febe Jacobsson

Västsvenska musiker mot cancer 10 november.

Lördagen den 10 november upprepar vi succén från 2016. Några av Västsveriges bästa artister samlas för en konsert, där allt överskott går till livsviktig cancerforskning i Västsverige.

västsvenska
musiker
mot cancer

Köp din biljett på www.gso.se eller ring 031-726 53 00.

JUBILEUMSKLINIKENS
CANCERFOND

90

jkcf.se Tel: 020-900979 Pg 900979-6 Bg 900-9796

UPPLEV
KONSERTEN
OM OCH OM
IGEN!

GSOplay.se

33 år med Symfonikernas Vänner. Kom med!

Göteborgs Symfonikers Vänner bildades 1985 och kan nu se tillbaka på en 33-årig historia. Föreningen delar ut stora stipendier för stimulansresor och viss vidareutbildning av musiker och bidrar ekonomiskt till musikernas konsertkläder. 2015 inköptes för orkestern en Guarneriviolin från 1730. Vi ser också till att den populära kammarmusikserien Fikastråket genomförs i Göta-platsfoajén år efter år på vissa lördagar kl 11 (smörgåsarna, som ingår, serveras från kl 10.30). Kommande Fikastråk äger rum 6 oktober, 10 november, 15 december, 16 februari, 30 mars och 11 maj. Dessutom ordnar vi särskilda vänträffar med utvalda musiker, gästartister och andra intressanta personer samt bjuder in till genomgångar av konsertprogram. Vidare välkomnas vi till ett antal repetitioner.

Ett medlemskap kostar endast 350 kr/år. Företagsmedlemmar betalar 12 000 kr, de med färre än 15 anställda betalar 6000 kr. Betala till bankgiro 171-0979 eller swish 123-683 72 49. Märk betalning med Göteborgs Symfonikers Vänner, ditt namn och adress. Postadress: Göteborgs Symfonikers Vänner, Götaplatsen, 412 56 Göteborg.

www.gsvanner.com e-postadress: info@gsvanner.com

Santtu-Matias Rouvali, Göteborgs Symfonikers chefsdirigent.

*Göteborgs
Symfonikers
Vänner*

FÖRETAGSMEDLEMMAR

Axson Svenska AB · Bob Kelly AB · Bröderna Brandt Bil AB · Ernström & Co AB
F O Peterson & Söner Byggnads AB · Forsman & Bodenfors AB · Frejs Revisorer AB
Göteborgs-Posten · Stena AB · Stena Metall AB · Stena Fastigheter AB
Serneke Group AB · Svenska Mässan · Vätterledens Invest AB

PAKET-
RABATT
30%

7 frågor

Vi tar pulsen på Daniel Nelson, tonsättare till Steampunk Blizzard som ges vid konserterna 10-11 oktober 2018, 13 februari 2019 samt på Symfonikernas Europa-turné 16 feb-1 mars.

Hemlig last

Jordnötssmörmackor sent på kvällen.

Hobby

Jag köpte en ukulele för två år sedan och finner det väldigt roligt att spela.

Min oas

Stunden klockan fem på morgonen när resten av världen fortfarande sover.

Favoritmusik

Jag älskar musik som har ett otroligt sväng, eller som är smärtsamt vacker. Ibland är det Tjajkovskij, ibland Coldplay, Nine Inch Nails, Giya Kancheli. Det är musik som för stunden inspirerar mig och fyller mig med glädje och sorg.

Mitt livs överraskning

Jag blir fortfarande vansinnigt överraskad och barnsligt glad varje gång någon hör av sig och vill beställa ett nytt verk.

Mitt tips

Var generös och världen kommer att vara generös tillbaka. (Detta fungerar inte alltid, men jag tror att man är gladare som person om man kan utveckla sin kapacitet för att vara generös och positiv.)

Äter helst

Dim Sum. Ångkokta och stekta degknyten, ris i lotusblomma, komage i svarta bönor, revben i sötsur soja, scampi i fisksås... Det är så otroligt varierad mat att man aldrig blir trött på den.

KONSERT

MUSIK

GÖTEBORGS SYMFONIKER SVERIGES NATIONALORKESTER
- KONserter, GÄSTSPEL & TURNÉER

Stolt huvudsponsor av
kultur i världsklass – i mer
än tre decennier.

VOLVO

Volvo Group

Sedan Charles Dutoit lämnat Göteborgs Symfoniker som chefsdirigent 1972 hade orkestern under två år fått förlita sig på gästdirigenter. Men hösten 1974 tillträdde en ny chefsdirigent: Sixten Ehrling. Han hade under många år arbetat och verkat i USA, främst som chefsdirigent för Detroit Symphony Orchestra och som huvudlärare i dirigering och chef för orkestersektion på Julliard School of Music i New York. Symfonikernas ledning konstaterade i generalprogrammet: ”Vi är övertygade om att Sixten Ehrling tillsammans med Symfonikerna kommer att berika vårt musikliv och ge vår publik många musikaliska upplevelser. Det är med glädje och stolthet vi hälsar honom välkommen!”

I en intervju i Göteborgs-Posten berättade han för reportern Britt Larsson:
– Det ska bli intressant att arbeta med en svensk orkester igen. Det är ju stora skillnader mellan vårt sätt att arbeta. I USA väljer vi mer egenmäktigt våra musiker. Jag säger inte att det är bättre, bara att det är olika. Kanske finner jag full förståelse för min inställning till arbetet om vi möts på halva vägen.

Efter hans första konsert som chefsdirigent skrev Gösta Berrman i Arbetet: ”Den eleganta instrumenteringen, som Sixten Ehrling och 100-mannaorkestern fick att slå ut i all sin klangliga färgprakt, var fascinerande, och Ehrlings dirigering utan partitur ett mästarp

prov. Till detta kom fina solistiska insatser av bl a konsertmästaren Vaclav Rabl. Publiken hyllade hjärtligt de medverkande.”

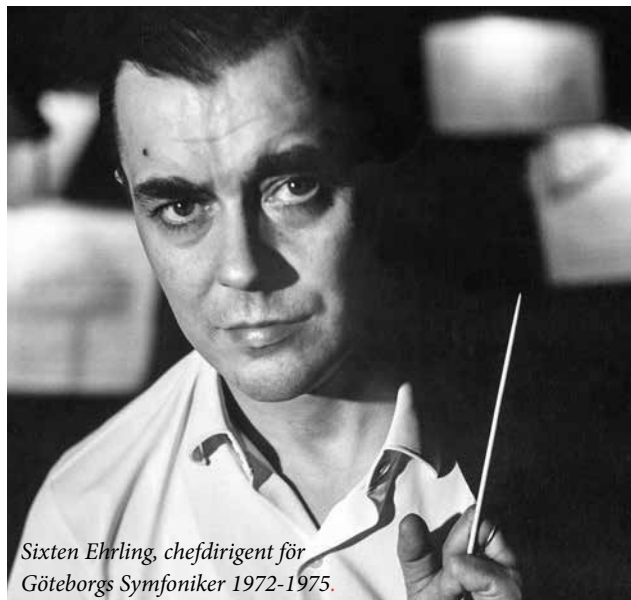
Och verket var? Richard Strauss Ein Heldenleben, för första gången i Göteborg!

Under samma dagar som Sixten Ehrling dirigerade Symfonikerna fanns en ännu större publik på Ullevi där VM i speedway pågick. 38 390 åskådare jublade när segerpokalen gick till Anders Michanek, den förste svenske världsmästaren sedan Ove Fundins glansdagar på 1950- och 1960-talen. Och stafettpinnen skulle på 1990-talet tas över av en viss Tony Rickardson som med sina fem VM-titlar är Sveriges främste speedwayförare genom tiderna.

Vintern 1974 inträffade ytterligare en idrottshändelse som fängslade inte bara sportfantasterna utan hela svenska folket. Det skedde i Madonna di Campiglio i italienska Dolomiterna. De italienska åkarna dominerade och var segertippade: Piero Gros, Paulo di Chiesa, Fausto Radici med flera. Men i specialslalom var det en storartad begåvning från Tärnaby som tog hem sin första världscupseger: Ingemar Stenmark. Vad som sedan följde är historia. Men det var i Madonna di Campiglio den 17 december som allt började.

I Göteborgs Konserthus väntade två fantastiska gästspel hösten 1974: en pianoafton med Vladimir Ashke-

ÅRET VAR 1974

Sixten Ehrling, chefsdirigent för Göteborgs Symfoniker 1972-1975.

Ingemar Stenmark

Anders Michanek

Kraftwerk

nazy och en orkesterkonsert med Wiens filharmoniker under ledning av legendariske Carlos Kleiber. Pianisten hyllades av Gösta Berrman: ”Hans virtuosa teknik tycks sakna gränser och gör hans pianospel till en hisnande upplevelse för åhörarna.” Göteborgs-Postens Carl Tillius recenserade Wiens filharmoniker: ”Carlos Kleiber spelade ut musiken med en obändig skaparkraft som till och med Beethoven skulle nickat bifall till i sin himmel. Dennes ödessymfoni har aldrig klingat så ödesmättad som i söndags. Den har heller aldrig kommit fram till de triumfala höjder, som Carlos Kleiber förde oss fram till i musikens slutskede. Från stråkarnas mjuka tongångar till bleckets övermänskliga, starka stadfästelser av de ljusa makternas seger över det dolskt mörka, fanns en skala av uttryck i spektrumets alla färgnyanser. Här kunde man verkligen tala om ett beethovenskt budskap.”

Från en tysk musik till en annan. På 1970-talet experimenterades det friskt i efterdyningarna av 1960-talets pop och rockmusik och i Tyskland ville man skapa en egen identitet skild från den anglosaxiska musikvärlden. På Berlins undergroundscen kunde man uppleva ett band som i sin fria, delvis improviserade och suggestiva

musik skapade ett helt nytt sound: Tangerine Dream med Edgar Froese i spetsen. Med elorgel och mellotron byggde de unika ljudlandskap som fängslade publiken. Genombrottet kom när entreprenören Richard Branson, som startade sin karriär med skivbolaget Virgin, skrev ett femårskontrakt med gruppen. Med förskottet köpte Tangerine Dream en stor

Moog-synthesizer och spelade in albumet Phaedra som med sina sequencerrytmer sålde hundratusentals ex bara i Storbritannien. Det var ett av de mest omtalade albumen 1974. Men ”Berlinskolan” var inte den enda kreativa rörelsen i Tyskland. I Köln fanns producenten och teknikern Konrad ”Conny” Plank i vars studio det hände spännande saker. Här använde Ralf Hütter och Florian Schneider i Kraftwerk liknade instrument som Tangerine Dream men mer poporienterat. Elektroniska klanger och rytmer som med sin repetitiva karaktär lade grunden till framtidens synthmusik. Deras fjärde album Autobahn blev en storsäljare vintern 1974 och titellåten, en musikalisk gestaltning av motorvägen A 555 från Köln till Bonn, lade sig högt på listorna i Europa, USA och Australien. Världen hade upptäckt Kraftwerk.

Symfoniorkestern och synthmusiken, två skilda världar. Men den 26-27 oktober förenas de i Kosmische Musik, en produktion där tyska band som de ovan nämnda samt Einstürzende Neubauten, Rammstein och andra musikskapare kan höras i orkesterversioner signerade arrangören och dirigenten Hans Ek. Läs mer på sid 76.

Där skenet bedrog...

AV ANNIKA THOR

Mitt första intryck av Theresienstadt var att det inte såg ut som ett koncentrationsläger. Inga ändlösa rader av baracker, inga ödsliga uppställningsplatser, ingen taggtråd – i stället en småstad med två våningshus, många av dem upprustade, bebodda och med butiker i gatuplanet. Ett torg med gräsmattor och grusgångar, en vit kyrka. Mellan de låga husen reser sig på några ställen högre, mörkare tegelbyggnader som skvallrar om att Terezín, som platsen heter på tjeckiska, en gång var en muromgärdad garnisonsstad för den habsburgska armén.

I november 1941 började nazisterna deportera judar från det ockuperade Tjeckoslovakien till Terezín. Till en början inkvarterades fångarna i de forna artilleribarackerna, men trots att de trängdes ihop i tätt placerade våningsbrytsar räckte utrymmet inte till. I februari 1942 evakuerades stadens vanliga invånare, och judar inte bara från Tjeckoslovakien utan även från Tyskland, Österrike, Holland och andra länder fyllde bostadshusen, från källare till vindar. Som mest fanns närmare 60 000 fångar i lägret, där före andra världskriget ungefär 7000 personer hade bott.

Theresienstadt var inget förintelsläger. Dit fördes – förutom majoriteten av de tjeckiska judarna – särskilda grupper av judar från det Tyska riket: gamla människor, veteraner från första världskriget och personer som var kända för sitt arbete inom konst eller vetenskap.

Livet i lägret eller ghetton var hårt och strängt inrättat. De som ansågs vara arbetsdugliga arbetade

i eller utanför lägret och fick i gengäld något större matransoner än de sjuka, gamla eller mycket unga, men alla levde på svältgränsen. Trångboddheten ledde till att smittsamma sjukdomar härjade. Av de totalt omkring 140 000 personer som fördes till Theresienstadt dog en fjärdedel i lägret, de flesta av sjukdom och svält. Redan från början av 1942 avgick också regelbundna transporter "österut". 87 000 människor skickades från Theresienstadt till förintelslägren i Polen, och bara 3000 av dem överlevde.

Mitt besök i Theresienstadt ägde rum för drygt tjugo år sedan. Då hade jag givit ut de två första böckerna i min romanserie om de judiska flyktingflickorna Steffi och Nelli, som kommer till Sverige från Wien strax före krigsutbrottet. Mitt ärende var att samla material för den tredje delen i serien, Havets djup, där flickornas föräldrar har deporterats till Theresienstadt. Jag hade läst en hel del om lägret, men ville också se med egna ögon hur platsen såg ut, så jag tog tåget den korta sträckan från Prag och vandrade runt i den absurd idylliska småstaden under en dag. Bara här och där blev den mörka historien synlig: i en portal med inskriften Arbeit macht frei, i det bevarade krematoriet och framför allt i ghettomuseet där bilder, dokument och föremål samlats.

Det var på museet jag såg brevkorten: strängt censurerade kort som var fångarnas enda sätt att meddela sig med omvärlden och på vilka de fick skriva högst trettio ord, förutom adressen. Brevväxlingen mellan Steffi och hennes föräldrar hade

varit ett genomgående motiv i En ö i havet och Näckrosdammen, och nu såg jag en möjlighet att föra det vidare. I Havets djup fortsätter Steffi att skriva brev till föräldrarna och får till svar korta meddelanden där ibland vissa ord strukits över med tjocka, svarta streck. Det är också på det sättet hon till slut får veta att hennes mamma dött i tyfus.

Havets djup kom ut 1998 och den avslutande boken i serien, Öppet hav, året därpå. Inte långt efter det tog Kristina Hedberg Karlberg kontakt med mig och föreslog ett samarbete. Hon berättade att fem kvinnliga musiker hade bildat Gestaltensemblen, en stråckkvartett förstärkt med piano, för att spela musik som skapats av kompositörer som varit fängslade i Theresienstadt. Nu ville de anpassa sin konsert för ungdomar och behövde en sammanhållande berättelse, där Kristina skulle stå för regi och scenisk gestaltning. Idén, som jag genast blev entusiastisk över, var att använda breven mellan Steffi och föräldrarna som en av två "röda trådar" – den andra var en dokumentär berättelse i ord och bild, skapad av konstnären Alfred Kantor.

Musik och annan kultur spelade en viktig roll i Theresienstadt. Många av fångarna var konstnärer, författare, regissörer, musiker, dirigenter eller kompositörer, och de tilläts tidvis ägna sig åt sin verksamhet även i lägret. Operor av Smetana, Mozart, Verdi och Bizet uppfördes (i Havets djup låter jag Steffis mamma som är operasångerska medverka i en av dem strax före sin död), liksom barnoperan Brundibár av Hans Krása, vars plan-

erade urpremiär i Prag hade blivit inställd på grund av kriget. I Gestaltensemblens Café Terezín ingår musik av Krása, liksom av Pavel Haas, Erwin Schulhoff, Karel Berman och Viktor Ullmann. En sorgsen tango för tankarna till de kabaréer som sattes upp av och för fångarna.

Av de kompositörer vars verk spelas i Café Terezín var det bara Karel Berman som överlevde krigsslutet; alla de andra mördades i Auschwitz eller andra läger. Men deras musik lever, inte minst i denna föreställning som nu har spelats långt över hundra gånger under snart tjugo år.

CAFÉ TEREZIN
STORA SALEN
LÖRDAG 22 SEPTEMBER KL 13.00
GES ÄVEN SOM SKOLKONserter 18-21 SEPTEMBER

Annika Thor

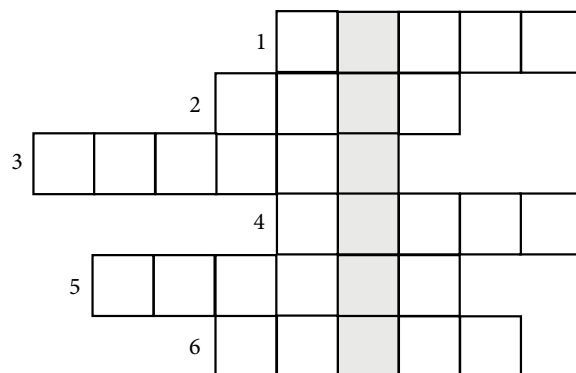
Mer om musiken i Theresienstadt finns att läsa i Josef Bors dokumentärroman Requiem i Theresienstadt (på svenska 1968).

Symfonikrysset 1

VINN EN HELKVÄLL PÅ KONSERTHUSET!

Ledtrådar hittar du i detta magasin. Skicka in rätt ord (den grå lodräta raden) till podiet@gso.se eller till Podiet, Göteborgs Konserthus, 412 56 Göteborg senast den 10 juli. Vinnaren får två biljetter till en valfri konsert med Göteborgs Symfoniker och en trerätters middag för två i restaurangen.

1. Pathétique-ryssens förnamn
2. I tåten för tamburinerna
3. Skrev och spelade gärna mazurkor
4. Regisserar Pampiga systrars symfoni
5. Sjunger Schuberts Winterreise
6. Symfoniker på Stråkvägen

I symfonikrysset nr 3 var rätt svar Bergman (regissören) och det kunde Urban Flock i Göteborg. I nr 4 sökte vi Bohlin (Symfonikernas träblåsare på engelskt horn) och det svaret fick vi av Thomas Edin i Hällingsjö. Vi gratulerar!

Och nu ett ord från Kate Bush

This Woman's Work: A Tribute to Kate Bush blev en succé i mars med två fullsatta hus och lyriska recensioner. Symfonikernas hyllning med sångerskorna Jennie Abrahamson och Malin Dahlström i Martins Schaub's arrangemang under Christoffer Nobins ledning uppmärksammades också internationellt via GSOPlay. En av beundrarna var Kate Bush som skrev på facebook:

"I fall ni inte sett den: Göteborgs Symfonikers en timme och 40 minuter långa hyllning till Kate Bushs 40-årsjubileum finns tillgänglig online. Det är verkligen något enastående. Fantastiskt."

Vi som gillar klassisk musik ❤️

Denna grupp är för alla som – liksom vi – gillar klassisk musik. Här kan ni dela med er av fantastiska (eller inte alls så fantastiska!) konsertupplevelser, grota in er i klassisk musikhistoria eller tipsa varandra om klipp, artiklar eller annat som den här underbara världen borde få ta del av. Använd denna grupp som er egen!

Anrik jazzklubb fyller år

Göteborgs legendariska jazzklubb Nefertiti fyller 40 år i höst! Det firas med en jubileumskoncert där en rad fina artister medverkar. På Nefertiti presenteras främst jazz, både traditionell och nutida, men också världsmusik, hiphop, r'n'b, soul, blues och elektronisk musik. Klubben har också samarbetet

Nefertiti på Konserthuset där både svenska och internationella artist-profiler framträder i Stenhammarsalen. Nefertiti såg dagens ljus 1978 då Föreningen Jazz i Göteborg övertog de lokaler där tidigare Jazz Artur låg. Sedan dess har föreningen varit ägare och ansvarig huvudman och fortsatt att driva

verksamheten som i dagsläget är en av Nordens ledande scener med ett mycket gott internationellt renommé. Program och datum för 40-årskonserterna håller på att spikas – håll koll på gso.se för löpande information.

Vilken vaxdocka

Herbert von Karajan har modellerats i vax av Madame Tussauds i Wien och finns numera att beskåda på museet i nöjesparken Der Prater. Varje hårstrå monterades för sig vilket tog sex veckors arbete i anspråk. Hela vaxfiguren tog sex månader att färdigställa till en kostnad av två miljoner kronor.

Bo Eklund har avlidit

Symfonikernas kontrabasist och stämledare Bo Eklund avled hastigt i mars när Göteborgs Symfoniker var på gästspel i Köpenhamn. Han var en av orkestrens riktiga trotjänare och högt skattad som vän och kollega. Sin musikutbildning fick han först i hemstaden Falun och sedan vid Kungliga musikaliska akademien i Stockholm. Därefter kom han till Göteborgs Symfoniker där han sedermera blev stämledare. Bo Eklund anställdes vid den tid då medlemsantalet utökades och

skivprojekt och internationella turnéer inleddes. Han var en del i kollektivet som gjorde Göteborgs Symfoniker till en internationellt aktad orkester. Under sin karriär spelade han under chefsdirigenterna Neeme Järvi, Mario Venzago och Gustavo Dudamel. Vid gästspelet i Köpenhamn leddes orkestern av nuvarande chefsdirigenten Santtu-Matias Rouvali. Den kvällens konsert tillägnades Bo Eklund med Sibelius Valse triste som avslutning.

#metoo

#metoo-rörelsen har också gjort avslöjanden inom den klassiska musiken. I Sverige har män med anknytning till Kungliga musikaliska akademien anklagats för sexuella trakasserier och stängts av från sina arbetsuppgifter. Internationellt har anklagelser riktats mot flera ledande dirigenter. James Levine har fått sitt kontrakt med Metropolitanoperan uppsagt och Daniele Gatti har fått lämna sin tjänst som chefsdirigent för Concertgebouw-orkestern.

Charles Dutoit, chefsdirigent för Göteborgs Symfoniker 1976-1979, har blivit av med uppdrag och utnämningar från Royal Philharmonic Orchestra, Boston Symphony och Montreals symfoniorkester. De här tre fallen har lett till stämningar och juridiska åtgärder men inget av dem har ännu gått till domstol.

En medarbetare har lämnat oss

Podiets mångåriga skribent Gunilla Petersén har hastigt avlidit vid 75 års ålder. Hon skrev en rad personligt hållna verk kommentarer som uppskattades av läsarna. Gunilla Petersén var redaktör för Rikskonserter, Tonfallet och i slutet av sin karriär för Kungliga Operans programblad. Som frilansskribent skrev hon bland annat för Kungliga filharmonikerna, Östersjöfestivalen och Göteborgs Symfoniker. Gunilla Petersén var även en hängiven körsopran som sjöng i ett flertal körer och hon tillhörde Kungliga filharmoniska kören i 27 år.

Eötvös belöning

Den ungerske tonsättaren, dirigenten och pedagogen Peter Eötvös har erhållit Goethe-medaljen, en tysk statlig utmärkelse. Peter Eötvös var tidigare förste gäst-dirigent för Göteborgs Symfoniker och har sedan debuten 1997 givit över 30 konserter med orkestern inklusive gästspel i Dortmund och Budapest. Han återkommer till Göteborg i januari. Bland tidigare mottagare av Goethe-medaljen finns dirigenter Daniel Barenboim och Simone Young, tonsättaren Sofia Gubajdulina samt författarna John Le Carré och Lars Gustafsson.

GÖTEBORGS SYMFONIKER –

CHEFDIRIGENT
SANTTU-MATIAS ROUVALI

FÖRSTE GÄSTDIRIGENT
KENT NAGANO

HEDERSDIRIGENT
GUSTAVO DUDAMEL

CHEFDIRIGENT EMERITUS
NEEME JÄRVI

FÖRSTE KONSERTMÄSTARE
PER ENOKSSON
SARA TROBÄCK

**ALTERNERANDE
FÖRSTE KONSERTMÄSTARE**
VLAD STANCULEASA

ANDRE KONSERTMÄSTARE
JUSTYNA JARA
VAKANT

*stämledare
**alternerande stämledare
Göteborgs Symfoniker tillämpar
rotation inom stråkstämmorna

VIOLIN 1
NICOLA BORUVKA
YURY EFIMOV
MATS ENOKSSON
HELENA FRANKMAR
BENGT GUSTAFSSON
ANNIKA HJELM
CECILIA HULTKRANTZ
HELENA KOLLBACK HEUMAN
LOTTE LYBECK PEHRSSON
HANS MALM
JOEL NYMAN
ANN-CHRISTIN RASCHDORF
KRISTINA RYBERG
VAKANT
VAKANT

VIOLIN 2
MARJA INKINEN ENGSTRÖM*
TERJE SKOMEDAL*
ÅSA RUDNER**
PER-OLOF APPELIN
PERNILLA CARLZON
CATHERINE CLAESSION
HANNA ELIASSON
JAN ENGDAHL
PIERRE GUIIS
JENNY JONSSON
ANNICA KROON
JAN LINDAHL
SAMUEL RUNSTEEN
ELIN ANDERBERG STJÄRNA
THORD SVEDLUND
VAKANT
VAKANT

VIOLA
PER HÖGBERG*
LARS MÅRTENSSON*
TUULA FLEIVIK NURMO**
SUSANNE BRUNSTRÖM STIGHÄLL
KARIN CLAESSION
NILS EDIN
HENRIK EDSTRÖM
LAURA GROENESTEIN-HENDRIKS
NAJA HELMER
DANIEL LEE
MAGNUS LUNDÉN
BO OLSSON
ELLINOR ROSSING

CELLO
ERNST SIMON GLASER solocellist
CLAES GUNNARSSON solocellist
JOHAN STERN*
JUN SASAKI **
PIA ENBLOM
PAULA GUSTAFSSON APOLA
OSCAR KLEVÅNG
KARIN KNUTSON
PETRA LUNDIN
ANDERS ROBERTSON
GREGOR WYBRANIEC
VAKANT

KONTRABAS
HANS ADLER*
VAKANT*
JAN ALM**
CHARLES DERAMUS
MARC GRUE

SVERIGES NATIONALORKESTER

ERIK MOFJELL
IDA ROSTRUP
JENNY RYDERBERG
VAKANT

FLÖJT
ANDERS JONHÄLL*
HÅVARD LYSEBO**
VAKANT
TINA LJUNGKVIST (även piccolo/flöjt)

OBOE
MÅRTEN LARSSON*
CAROLINA GRINNE**
NIKLAS WALLIN**

ENGELSKT HORN
BJÖRN BOHLIN (även oboe)

KLARINETT
URBAN CLAESSION*
SELENA MARKSON ADLER**
(även essklarinet)

HENRIK NORDQVIST
RAGNAR ARNBERG
(även basklarinet)

FAGOTT
OLE KRISTIAN DAHL*
VAKANT**
KAITLYN CAMERON
(även kontrafagott)
VAKANT

HORN
LISA FORD*
VAKANT**
KRISTINA BORG
DICK GUSTAVSSON
INGRID KORNFÄLT WALLIN
KRISTER PETERSSON

TRUMPET
BENGT DANIELSSON*
PER IVARSSON*
PAUL SPJUTH**
VAKANT**

TROMBON
LARS-GÖRAN DIMLE*
VAKANT*
ENDRE VETÅS

BASTROMBON
JENS KRISTIAN SØGAARD

TUBA
MORTEN AGERUP*

HARPA
ERIK GROENESTEIN-HENDRIKS*

PIANO/CELESTA
VAKANT*

PUKOR
HANS HERNQVIST*
MARTIN ÖDLUND**
(även slagverk)

SLAGVERK
ROGER CARLSSON*
FREDRIK BJÖRLIN**
VAKANT

GÖTEBORGS SYMFONIKERS VOKALENSEMBLE

KORMÄSTARE
ALEXANDER EINARSSON

SOPRAN
HILKKA YLINÄRÄ
MIA EDVARDSON
ELIN LUTECKI

ALT
SIRI CARBIN ÅHLUND
INGRID RÅDHOLM

TENOR
TORE SUNESSON
MARTIN THÖRNQVIST

BAS
TORBJÖRN TÄLLBERG MARTINS
ANDREAS KONVICKA

Nästa nummer av Podiet kommer i början av november

MED FINGRARNÄ I HÖGSTA HUGG

Pianisten Alice Sara Ott spelar Liszt
inför Symfonikernas europaturné

ETT STORSLAGET GÄSTSPEL

Göteborg får besök av berömda
Concertgebouworkestern

MATTEIS MIRAKEL

Vår svenske sångstjärna spelar den
bibliska profeten i Mendelssohns Elias

STRAVINSKYS RUCKLARE

Barbara Hannigan dirigerar
Stravinskys neoklassiska opera
i regi av Linus Fellbom

KÖRKONSERT MED BOBBY MCFERRIN

Amerikanske
multibegåvningen sjunger
med lokala körsångare

TACK TILL VÅRA SAMARBETSPARTNERS

FÖRSTE HUVUDSPONSOR

VOLVO

HUVUDSPONSORER

S|E|B **GP**

SPONSORER

FORTISSIMO
Göteborg & Co

FORTE
Castellum AB · Sparbanksstiftelsen Alingsås

MEZZO FORTE
Elite Park Hotel · Handelsbanken · Erséus Arkitekter AB · Billes Tryckeri AB · AkzoNobel · Lanark AB
Marknadscheferna Norden AB · Travel Service i Göteborg AB · Hi-Fi Klubben
BRA Braathens Regional Airlines · Leif Nilsson i Göteborg AB · Biab International AB

Göteborgs Symfoniker – en del av

 **VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN**

ETT GOTT LIV HAR MÅNGA UTTRYCK

Västra Götalandsregionens uppdrag är mer än sjukvård, tandvård och kollektivtrafik. Det är också musik, museer, dans, film och teater. Kulturen berör många människor. Den gör också Västra Götaland till en bättre plats att bo och leva på. Göteborgs Symfoniker är bara ett exempel. Fler uttryck för det goda livet hittar du på vgregion.se

STOLT ÄGARE AV
GÖTEBORGS SYMFONIKER

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN